

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka
Naučnoistraživački institut

IZVJEŠTAJ

O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ZA ZONING PLAN PODRUČJA POSEBNE NAMJENE „AERODROM TREBINJE“

- N A C R T -

Banja Luka, novembar, 2021. godine

Institut za građevinarstvo "IG" Banja Luka

Naučno istraživački institut

Br. reg. upisa: U/I-1-11425-00 Osnovni sud Banja Luka
Matični broj: 1928694
JIB: 4400918310005
PDV broj: 400918310005
Žiro račun: 555-007-00004438-38
Nova banka a.d. Banja Luka

ISO QMS 9001
ISO EMS 14001
ISO OHSAS 18001

Banja Luka, Kralja Petra I Karadorđevića 92-98 tel: 00387(0)51/348-360; lab. 533-380 fax: 00387(0)51/348-372 e-mail: info@institutig.com i izg@blic.net

PREDMET: IZVJEŠTAJ O STRATEŠKOJ PROCJENI UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ZA ZONING PLAN PODRUČJA POSEBNE NAMJENE „AERODROM TREBINJE“ – nacrt

INVESTITOR: „AERODROM TREBINJE“ D.O.O. TREBINJE
Privredno društvo „Aerodromi Srbije“ doo Niš (Srbija), osnivač i član privrednog društva „Aerodrom Trebinje“ d.o.o. Trebinje, zaključilo je Ugovor o pružanju usluge izrade planske i projektno-tehničke dokumentacije Aerodroma Trebinje, JN broj 10/21, del. br. 3850 od 22.06.2021. godine sa Institutom za građevinarstvo „IG“ doo Banja Luka (Bosna i Hercegovina)

NOSILAC PRIPREME: MINISTARSTVO ZA PROSTORNO UREĐENJE, GRAĐEVINARSTVO I EKOLOGIJU REPUBLIKE SRPSKE

NOSILAC IZRADE: "INSTITUT ZA GRAĐEVINARSTVO – IG", d.o.o. , BANJA LUKA

BROJ PROTOKOLA: IZ-IGBL-IN-EK – 3630/21

UČESNICI U IZRADI : Doc. dr NEBOJŠA KNEŽEVIĆ, dipl. inž. tehn.
SINIŠA CUKUT, msc. hem. inž.
SNJEŽANA SAVIĆ, dipl. prost. planer
MILAN TEŠANOVIĆ, dipl. inž. saob.
VELIBOR KOMLENIĆ, dipl. inž. zžs.
mr BOŠKO MIJATOVIĆ, dipl. inž. el.
TATJANA UDOVIČIĆ, dipl. inž. arh.
BOJANA IVIĆ-ŽUPIĆ, dipl. inž. šum.
MILENKO PLIVČEVIĆ, dipl. inž. znr. i žo.
RANKA PUŠIĆ, dipl. biol.
JELENA VUČENOVIĆ, dipl. ekolog

DIREKTOR:

Doc. dr NEBOJŠA KNEŽEVIĆ

SADRŽAJ

1. POLAZNE OSNOVE STRATEŠKE PROCJENE	6
1.1. PREGLED SADRŽAJA I CILJEVA PLANA I PROGRAMA I ODNOSA SA DRUGIM PLANOVIMA I PROGRAMIMA	8
1.1.1. Kratak pregled sadržaja i ciljeva Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	8
1.1.2. Pregled ciljeva Zoning plana područja posebne namjene “Aerodrom Trebinje“	12
1.1.3. Odnos sa drugim planovima i programima	17
1.2. PREGLED POSTOJEĆEG STANJA I KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE NA KOJU SE IZVJEŠTAJ ODNOSI	24
1.2.1. Položaj i prirodne karakteristike predmetnog područja	24
1.2.2. Geološke karakteristike terena	26
1.2.3. Hidrogeološke karakteristike	29
1.2.4. Pedološke karakteristike	30
1.2.5. Klimatske karakteristike	32
1.2.6. Ekosistemske karakteristike	36
1.2.7. Stanovništvo	47
1.2.9. Prirodno nasljeđe i kulturno-istorijska baština	50
1.3. KARAKTERISTIKE ŽIVOTNE SREDINE U OBLASTIMA ZA KOJE POSTOJI MOGUĆNOST DA BUDU IZLOŽENE ZNAČAJNOM UTICAJU	52
1.3.1. Voda, zemljište, vazduh	53
1.3.2. Buka	53
1.3.3. Jonizujuće i nejonizujuće zračenje	54
1.3.4. Upravljanje otpadom	54
1.4. RAZMATRANA PITANJA I PROBLEMI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE U PLANU ILI PROGRAMU I PRIKAZ RAZLOGA ZA IZOSTAVLJANJE ODREĐENIH PITANJA I PROBLEMA IZ POSTUPKA PROCJENE	55
1.5. PRIKAZ PRIPREMLJENIH VARIJANTNIH RJEŠENJA KOJA SE ODOSE NA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE U PLANU I PROGRAMU, UKLJUČUJUĆI VARIJANTNO RJEŠENJE NEREALIZOVANJA PLANA I PROGRAMA I NAJPOVOLJNIJE VARIJANTNO RJEŠENJE SA STANOVIŠTA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	56
1.5.1. Prikaz varijantnog rješenja nerealizovanja Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	56
1.6. REZULTATI PRETHODNIH KONSULTACIJA SA ZAINTERESOVANIM ORGANIMA I ORGANIZACIJAMA BITNE SA STANOVIŠTA CILJEVA I PROCJENE MOGUĆIH UTICAJA STRATEŠKE PROCJENE	58
2. OPŠTI I POSEBNI CILJEVI STRATEŠKE PROCJENE I IZBOR INDIKATORA	59
2.1. OPŠTI I POSEBNI CILJEVI	59
2.2. IZBOR INDIKATORA	63
3. PROCJENA MOGUĆIH UTICAJA SA OPISOM MJERA PREDVIĐENIH ZA SMANJENJE NEGATIVNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU	64
3.1. PRIKAZ PROCIJENJENIH UTICAJA VARIJANTNIH RJEŠENJA PLANA I PROGRAMA POVOLJNIH SA STANOVIŠTA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE SA OPISOM MJERA ZA SPREČAVANJE I OGRANIČAVANJE NEGATIVNIH, ODNOSNO UVEĆANJE POZITIVNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU	65
3.2. POREĐENJE VARIJANTNIH RJEŠENJA I PRIKAZ RAZLOGA ZA IZBOR NAJPOVOLJNIJEG RJEŠENJA	66
3.3. PRIKAZ PROCIJENJENIH UTICAJA PLANA I PROGRAMA NA ŽIVOTNU SREDINU SA OPISOM MJERA ZA SPREČAVANJE I OGRANIČAVANJE NEGATIVNIH, ODNOSNO UVEĆANJE POZITIVNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU ..	69
3.3.1. Mjere za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu	78
3.4. NAČIN NA KOJI SU PRI PROCJENI UTICAJA UZETI U OBZIR ČINIOCI ŽIVOTNE SREDINE UKLJUČUJUĆI PODATKE O VAZDUHU, VODI, ZEMLJIŠTU, KLIMI, JONIZUJUĆEM I NEJONIZUJUĆEM ZRAČENJU, BUCI I VIBRACIJAMA, BILJNOM I ŽIVOTINJSKOM SVIJETU, STANIŠTIMA I BIODIVERZITETU, ZAŠTIĆENIM PRIRODNIM DOBRIMA, STANOVNIŠTVU, ZDRAVLJU LJUDI, GRADOVIMA I DRUGIM NASELJIMA, KULTURNO-ISTORIJSKOJ BAŠTINI, INFRASTRUKTURNIM, INDUSTRIJSKIM I DRUGIM OBJEKTIMA ILI DRUGIM STVORENIM VRIJEDNOSTIMA	83
3.5. NAČIN NA KOJI SU PRI PROCJENI UZETE U OBZIR KARAKTERISTIKE UTICAJA: VJEROVATNOĆA, INTENZITET, SLOŽENOST/REVERZIBILNOST, VREMENSKA DIMENZIJA (TRAJANJE, UČESTALOST, PONAVLJANJE), PROSTORNA DIMENZIJA (LOKACIJA, GEOGRAFSKA OBLAST, BROJ IZLOŽENIH STANOVNIKA, PREKOGRANIČNA PRIRODA UTICAJA), KUMULATIVNA I SINERGIJSKA PRIRODA UTICAJA	92

4. SMJERNICE ZA IZRADU STRATEŠKIH PROCJENA NA NIŽIM HIJERARHIJSKIM NIVOIMA I PROCJENE UTICAJA PROJEKTA NAŽIVOTNU SREDINU	95
5. PROGRAM PRAĆENJA STANJA ŽIVOTNE SREDINE U TOKU SPROVOĐENJA PLANA I PROGRAMA	97
5.1. OPIS CILJEVA PLANA I PROGRAMA	97
5.2. INDIKATORI ZA PRAĆENJE STANJA ŽIVOTNE SREDINE	98
5.3. PRAVA I OBAVEZE NADLEŽNIH ORGANA.....	99
5.4. POSTUPANJE U SLUČAJU POJAVE NEOČEKIVANIH NEGATIVNIH UTICAJA	100
5.5. DRUGI ELEMENTI U ZAVISNOSTI OD VRSTE I OBIMA PLANA I PROGRAMA	101
6. PRIKAZ KORIŠĆENE METODOLOGIJE I TEŠKOĆE U IZRADI STRATEŠKE PROCJENE.....	102
7. PRIKAZ NAČINA ODLUČIVANJA, OPIS RAZLOGA ODLUČUJUĆIH ZA IZBOR DATOG PLANA I PROGRAMA SA ASPEKTA RAZMATRANIH VARIJANTNIH RJEŠENJA I PRIKAZ NAČINA NA KOJI SU PITANJA ŽIVOTNE SREDINE UKLJUČENA U PLAN ILI PROGRAM.....	104
8. ZAKLJUČCI DO KOJIH SE DOŠLO TOKOM IZRADE IZVJEŠTAJA O STRATEŠKOJ PROCJENI	106
9. DRUGI PODACI OD ZNAČAJA ZA STRATEŠKU PROCJENU	111
10. KORIŠĆENA DOKUMENTACIJA	112
11. PRILOZI.....	115

SPISAK SLIKA:

Slika br. 1 Izvod iz Izmjena i dopuna prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine.....	18
Slika br. 2 Sintezna karta – Prostorni plan Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije sa uvedenim koordinama prilaznih i odletnih površina Aerodroma Trebinje	23
Slika br. 3 Položaj obuhvata Plana	24
Slika br. 4 Položaj obuhvata Plana u odnosu na naseljena mjesta Grada Trebinja.....	25
Slika br. 5 DMT Grada Trebinja sa obuhvatom Plana.....	25
Slika br. 6 Inžinjerskogeološke karakteristike terena	27
Slika br. 7 Seizmološke karakteristike terena	28
Slika br. 8 Hidrogeološke karakteristike terena.....	29
Slika br. 9 Isječak sa karte 7.1. Pedološka karta – Izmjene i dopune prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine.....	30
Slika br. 10 Pedološke karakteristike područja obuhvata planiranog Aerodroma Trebinje	37
Slika br. 11 <i>Helleborus multifidus</i>	38
Slika br. 12 <i>Stachys recta</i> ssp. <i>subcrenata</i> var. <i>subcrenata</i>	39
Slika br. 13 <i>Edraianthus tenuifolius</i>	39
Slika br. 14 <i>Centaurea glaberrima</i>	40
Slika br. 15 <i>Satureja subspicata</i> ssp. <i>subspicata</i>	41
Slika br. 16 <i>Chrysopogon gryllus</i>	41
Slika br. 17 <i>Cheilanthes persica</i>	42
Slika br. 18 <i>Minuartia bosniaca</i>	43
Slika br. 19 <i>Trachynia distachyon</i>	43
Slika br. 20 <i>Lepus europaeus</i>	44
Slika br. 21 <i>Capreolus capreolus</i>	45
Slika br. 22 <i>Testudo hermani</i>	45
Slika br. 23 <i>Apus apus</i>	46
Slika br. 24 <i>Delminichthys ghetaldii</i>	47
Slika br. 25 Broj stanovnika po naseljenim mjestima koja dijelom pripadaju obuhvatu Zoning plana.....	48
Slika br. 26 Crkva Rođenja Bogorodice - selo Hum.....	51
Slika br. 27 Stara željeznička stanica - selo Hum	51
Slika br. 28 Očekivani intenzitet buke za prognozirani vazdušni saobraćaj (SoundPLAN Essential 4.1)	87
Slika br. 29 Ekološka mreža Natura 2000.....	91

Slika br. 30 Položaj planiranog aerodroma u odnosu na entitetsku i državnu granicu	92
Slika br. 31 Pozicija aerodroma u odnosu na zone sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“ i područja Natura 2000.....	93

SPISAK TABELA:

Tabela br. 1 Prioritetne oblasti djelovanja na očuvanju životne sredine poboljšanje trenutnog stanja, u skladu sa Akcionim planom za životnu sredinu BiH (NEAP).....	19
Tabela br. 2 Usporedni prikaz srednjih mjesečnih temperatura za period 1981-2010 i 2017. godinu	32
Tabela br. 3 Prikaz specifičnih dana u 2017. godini.....	34
Tabela br. 4 Usporedni mjesečnih količina padavina za period 1981-2010 i 2017. godinu	34
Tabela br. 5 Broj stanovnika po Popisnim godinama 1991. i 2013. za naseljena mjesta koja se nalaze u obuhvatu Plana.....	48
Tabela br. 6 Dozvoljeni nivoi vanjske buke.....	53
Tabela br. 7 Prikaz razvoja životne sredine bez realizacije Plana	56
Tabela br. 8 Prioritetne oblasti djelovanja na očuvanju životne sredine poboljšanje trenutnog stanja, u skladu sa Akcionim planom za životnu sredinu BiH (NEAP).....	61
Tabela br. 9 Posebni ciljevi i indikatori vrednovanja značajnih uticaja prostornog plana na životnu sredinu.....	63
Tabela br. 10 Procjena uticaja varijantnih rješenja, scenarija 1, na životnu sredinu	65
Tabela br. 11 Kriterijumi za ocjenjivanje veličine uticaja.....	69
Tabela br. 12 Kriterijumi za ocjenjivanje prostornih razmjera uticaja.....	70
Tabela br. 13 Skala za procjenu vjerovatnoće uticaja.....	70
Tabela br. 14 Skala za procjenu vremenske dimenzije uticaja	70
Tabela br. 15 Evaluacija uticaja	70
Tabela br. 16 Prikaz intenziteta uticaja planiranog rješenja u odnosu na strateške ciljeve zaštite životne sredine	71
Tabela br. 17 Smjernice za procjene uticaja planova nižeg hijerarhijskog nivoa	95
Tabela br. 18 Indikatori i nadležni organi za praćenje stanja životne sredine.....	98
Tabela br. 19 Pregled opštih i posebnih ciljeva strateške procjene	108

SPISAK GRAFIKONA:

Grafikon br. 1 Srednja temperatura 2017. godina u odnosu na referentni period	32
Grafikon br. 2 Srednja maksimalna i srednja minimalna temperatura 2017. godina.....	33
Grafikon br. 3 Apsolutna maksimalna i apsolutna minimalna temperatura 2017. godina	33
Grafikon br. 4 Količina padavina 2017. godina u odnosu na referentni period.....	35
Grafikon br. 5 Broj stanovnika po Popisnim godinama 1991. i 2013. za naseljena mjesta koja se nalaze u obuhvatu Plana.....	49
Grafikon br. 6 Prirodni priraštaj Grada Trebinja za period 2015-2019.	50

1. POLAZNE OSNOVE STRATEŠKE PROCJENE

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu je sredstvo kojim se obezbjeđuje provjera dokumenata kojima se usmjerava i planira razvoj (planova, programa, strategija itd.), sa aspekta zaštite životne sredine. Za razliku od nekadašnje prakse u kojoj je zaštita životne sredine uglavnom sektorski tretirana, strateška procjena kao kompleksan i cjelovit postupak treba da obezbjedi obavezno sagledavanje razvojnih dokumenata sa aspekta zaštite i da predloži rješenja i mjere kojima će zaštita životne sredine biti ostvarena na optimalan i racionalan način.

Na međunarodnom nivou je Protokol¹ Ujedinjenih nacija o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu usvojen 2003. godine, dok je oblast strateške procjene u Evropskoj Uniji regulisana Direktivom o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu² – strateškom direktivom, iz 2001. godine. Obaveza izrade strateške procjene uticaja sektorskih razvojnih planova i programa na životnu sredinu uvedena je u Republiku Srpsku stupanjem na snagu novog Zakona o zaštiti životne sredine u 2012. godini (Službeni glasnik RS, broj: 71/12, 79/15, 70/20 u daljem tekstu Zakon).

Prema članu 48. Zakona, strateška procjena se vrši za planove u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja, ili korišćenja zemljišta, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije saobraćaja, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, telekomunikacija turizma, očuvanja prirodnih staništa i biljnog i životinjskog svijeta, kojima se uspostavlja okvir za odobravanje budućih razvojnih projekata određenih propisima kojima se uređuje procjena uticaja projekata na životnu sredinu.

Primjenom strateške procjene uticaja u planiranju, otvara se prostor za sagledavanje promjena nastalih u prostoru i uvažavanje potreba predmetne sredine. Planiranje podrazumijeva razvoj, a nova strategija održivog razvoja zahtjeva zaštitu životne sredine. Ako Studija o uticaju na životnu sredinu, nije bila u mogućnosti da usmjerava razvoj usljed njene ograničene uloge u planiranju, primjena Strateške procjene omogućava postavljanje jednog novog sistema vrijednosti uz uvažavanje saznanja o narušenom sistemu određenog prostora.

Uvođenjem Strateške procjene uticaja na životnu sredinu u proces prostornog i urbanističkog planiranja, ona postaje nezaobilazan i potencijalno veoma efikasan instrument u sistemu upravljanja i zaštite životne sredine. Na osnovu strateške procjene uticaja na životnu sredinu, sve planom predviđene aktivnosti biće podložne kritičkom razmatranju sa stanovišta uticaja na životnu sredinu, u postupku donošenja planova, nakon čega će se donositi odluka da li će se pristupiti donošenju planova i programa i pod kojim uslovima – ili će se odustati od istih.

¹ Protocol on Strategic Environmental Assessment, UNECE

² Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council on the Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on the Environment

Osnovna načela strateške procjene su:

- 1) **Načelo održivog razvoja** – održivi razvoj jeste usklađen sistem tehničko-tehnoloških, ekonomskih i društvenih aktivnosti u ukupnom razvoju u kome se na principima ekonomičnosti i razumnosti koriste prirodne i stvorene vrijednosti sa ciljem da se sačuva i unaprijedi kvalitet životne sredine za sadašnje i buduće generacije. Razmatranjem i uključivanjem bitnih aspekata životne sredine u pripremu i usvajanje određenih planova i programa i utvrđivanjem uslova za očuvanje vrijednosti prirodnih resursa i dobara, predjela, biološke raznovrsnosti, divljih i biljnih životinjskih vrsta i autohtonih ekosistema, odnosno racionalnim korišćenjem prirodnih resursa doprinosi se ciljevima održivog razvoja.
- 2) **Načelo integralnosti** – politika zaštite životne sredine koja se realizuje donošenjem planova i programa zasniva se na uključivanju uslova zaštite životne sredine, odnosno očuvanja i održivog korišćenja biološke raznovrsnosti u odgovarajuće sektorske i međusektorske planove i programe.
- 3) **Načelo predostrožnosti** – svaka aktivnost mora biti sprovedena na način da se spriječe ili smanje negativni uticaji određenih planova i programa na životnu sredinu prije njihovog usvajanja, obezbjedi racionalno korišćenje prirodnih resursa i svede na minimum rizik po zdravlje ljudi, životnu sredinu i materijalna dobra.
- 4) **Načelo hijerarhije i koordinacije** – procjena uticaja planova i programa vrši se na različitim hijerarhijskim nivoima na kojima se donose planovi i programi. U postupku strateške procjene planova i programa povećani stepen transparentnosti u odlučivanju obezbjeđuju se uzajamnom koordinacijom nadležnih i zainteresovanih organa u postupku davanja saglasnosti na stratešku procjenu, kroz konsultacije, odnosno obavještanja i davanja mišljenja na plan i program.
- 5) **Načelo javnosti** – u cilju informisanja javnosti o određenim planovima i programima i o njihovom mogućem uticaju na životnu sredinu, kao i u cilju obezbjeđenja pune otvorenosti postupka pripreme i donošenja ili usvajanja planova i programa, javnost mora, prije donošenja bilo kakve odluke, kao i poslije usvajanja plana i programa, imati pristup informacijama koje se odnose na te planove i programe ili njihove izmjene.

ZAKONSKA REGULATIVA

Za izradu Strateške procjene uticaja na životnu sredinu korištena je sledeća zakonska regulativa:

1. Zakon o zaštiti prirode (Službeni glasnik Republike Srpske br. 20/14),
2. Zakon o vodama (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 50/06, 92/09, 121/12),
3. Zakon o zaštiti vazduha (Službeni glasnik Republike Srpske br. 124/11, 46/17),
4. Zakon o zaštiti životne sredine (Službeni glasnik Republike Srpske br. 71/12, 79/15, 70/20),
5. Zakon o upravljanju otpadom (Službeni glasnik Republike Srpske br. 111/13, 106/15, 16/18, 70/20),
6. Zakon o uređenju prostora i građenju (Službeni glasnik Republike Srpske br. 43/13, 106/15, 3/16 i 84/19),
7. Zakon o zaštiti od požara (Službeni glasnik Republike Srpske br. 94/19),
8. Zakon o kulturnim dobrima RS (Službeni glasnik Republike Srpske br. 11/95 i 103/08),
9. Pravilnik o uslovima ispuštanja otpadnih voda u javnu kanalizaciju (Službeni glasnik Republike Srpske br. 44/01),
10. Uredba o klasifikaciji voda i kategorizaciji vodotoka (Službeni glasnik Republike Srpske br. 42/01),
11. Pravilnik o kriterijumima za odlučivanje o potrebi sprovođenja strateške procjene uticaja na životnu sredinu (Sl. gl.RS, br. 28/13),
12. Pravilnik o sadržaju izveštaja o strateškoj procjeni o uticaju na životnu sredinu (Sl. gl.RS, br. 28/13),
13. Pravilnik o projektima za koje se sprovodi procjena uticaja na životnu sredinu i kriterijumima za odlučivanje o potrebi sprovođenja i obimu procjene uticaja na životnu sredinu (Službeni glasnik Republike Srpske br. 124/12),
14. Pravilnik o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu (Službeni glasnik Republike Srpske br. 124/12),
15. Uredba o crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske (Sl. gl. RS, br. 124/12),
16. Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama (Sl. gl. RS, br. 65/20),
17. Uredba o vrijednostima kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 124/12),
18. Uredba o uslovima za monitoring kvaliteta vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 124/12),
19. Pravilnik o kategorijama, ispitivanju i klasifikaciji otpada (Službeni glasnik Republike Srpske br. 19/15),
20. Pravilnik o dozvoljenim granicama intenziteta zvuka i šuma („Službeni list SRBiH br. 46/89).

1.1. Pregled sadržaja i ciljeva plana i programa i odnosa sa drugim planovima i programima

Povod za izradu Strateške procene uticaja na životnu sredinu je izrada Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“.

1.1.1. Kratak pregled sadržaja i ciljeva Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“

Sadržaj Zoning plana područja posebne namjene za aerodrom Trebinje:

A) OPŠTA DOKUMENTACIJA

B) TEKSTUALNI DIO

1. PRIPREMA

1.1. ORGANIZACIONA PRIPREMA

1.1.1. Izbor nosioca izrade plana

1.1.2. Formiranje radnog tima za izradu Plana

1.1.3. Saradnja sa institucijama, javnim preduzećima i drugim pravnim licima

1.1.4. Javni uvid i usvajanje Plana

1.2. STRUČNA PRIPREMA

1.2.1. Analiza Odluke o pristupanju izradi Plana

1.2.2. Podloge za izradu Plana

1.2.3. Analiza prirodnih dobara od velikog i izuzetnog značaja

1.2.4. Analiza nepokretnih kulturno-istorijskih dobara od velikog i izuzetnog značaja

1.2.5. Analiza dokumenata prostornog uređenja i naslijeđene planske obaveze

1.2.6. Informacioni osnov

1.3. OSTALA DOKUMENTACIJA PRIBAVLJENA U FAZI STRUČNE PRIPREME

2. ANALIZA I OCJENA STANJA

2.1. PROSTOR

2.1.1. Geografski položaj

2.1.2. Prirodni uslovi

2.1.3. Klima

2.1.4. Lokacija, granice i cjeline

2.1.5. Pravni i imovinski status zemljišta

2.1.6. Zemljišna politika

2.1.7. Proces konverzije namjene zemljišta

2.1.8. Zemljišta u funkciji zaštite

2.2. STANOVNIŠTVO

2.2.1. Demografski razvoj

2.2.2. Struktura stanovništva

2.3. RAZVOJNI POTENCIJALI

2.3.1. Prirodni resursi

2.3.2. Antropogeni resursi

2.4. IZGRAĐENOST I FUNKCIONISANJE PROSTORA

- 2.4.1. Stambeni fond
- 2.4.2. Centri sa rasporedom i kapacitetima javnih službi i sadržaja
- 2.4.3. Područja od posebnog interesa za Republiku Srpsku
- 2.4.4. Privreda
- 2.4.5. Neprivreda
- 2.4.6. Infrastruktura
- 2.5. ZAŠTIĆENI PROSTORI
 - 2.5.1. Kulturno-istorijsko nasljeđe
 - 2.5.2. Nasljeđe prirode
- 2.6. OCJENA STANJA IZGRAĐENOSTI I FUNKCIONISANJA PROSTORA
 - 2.6.1. Prirodni resursi
 - 2.6.2. Stanovništvo
 - 2.6.3. Stambeni fond
 - 2.6.4. Infrastruktura (komunalna opremljenost)
 - 2.6.5. Privreda
 - 2.6.6. Neprivreda
 - 2.6.7. Pravni i imovinski status zemljišta
 - 2.6.8. Zemljišna politika
- 2.7. ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE
- 2.8. KRITERIJUMI ZA ZONIRANJE
- 2.9. BILANS POVRŠINA

- 3. PROBLEMI RAZVOJA I UREĐENJA PROSTORA
 - 3.1. Prirodni resursi
 - 3.2. Stanovništvo
 - 3.3. Stambeni fond
 - 3.4. Privreda
 - 3.5. Neprivreda
 - 3.6. Infrastruktura
 - 3.7. Kulturno-istorijsko nasljeđe
 - 3.8. Nasljeđe prirode
 - 3.9. Zaštita životne sredine

- 4. CILJEVI
 - 4.1. Prirodni resursi
 - 4.2. Stanovništvo
 - 4.3. Stambeni fond
 - 4.4. Privreda
 - 4.5. Neprivreda
 - 4.6. Infrastruktura
 - 4.7. Kulturno-istorijsko nasljeđe
 - 4.8. Nasljeđe prirode
 - 4.9. Zaštita životne sredine

5. PROGRAM (KONCEPCIJA RAZVOJA)

- 5.1. Prirodni uslovi i resursi
- 5.2. Stanovništvo
- 5.3. Stambeni fond
- 5.4. Privreda
- 5.5. Neprivreda
- 5.6. Infrastruktura
- 5.7. Kulturno-istorijsko nasljeđe
- 5.8. Nasljeđe prirode
- 5.9. Zaštita životne sredine

6. PLAN

- 6.1. Konceptija uređenja prostora
- 6.2. Definisane zone, uslovi korišćenja i izgradnje
 - 6.2.1. Zona kompleksa aerodroma
 - 6.2.2. Zona individualnog stanovanja
 - 6.2.3. Privredna zona
 - 6.2.4. Zone groblja i vjerskih objekata
 - 6.2.5. Mješovita zona
 - 6.2.6. Zona zelenila specijalne namjene
 - 6.2.7. Zona javnih saobraćajnih površina
 - 6.2.8. Zona poljoprivrednog zemljišta (livade, pašnjaci, voćnjaci)
 - 6.2.9. Zona šuma i šumskog zemljišta
- 6.3. Urbanistički i drugi uslovi za građenje i uređenje prostora po zonama
- 6.4. Rješenja infrastrukture
- 6.5. Mjere zaštite kulturno - istorijskog nasljeđa i nasljeđa prirode
- 6.6. Mjere zaštite ljudi i dobara za slučaj elementarnih nepogoda, ratnih katastrofa i tehnoloških akcidenata
- 6.7. Mjere energetske efikasnosti
- 6.8. Uslovi za uklanjanje barijera za kretanje djece i lica sa umanjenim tjelesnim sposobnostima
- 6.9. Zaštita životne sredine od štetnih uticaja
- 6.10. Uslovi za objekte niskogradnje u skladu sa posebnim propisima i drugi uslovi
- 6.11. Olanirani bilans površina

V) PRILOZI

G) GRAFIČKI DIO

KARTE STANJA

1. GEODETSKA PODLOGA	1:5000
2. KARTA GRANICA DOSTIGNUTOG RAZVOJA SA NAMJENOM POVRŠINA	1:5000
3. INŽENJERSKO-GEOLOŠKA KARTA	1:5000
4. HIDRO-GEOLOŠKA KARTA	1:5000
5. SEIZMOLOŠKA KARTA	1:5000

6.FUNKCIONALNA ORGANIZACIJA I KOMUNALNA OPREMLJENOST	1:5000
7.IZVOD IZ IZMJENA I DOPUNA PROSTORNOG PLANA REPUBLIKE SRPSKE DO 2025. GOD	1:20000
8. IZVOD IZ URBANISTIČKOG PLANA TREBINJE 2002.-2015.GOD.- NAMJENA POVRŠINA	1:5000
9. IZVOD IZ ZONING PLANA „NOVO TREBINJE“- ZONING KARTA	1:1000

KARTE PLANIRANOG RJEŠENJA

10. ZONING KARTA	1:5000
11. ZONING KARTA- detaljna namjena zone aerodroma	1:2500
12. MREŽA SAOBRAĆAJNICA	1:5000
13. KARTA INFRASTRUKTURNIH SISTEMA	1:5000
14. POSEBNA NAMJENA PROSTORA SA POVRŠIMA ZA OGRANIČAVANJE PREPREKA I ZONE BEZ PREPREKA	1:5000

1.1.2. Pregled ciljeva Zoning plana područja posebne namjene "Aerodrom Trebinje"

U nastavku je dat pregled ciljeva organizacije i uređenja prostora po sektorima Plana.

Prirodni resursi

Poljoprivredno zemljište

Poljoprivredna zemljišta je potrebno očuvati u što većoj mjeri i unaprijediti kvalitet manje plodnih poljoprivrednih zemljišta. Izgradnja infrastrukture i naselja, gdje god je to moguće, treba da je usmjerena ka zemljištima niže bonitetne vrijednosti. U skladu sa osnovnim ciljevima prostornog uređenja te odredbama zakona o poljoprivrednom zemljištu neophodno je u najvećoj mjeri sačuvati postojeće poljoprivredne površine i aktivirati ih za poljoprivrednu proizvodnju.

Ciljevi razvoja poljoprivrede na nivou politike Republike Srpske podrazumjevaju obnovu zastarjele mehanizacije i uključivanje niza novih instrumenata za podsticaj poljoprivrede potpuno usklađenih sa principima evropske agrarne politike.

Šume i šumsko zemljište

U širem smislu za područje krša kojem pripada i područje Grada Trebinja je karakteristična devastacija i smanjenje površina pod šumom kao i nastajanje golih kamenjara kao rezultat djelovanja čovjeka sječom, paljenjem radi dobijanja obradivih površina, ekstenzivnim uzgojem stoke, te djelovanjem prirodnih faktora koji se odnose na reljef, geološku podlogu i klimatske uslove. S tim u vezi kao osnovni cilj definisan u Programu gazdovanja kršem se nametnulo zaustavljanje devastacije šuma kroz zakonsko regulisanje sječe, zabranu ispaše u šumama, sprovođenje mjera sprečavanja šumskih požara, prevođenje izdanačkih i degradiranih šuma u šume visokog uzgojnog oblika, sprovođenje šumsko-melirativnih radova s ciljem stvaranja preduslova za pošumljavanje odnosno povećanje površina pod šumom na području krša.

Ciljevi vezani za gazdovanje šumama i šumskim zemljištem unutar obuhvata aerodroma definišu se sljedećim odrednicama:

- uskladiti funkcije šumskih ekosistema na području obuhvata sa namjenom predmetnog lokaliteta,
- zaštita, očuvanje i unapređenje zatečenog stanja šumskog fonda,
- održavanje i poboljšanje opštekorisnih funkcija šuma,
- povećanje površina pod šumom i zaštitnim pojasevima drveća pošumljavanjem i podizanjem poljozaštitnih i vjetrozaštitnih pojaseva po obodu obuhvata (izvan zone u kojoj su zabranjene ove aktivnosti), čime bi se uticalo na smanjenje buke.

Vode i vodno zemljište

Glavni ciljevi za očuvanje kvaliteta vodnog zemljišta (površina pod vodama i zaštitnih obalnih pojaseva pored vodotoka) na planskom prostoru, svode se na realizaciju gradnje odgovarajućeg kanizacionog sistema i uređaja za tretman (prečišćavanje) otpadnih voda.

Stanovništvo

Osnovni ciljevi u oblasti stanovništva, ne samo predmetnog obuhvata, već i cijele JLS su:

- elinisanje negativnog prirodnog priraštaja;
- smanjivanje emigracija-unutrašnjih i vanjskih;
- donošenje opštinske populacione politike.

Stambeni fond

Ciljevi i zadaci u domenu stanovanja:

- Usvajanje planskih rješenja koja prepoznaju i na najoptimalniji način stvaraju skladan prostorni razmještaj fizičke strukture kroz racionalno korištenje izgrađene urbane matrice i potencijala za njen daljni razvoj;
- Planirati jednake uslove za život u svim zonama stanovanja;
- Povećati kvalitet života kroz planiranje rekonstrukcije postojećih devastiranih stambenih objekata.

Privreda

Imajući u vidu stanje i strukturu privrede u obuhvatu plana, ciljevi privrednog razvoja u planskom horizontu bi trebalo da budu usmjereni na:

- Razvoj tercijarne i kvartarne privrede (trgovačke, ugostiteljsko-turističke djelatnosti, uslužne djelatnosti, finansijske djelatnosti, predstavništva firmi itd.), te proizvodno zanatstvo manjeg kapaciteta,
- Razvoj turizma (lovni turizam, seoski i eko turizam, kulturni turizam i izletnički turizam),
- Usklađivanje privrednog razvoja sa zaštitom životne sredine.

Neprivreda

Osnovni ciljevi koji se nameću u sektoru neprivrede je aktiviranje turističkih potencijala predmetnog područja, izgradnju kapaciteta koji će nadopuniti postojeću ponudu.

Osnovni ciljevi u domenu sporta i rekreacije mogu se definisati kroz sljedeće:

- Iskoristiti prirodne potencijale za raznovrsne oblike rekreativnih aktivnosti;

Infrastruktura

Saobraćaj

Na osnovu sagledavanja i analize postojećeg stanja putne infrastrukture, planiranog i očekivanog društveno-ekonomskog razvoja i postavki iz Izmjena i dopuna Prostornog plana Republike Srpske, proizišli su ciljevi razvoja saobraćajnog sistema:

- predvidjeti novo, kvalitetno i dugoročno rješenje Aerodroma Trebinje,
- izvršiti izgradnju novih saobraćajnica kroz predmetno područje,
- izgraditi površine za mirujuć kolski saobraćaj, a posebno u centralnoj zoni.

Hidrotehnika

Na osnovu programskog zadatka, analize i ocjene postojećeg stanja definisani su sledeći ciljevi u sklopu obuhvata ovog zoning plana sa aspekta hidrotehničke infrastrukture:

- snabdijevanje vodom za sanitarne, požarne, eventualne tehnološke i ostale potrebe – vodovod
- utvrđivanje, rezervisanje i zaštita prostora za planirane objekte za vodosnadbijevanje, kao što su rezervoari, pumpne stanice i sl.
- sakupljanje i odvođenje otpadnih voda iz objekata u sklopu aerodroma - fekalna kanalizacija
- sakupljanje i odvođenje površinskih voda od padavina u sklopu aerodroma, sa poletno-sletne staze, staza za vožnju (rulnih staza), saobraćajnica, parkinga, objekata - kišna kanalizacija

Posebni ciljevi u oblasti hidrotehničke infrastrukture su:

- Utvrđivanje, rezervisanje i zaštita prostora za planirane objekte za vodosnadbijevanje, kao što su rezervoari, pumpne stanice i sl.;
- Izmještanje postojećeg vodovoda;
- Utvrđivanje, rezervisanje i zaštita prostora za planirane objekte za kanalizaciju, kao što su septička jama, biološki prečistač, separatori i sl.

Elektroenergetika

Na osnovu razmatranja i analize programskog zadatka i ocjene stanja koje je zatečeno na terenu definisani su sljedeći zaključci, a vezani su za elektroenergetsku infrastrukturu obuhvaćenu ovim Zoning planom:

- Stvaranje uslova za izgradnju aerodroma uklanjanjem postojećeg dalekovoda,
- Kontinuirano snabdijevanje potrošača električnom energijom.

Telekomunikacije

Na osnovu razmatranja i analize programskog zadatka i ocjene stanja koje je zatečeno na terenu definisani su sljedeći zaključci, a vezani su za telekomunikacionu infrastrukturu obuhvaćenu ovim Zoning planom:

- Kontinuirano snabdijevanje korisnika mobilnim signalom i ostalim telekomunikacionim uslugama,
- Spajanje prostora obuhvaćenog ovim zoning planom uz pomoć optičkog kabla sa ostatkom telekomunikacione mreže Republike Srpske.

Termotehnika

Imajući u vidu neracionalno korištenje toplotne energije pri zagrijavanju i hlađenju građevinskih objekata, a takođe i njenu neracionalnu proizvodnju u toplifikacionim sistemima, kao i perspektive buduće izgradnje građevinskih objekata i toplifikacionih sistema u novim društvenim odnosima, potrebno je osmisliti takav sistem mjera u ovoj oblasti, kojima će se obezbijediti viši nivo društvene kontrole u projektovanju, izgradnji i eksploataciji građevinskog fonda.

Ciljevi u ovoj oblasti su:

- što veće učešće i upotreba alternativnih izvora energije za grijanje (biomasa, sunčeva energija, energija vjetra);
- rješavanje termoizolacije postojećih objekata kako bi se prosječna specifična potrošnja energije za

grijanje objekata približila potrošnji u savremenim objektima, sa težnjom ka daljnjem smanjivanju.

Cilj plana je da predloženo rješenje za snabdijevanje objekta toplotnom i rashladnom energijom za zagrijavanje i rashlađivanje prostorija bude tehno-ekonomski optimalno i prilagodljivo promjenama.

Kulturno-istorijsko naslijeđe

Ciljevi u ovoj oblasti su:

- predlaganje i provođenje mjera tehničke i fizičke zaštite svih objekata kulturno-istorijskog naslijeđa;
- obezbjeđivanje monitoringa ukupnog kulturno-istorijskog naslijeđa;
- uključivanje kulturnih dobara u planove razvoja naselja (prije svega turizam – eko turizam, izletnički, ekskurzioni, dječiji i omladinski, kulturno-manifestacioni i tranzitni);
- organizacija i osposobljavanje službe zaštite kulturnih dobara u skladu sa važećim Zakonom o kulturnim dobrima;
- očuvanje i unapređenje kulturno-istorijskog naslijeđa treba da postane značajna karakteristika kulturne politike, politike u oblasti životne sredine kao i politike planiranja.

Naslijeđe prirode

Kao što je u ranijem tekstu navedeno u obuhvatu Plana se ne nalaze zaštićena prirodna dobra, niti prirodna dobra koja su u postupku zaštite ili koja su planirana za zaštitu.

Životna sredina

Cilj zaštite životne sredine i društva pri izvođenju radova na izgradnji i rekonstrukciji različitih objekata, je da pokaže, odnosno predloži uslove, da uticaji na životnu sredinu i društvo bude u granicama dozvoljenim propisima, kao i aktuelnom praksom na nivou struke i nivou društveno-ekonomskog razvoja.

Na osnovama obaveza koje su definisane Izmjenama i dopunama prostornog plana Republike Srpske i Strategijom razvoja Grada Trebinja, kao i republičkim strategijama razvoja, utvrđeni su ciljevi i pravci razvoja i unapređenja životne sredine.

Težnja je da se predmetnim Zoning planom područja posebne namjene, u oblasti zaštite životne sredine, zadrže utvrđeni fokusi (korištenje potencijala otpada, korištenje obnovljivih izvora energije, uspostavljanje funkcionalnog sistema odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda) koji će, svakako, doprinjeti kvalitetu razvoja ovog prostora i odvijanja vazdušnog saobraćaja. S druge strane, uvažavanje ograničenja definisanih planom će omogućiti zaštitu okoline i prirodnih resursa od efekata razvoja saobraćaja, aerodromskog kompleksa i sadržaja na njemu.

Krajnji cilj formiranja saobraćajne mreže je funkcionalna međuregionalna integracija, sa pojednostavljenim i ubrzanim saobraćajnim tokovima, koji podrazumijevaju otvorene granice, ali i unaprijeđene i usklađene saobraćajne infrastrukture i usluge.

Na osnovu ciljeva razvoja i uređenja prostora u pogledu zaštite životne sredine definisani su sledeći ciljevi:

- maksimalno moguće čuvanje poljoprivrednog zemljišta, prevencija konverzije najplodnijeg zemljišta u druge (nepoljoprivredne) svrhe;
- racionalno korišćenje prirodnih resursa i energije (smanjenje potrošnje vode, smanjenje gubitaka vode u distributivnoj mreži, razvijanje sistema korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske

efikasnosti);

- adekvatnim mjerama ublažiti povećanje nivoa buke;
- zaštita kvaliteta površinskih i podzemnih voda do nivoa propisanih klasa kvaliteta;
- očuvanje i zaštita područja zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara;
- smanjiti emisije štetnih materija u vazduh i smanjiti emisiju buke iz saobraćaja i spriječiti incidentna nekontrolisana ispuštanja zagađujućih materija u vazduh, vode i zemljište;
- povećati obim investicija za zaštitu životne sredine i razvoj sistema monitoringa životne sredine (vazduha i buke);
- prikupljanje otpada na mjestu nastanka, posebno sakupljanje ambalažnog otpada, adekvatno skladištenje otpada, uključujući i opasan otpad, do njegovog preuzimanja od strane ovlašćenih operatera za svaku vrstu otpada;
- sprečavanje incidentnih situacija i reagovanje u incidentnim situacijama;
- poboljšati informisanje i obuku stanovništva za zaštitu životne sredine i obezbjediti učešće javnosti u donošenju odluka koje mogu imati uticaja na kvalitet životne sredine.

1.1.3. Odnos sa drugim planovima i programima

1.1.3.1. Prostorni plan Republike Srpske do 2025. godine

Na teritoriji Republike Srpske, na osnovu stanja ekonomsko-socijalne razvijenosti, infrastrukturne opreme, demografskog kapaciteta i koncentracije stanovništva, izvršena je podjela na pojaseve intenzivnog razvoja, tzv. razvojne osovine:

- sjeverna,
- istočna i
- južna.

Južna osovina razvoja nalazi se na koridoru između Višegrada i Trebinja. Ide pravcem Višegrad-Foča-Gacko-Bileća-Trebinje (zajedno sa opštinama koje mu gravitiraju uz Drinu i u Hercegovini). Unapređenjem saobraćajne infrastrukture duž čitavog koridora ova osovina bi postala značajna veza između Jadransko-jonske magistrale, koridora Vc i zapadnomoravskog saobraćajnog koridora u Srbiji. Pristupačnost bi bila povećana izgradnjom aerodroma kod Trebinja i odgovarajućih željezničkih veza.

Ovaj Prostorni plan istakao je potrebu izgradnje aerodroma u Trebinju, ne samo za jačanje Trebinjsko-fočanske regije, već i cijele Republike Srpske.

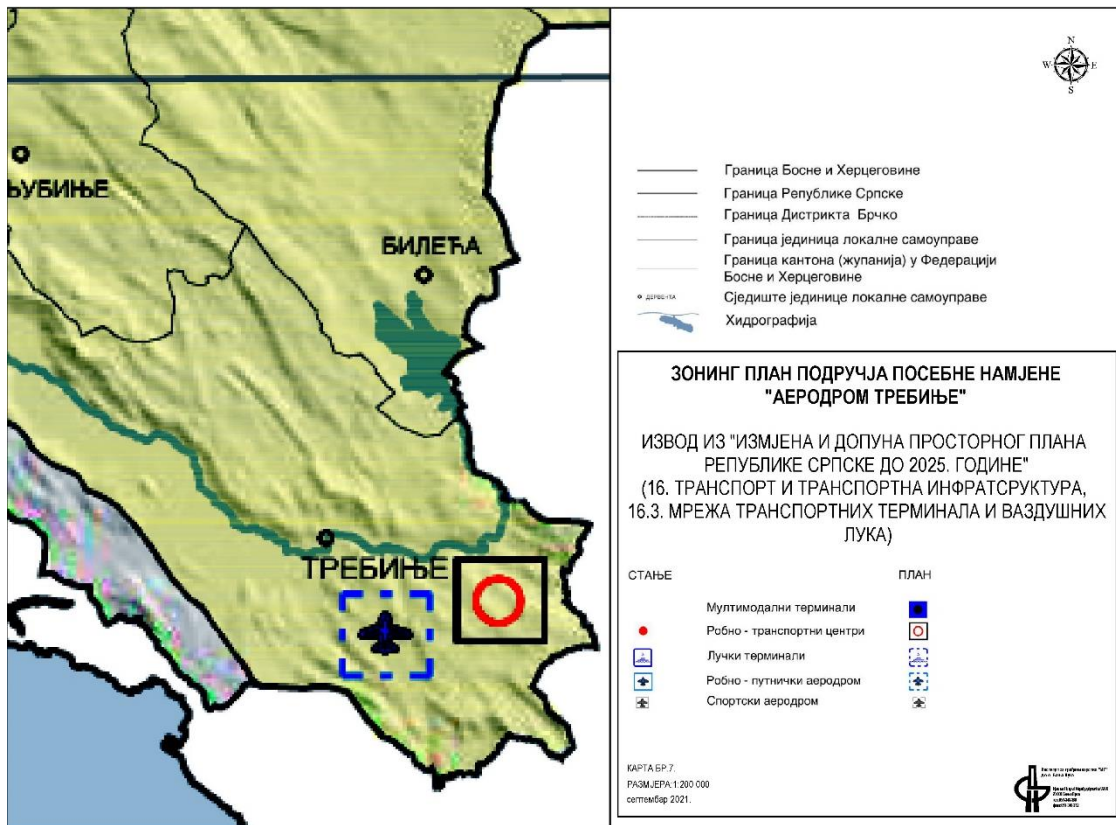
Osnovni cilj prostornog razvoja vazdušnog saobraćaja Republike Srpske je da „vazduhoplovni sistem bude integralni dio evropskog vazduhoplovnog sistema, a vazduhoplovni transport postane glavni vid transporta na relacijama dužim od 45 minuta letenja, uz mogućnost da svaka regija u budućnosti ima aerodrom određene kategorije“. Radi realizacije navednog cilja, ovaj Prostorni plan, definisao je, između ostalog, sljedeće operativne ciljeve:

- realizacija projekata koji stimulišu razvoj mreže radi povezivanja aerodroma unutar Republike Srpske i sa okruženjem;
- rekonstrukcija i rehabilitacija mreže aerodroma lokalnog karaktera;
- formiranje kvalitetnih baza podataka, standardizacija i modernizacija aerodroma i pratećih sistema;
- početne aktivnosti na realizaciji projekata za izgradnju Aerodroma Trebinje.

Razvoj vazdušnog transporta na regijskoj osnovi ima za cilj obezbjeđenje veće pristupačnosti regija Republike Srpske, a samim tim i Republike Srpske. Dakle, za robno-putnički Aerodrom Trebinje, ovim Planom, definisana je potreba izrade preostale dokumentacije i početak gradnje, a akcenat je usmjeren, upravo ka jačanju i pristupačnosti trebinjske regije.

Strateškim prioritetima prostornog razvoja Republike Srpske, ovog Plana, između ostalog definisana je izrada PPPPN za aerodrome Banja Luka i Trebinje, gdje bi se dugoročno sagledao prostorno-funkcionalni razvoj i uloga vazdušnog saobraćaja.

Izvod iz Izmjena i dopuna prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine predstavljen je na Slici br. 1.

Slika br. 1 Izvod iz Izmjena i dopuna prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine

Ovdje je vrlo važno naglasiti da su sve debljine linija i dimenzije tačaka i njihove lokacije predstavljene „Izmjenama i dopunama Prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine“ idikativne, te je data mogućnost njihovog definisanja, tj. preciziranja kroz dalju plansku razradu. Dakle, njihovo tumačenje nije striktno, već fleksibilno, prilagođavajući se realnoj situaciji na terenu, preko različitih planova i projekata. Prostorni plan ovog tipa ima strateško-razvojni karakter te služi kao osnov za dalje prostorno i urbanističko planiranje, kao i za pripremu odgovarajućih sektorskih strategija.

1.1.3.2. Strategija zaštite prirode Republike Srpske

Strategija zaštite prirode Republike Srpske, usvojena je od strane Narodne Skupštine Republike Srpske 2011. godine. Strategija zaštite prirode Republike Srpske je izraz nastojanja da se pobudi rastuća svijest o potrebi očuvanja i zaštite prirode, kao bitnog dijela životne sredine Republike, pretvarajući je u cjelovit i dugoročan koncept razvoja. Prirodna bogatstva i resurse treba staviti u funkciju razvoja, kroz dogradnju postojećeg sistema zaštite životne sredine. Posebno su važni izazovi koje postavljaju dva ključna strateška cilja: prilagođavanje konceptu održivog razvoja i približavanje i priključivanje BiH Evropskoj uniji.

Pravci prioritetnog djelovanja u cilju poboljšanja stanja u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti, prepoznati u ovom strateškom dokumentu, su: jačanje institucionalnog okvira za upravljanje prirodnim resursima, podsticanje održivog korišćenja prirodnih resursa, smanjenje pritisaka, raspodjela prihoda od korišćenja i održivo finansiranje zaštite prirode.

Polazna i nedvosmislena potreba zahtijeva da se stanje u oblasti zaštite prirode u Republici očuva i unaprijedi. Prirodna bogatstva i resursi trebaju se staviti u funkciju razvoja kroz dogradnju postojećeg sistema zaštite životne sredine. Ubrzati se moraju aktivnosti na pripremi i uvođenju adekvatnog sistema monitoringa prirode, te kreiranju indikatora za praćenje stanja prirode i životne sredine, kroz uspostavu mreže zaštićenih područja u skladu sa programom NATURA 2000. Mora se jačati institucionalni okvir za realizaciju mjera zaštite prirode, kao i drugih mjera u skladu sa evropskim standardima. Posebno su važni izazovi koje postavljaju dva ključna strateška cilja: prilagođavanje konceptu održivog razvoja i pridruživanje i pristupanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji.

Cilj ove strategije je promovisanje integralnog pristupa u očuvanju, unapređenju i korišćenju prostora Republike Srpske, u skladu sa raspoloživim prirodnim kapacitetima. Zadovoljavajući svoje potrebe u prostoru čovjek mijenja karakter prostora, utiče na prirodu i postepeno je pretvara u antropogenizovani prostor, u većoj ili manjoj mjeri. Zato je bitno relativizovati sukobe interesa u prostoru.

1.1.3.3. Nacionalni akcioni plan zaštite životne sredine (NEAP)

Dokument NEAP-a pripremljen je 2003. godine. Akcioni plan za zaštitu životne sredine uključio je oba entiteta BiH i Brčko Distrikt, definisao je osam prioriternih područja za upravljanje životnom sredinom, kao što je prikazano u sljedećoj tabeli.

Tabela br. 1 Prioritetne oblasti djelovanja na očuvanju životne sredine poboljšanje trenutnog stanja, u skladu sa Akcionim planom zaštitu sredinu BiH (NEAP)

Prioritetne oblasti	Predložene mjere za poboljšanje stanja životne sredine
1. Vodni resursi/otpadne vode	<ul style="list-style-type: none"> - uspostavljanje sistema upravljanja riječnim slivovima, - realizacija projekta dugoročnog snabdijevanja stanovništva u najugroženijim regionima BiH uključujući i sanaciju gubitaka vode u vodovodnim sistemima, - izgradnja i rekonstrukcija sistema za prečišćavanje otpadnih voda i kanizacionog sistema, - dovođenje sistema odbrane od poplava na nivo potrebne sigurnosti, - realizacija projekata korištenja vode za navodnjavanje u proizvodnji električne energije.
2. Održivi razvoj ruralnih područja	<ul style="list-style-type: none"> - stvaranje preduslova za prostorno uravnotežen i održiv razvoj ruralnih područja, - uspostavljanje sistema upravljanja poljoprivrednim zemljištem, - implementacija programa proizvodnje hrane na biološkim principima, - izrada programa dugoročnog razvoja šumarstva.
3. Upravljanje životnom sredinom	<ul style="list-style-type: none"> - uvođenje informacionih sistema, - uvođenje cjelovitog monitoringa životne sredine, - izrada programa integralnog planiranja prostora, - izrada dokumentacione osnove za planiranje i upravljanje životnom sredinom, - izrada programa za obrazovanje i širenje informacija u oblasti životne sredine.

Prioritetne oblasti	Predložene mjere za poboljšanje stanja životne sredine
4. Zaštita biološke i pejzažne raznovrsnosti	<ul style="list-style-type: none"> - izrada strategije i nacionalnog akcionog programa za uravnoteženo upravljanje biološkom, geološkom i pejzažnom raznovrsnošću, - izrada strategije i nacionalnih programa zaštite kulturnog nasljeđa u prirodnom okruženju na osnovama ekološke koegzistencije, - izrada programa za stavljanje pod odgovarajući režim zaštite 15-20% teritorije BiH.
5. Upravljanje otpadom	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje strategija i planova upravljanja otpadom sa operativnim programima za njihovu implementaciju, - uklanjanje divljih odlagališta i sanacija degradiranih područja, - sanacija (određenog broja) postojećih deponija.
6. Privreda - održivi razvoj privrede	<ul style="list-style-type: none"> - izrada strategije i uspostavljanje sistema održivog razvoja privrede BiH, - usklađivanje poreskog sistema sa održivim razvojem i zapošljavanjem, - izrada strategije razvoja energetike Republike Srpske i FBiH, sa izbalansiranim domaćim i stranim izvorima energije, - implementacija strategije borbe protiv siromaštva, - formiranje entitetskih fondova za strateška istraživanja, - formiranje entitetskih fondova za rekultivaciju prostora, - reaktiviranje privrednih subjekata koji imaju realne uslove za opstanak na tržištu, reorijentacija istih promjenom namjene proizvodnje, - redukovanje migracije na relaciji selo-grad urbanizacijom ruralnih naselja i razvojem proizvodnje u njima, - unapređenje potencijala za razvoj eko-turizma usklađenog sa prirodnim potencijalima (banjski, planinski, seoski i sl.).
7. Javno zdravstvo	<ul style="list-style-type: none"> - izrada registra i katastra zagađivača, odlagališta, hemikalija, pogona i postrojenja sa opasnim hemikalijama i GMO usklađivanje zakonske regulative sa preporukama Zdravstvene organizacije, jačanje inspeksijskog nadzora, formiranje komiteta za politiku hrane i ishrane, - analiza kontrolnih tačaka u procesu proizvodnje, pripreme i prometa namirnica, - uspostavljanje sistema redovnog informisanja o zdravstvenoj ispravnosti namirnica, - osnivanje regulatornih organa za jačanje sistema nadzora i preventivnih mjera zaštite izlaganja stanovništva zračenju i izrada plana aktivnosti u slučaju akcidenata, - donošenje zakonskih propisa za sigurno postupanje sa GMO, - izrada programa ekološki prihvatljivog načina rješavanja.
8. Deminiranje	<ul style="list-style-type: none"> - usklađivanje rada sa organizacijom BiH MAK.

Navedeni prioriteti imaju određenog uticaja na učešće BiH u sprovođenju međunarodnih multilateralnih sporazuma u oblasti zaštite životne sredine i voda. Tako je na primjer, u sektoru voda jedan od bitnih prioriteta ratifikacija Konvencije o saradnji na zaštiti i održivom korišćenju rijeke Dunav, iako BiH nije članica Konvencije o vodama UNECE.

Što se tiče zaštite biološke raznovrsnosti, strateške aktivnosti predviđene dokumentom NEAP-a uključujući pri tome i proces proširenja postojećih zaštićenih područja na 15-20% teritorije BiH (realan procenat je oko 10% u odnosu na teritoriju Republike Srpske), podrazumijeva sprovođenje različitih konvencija, naročito Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, kojom se propisuje usvajanje nacionalnih strategija i nacionalnih planova za zaštitu biološke raznovrsnosti, uspostavljanje sistema i mreže

zaštićenih područja, kao i integrisanje, u što većoj mjeri očuvanja prirodnih vrijednosti sa drugim planovima, politikama i programima.

1.1.3.4. Strategija upravljanja otpadom Republike Srpske za period 2016 - 2025. godina

Strategija upravljanja otpadom predstavlja osnovni dokument kojim se ocjenjuje stanje upravljanja otpadom, određuju dugoročni ciljevi upravljanja otpadom i obezbjeđuju uslovi za racionalno i održivo upravljanje otpadom na nivou Republike Srpske. Iako Bosna i Hercegovina, odnosno, RS još uvijek nemaju obavezu implementacije ciljeva iz Evropskih Direktiva vezanih uz područje upravljanja otpadom, postavljeni zahtjevi i standardi EU trebaju se postepeno ugrađivati u zakonsku regulativu RS vezanu uz ovu oblast. Usklađivanjem zakonske i podzakonske regulative RS s Evropskim Direktivama postaviće se temelji za uspostavljanje odgovarajućeg sistema postupanja s otpadom na cijeloj teritoriji RS u skladu s načelima održivog razvoja i zaštite životne sredine.

Strategija upravljanja otpadom za RS:

- uspostavlja okvir za održivo postupanje s otpadom u narednom razdoblju što podrazumjeva smanjenje količine otpada koji se proizvodi, a s proizvedenim otpadom održivo upravljanje,
- usmjerava aktivnosti na proces donošenja zakonskih i podzakonskih akata usklađenih sa zakonodavstvom EU,
- utvrđuje odgovornosti za otpad,
- postavlja kratkoročne i dugoročne ciljeve upravljanja otpadom kao i mjere i smjernice za postizanje postavljenih ciljeva,
- utvrđuje finansiranje mjera za uspostavljanje sistema upravljanja otpadom.

Uspostavljanje sistema upravljanja otpadom, koji podrazumjeva odgovarajuće sakupljanje, prevoz i tretman/zbrinjavanje različitih vrsta otpada, treba usmjeravati i planirati na očuvanju prirodnih resursa i osnovnim načelima sadržanim u EU zakonodavstvu:

- a) načelo izbora najpogodnije opcije za životnu sredinu,
- b) načelo blizine i zajedničkog pristupa upravljanju otpadom,
- v) načelo hijerarhije upravljanja otpadom,
- g) načelo odgovornosti i
- d) načelo „zagađivač plaća“.

Prilikom realizacije izgradnje planiranog projekta izgradnje aerodroma doći će do produkcije velike količine, uglavnom inertnog građevinskog otpada kojim je potrebno upravljati u skladu sa zakonskom legislativom i načelima upravljanja otpadom navedenim u Strategiji. U toku rada aerodroma takođe će se proizvoditi određene količine mješovitog komunalnog otpada, sa određenim udjelom ambalažnog otpada koji je potrebno izdvajati na mjestu nastanka u posebne reciklažne kante/kontejnere

1.1.3.5. Prostorno-planska dokumentacija na teritoriji Grada Trebinja

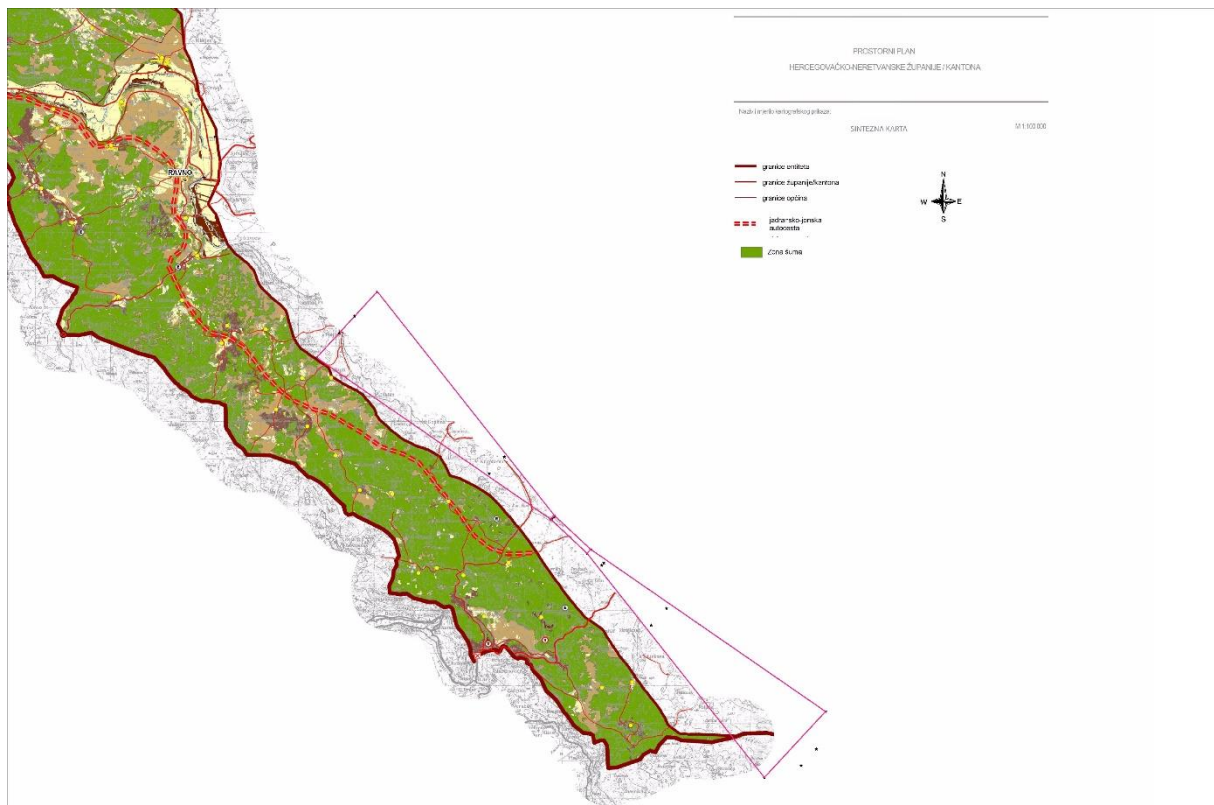
Dopisom broj 07-36-181/21 od 26.08.2021. godine, Odjeljenje za Prostorno uređenje Grada Trebinja, istaklo je da prostorno-planska dokumentacija koja je izrađena na teritoriji Grada Trebinja ne pokriva lokalitet budućeg aerodroma.

U toku je izrada Prostornog plana Grada Trebinja u čijem će se obuhvatu naći i lokalitet budućeg aerodroma.

1.1.3.6. Prostorni plan Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije

Skupština Hercegovačko-neretvanske županije 2021. godine usvojila je Prostorni plan Hercegovačko-neretvanske županije.

Dopisom broj 09-06-19-221/21, Ministarstva građenja i prostornog uređenja Hercegovačko-neretvanskog kantona, dostavljen je izvod iz sinteznog grafičkog priloga sadržanog u sklopu dokumenata prostornog uređenja Prostorni plan Hercegovačko-neretvanske županije/kantona 1:100 000 („Narodne novine HNŽ/K“, broj 5/21) sa uvedenim koordinatama prilaznih i odletnih površina za teritoriju koja se nalazi u sklopu površina za ograničenje prepreka „Aerodrom Trebinje“.

Slika br. 2 Sintezna karta – Prostorni plan Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije sa uvedenim koordinatama prilaznih i odletnih površina Aerodroma Trebinje

Uvidom u isti dokument i priloženi grafički prilog zaključuje se da se prilazne i odletne površine Aerodroma Trebinje nalaze van obuhvata navednog plana, tj. u određenim segmentima graniče se sa predmetnim planom ali bez značajnijeg prostornog uticaja.

1.2. Pregled postojećeg stanja i kvaliteta životne sredine na koju se izvještaj odnosi

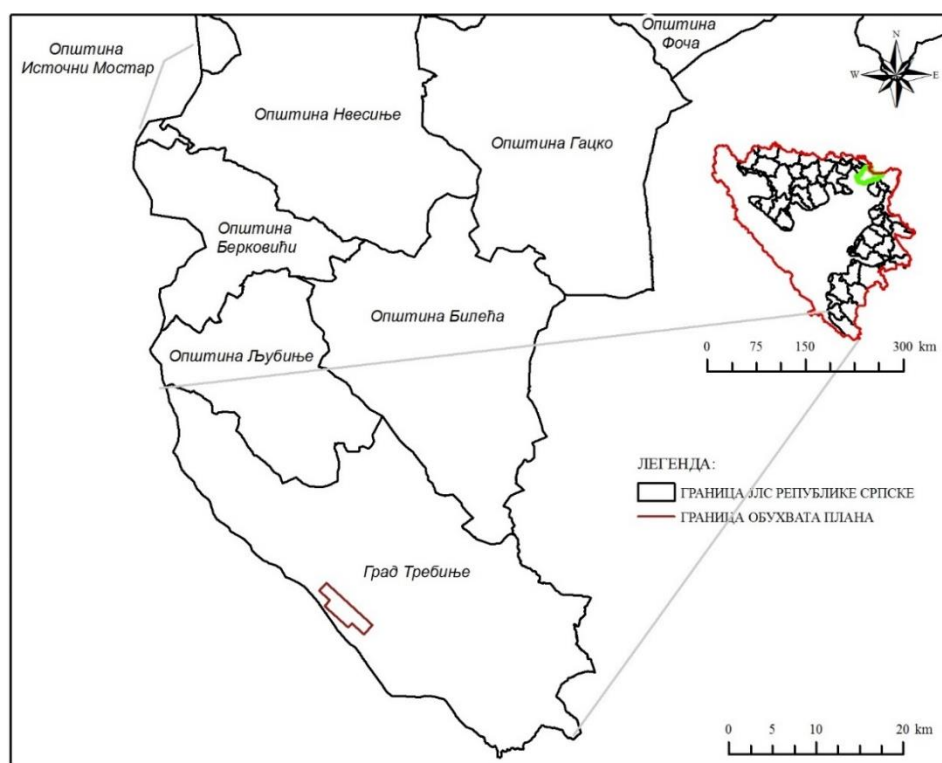
1.2.1. Položaj i prirodne karakteristike predmetnog područja

Grad Trebinje, najjužniji grad Republike Srpske nalazi se u dolini rijeke Trebišnjice, na tromeđi Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Hrvatske. Rijeka Trbišnjica je najduža ponornica u Evropi, djeli Trebinje na dva dijela.

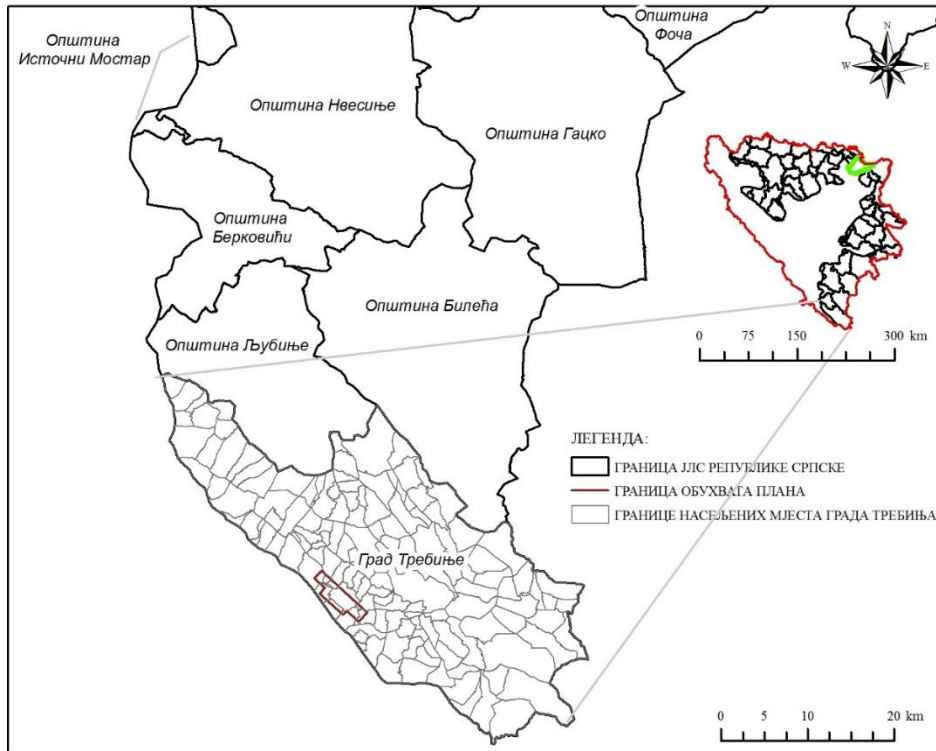
Obuhvat Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“ nalazi se zapadno od Trebinja (naseljeno mjesto) , prema entitetskoj granici sa Federacijom BiH.

Obuhvata dijelove naseljenih mjesta Hum, Jusići, Petrovići, Jušići, Taleža, Duži, Ljubovo, Gola Glavica, Klikovići i Cerovac Grada Trebinja.

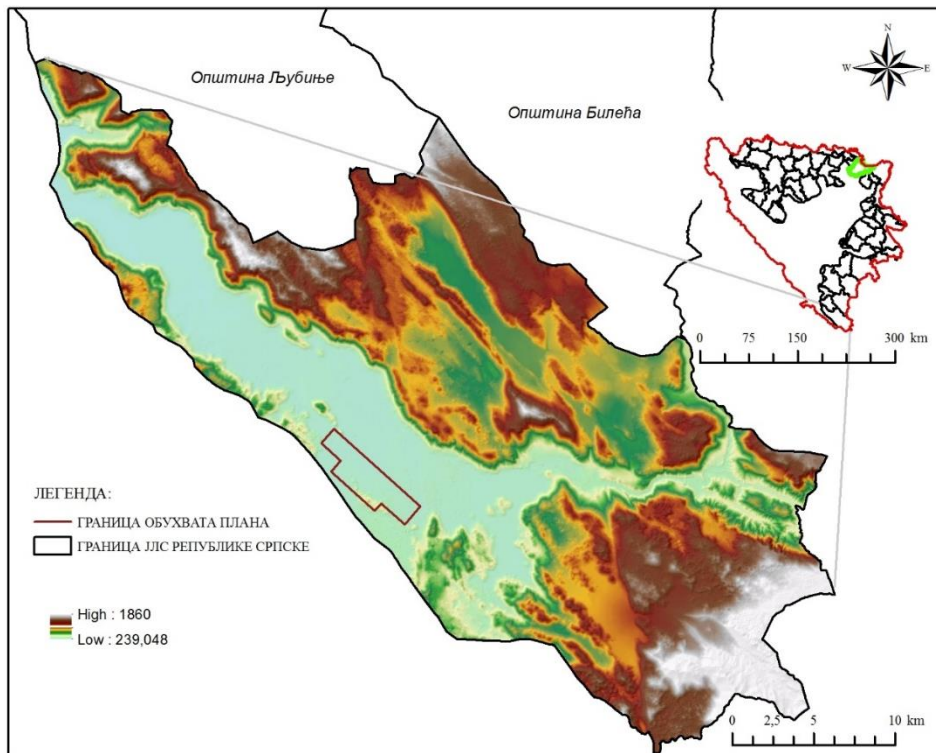
Primjenom DMT-a utvrđeno je da je najviša tačka na teritoriji Grada Trebinja 1860 mnv, a najniža 239 mnv. Obuhvat Plana „leži“ na visini od 253 do 420 mnv.

Slika br. 3 Položaj obuhvata Plana

Slika br. 4 Položaj obuhvata Plana u odnosu na naseljena mjesta Grada Trebinja

Slika br. 5 DMT Grada Trebinja sa obuhvatom Plana

1.2.2. Geološke karakteristike terena

Područje obučeno ovim dokumentom pripada gradu Trebinju. U geomorfološkom pogledu područje istraživanja odlikuje se blago brdskim tipom reljefa. Dominantan geomorfološki proces zastupljen na ovom području svakako je kraški proces, gdje dominiraju njegovi podzemni oblici nazvani boginjavi krš. Nadmorska visina se kreće od 265-275 mnv.

U široj okolini područja istraživanja najznačajni vodotok je rijeka Trebišnjica koji daje glavna obilježja ovom području u hidrografskom smislu.

U geološkoj građi predmetnog terena učestvuju sedimenti kredne starosti.

Turon (K_2^2) - U predelu Popovog polja, na jednom delu zapadnih padina Bjelašnice, na planini Sitnici i severozapadnim padinama Viduše nije bilo moguće obavljati izdvajanja u turonu, bilo zbog neprohodnosti terena (šikara i drača, veoma velika zakrčenost) i vrlo slabih aerosnimanja, bilo zbog nedostatka paleontoloških nalaza na osmatranim profilima. Predstavljen je serijom krečnjaka, sa proslojciima dolomita naročito u nižim delovima. Krečnjaci su smeđe do zatvorenosmeđe boje. Zastupljeni su organogeno-detritičnim i dolomitičnim varijantima. U Popovom polju, između Brda Hum i Lazine, kao i na južnim padinama Bjelašnice zapažene su uzane zone pločastih krečnjaka zatvorenosmeđe ili mrke boje, mestimično bituminoznih, u kojima nije nađena nikakva fauna. Njihovo izdvajanje nije bilo moguće zato što bočno brzo isklinjavaju, a na aerosnimcima se ne razlikuju od ostalog dela terena. Dolomit koji se javlja u proslojcima ili u sočivima (Tulje, Vladušići, Podstrašivice) je sive ili svetlosmeđe boje i sitnozrne strukture.

Apt-cenoman ($K_{1,2}$) - U antiklinali Gromača izdvojen je od Gluve Smokve na jugoistoku preko Huma i Poljice do Donjih Grmljana na severozapadu, gde je pokriven kvartarnim pokrivačem Popovog polja. Krečnjaci su petrografski slični krečnjacima valendin-barema, ali su tamnijasmeđe boje i bolje uslojeni. Proslojci dolomita su vrlo retki.

Valendin-barem (1K_1) - Krečnjaci valendin-barema izdvojeni su u antiklinali Gromača na potezu Sparožići-Nevada-Dobromiri-Zavala, u zoni širine oko 2km. To su slojevito-bankoviti krečnjaci svetlosmeđe i bele boje ispresecani brojnim sitnim pukotinama naknadno ispunjenim kalcitom. Strukture su kriptokristalaste. U antiklinalama Lastve i Ljubova, donja kreda počinje masivnim ređe bankovitim dolomitom. Zastupljeni su raznovrsni tipovi dolomitskih stena. Najčešće su to fino i sitnokristalasti dolomiti, a pored njih javljaju se i oni sa rožnačkim kvrgama, trakasti pseudoolitični dolomiti, dolomitske breče i dolomit sa kalcitskim žilicama. U donjim delovima retko se javljaju manja sočiva ili proslojci sivoplavičastih ili smeđih dolomitičnih krečnjaka.

Inženjerskogeološke karakteristike

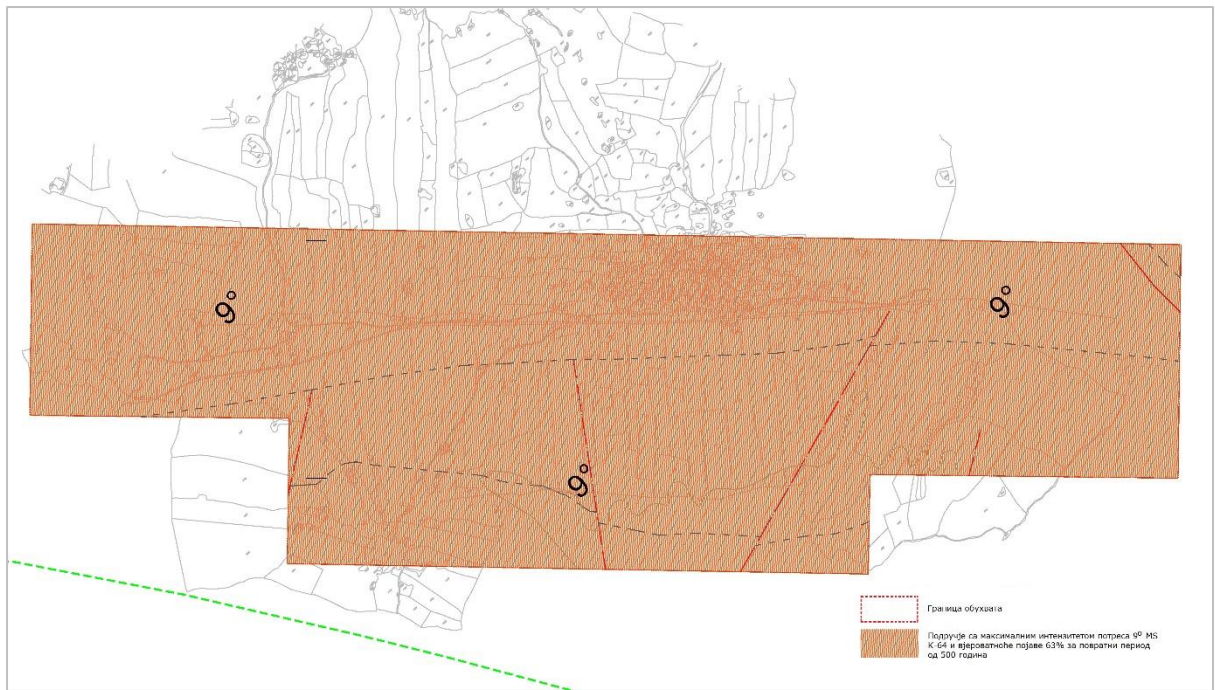
Na području istraživanja zastupljeni su kredni sedimentni, krečnjaci. Svi sedimenti odlikuju se povoljnim inženjerskogeološkim osobinama. Spadaju u čvrsto vezane, kamenite stijene. Imaju veliku čvrstoću. Čvrstoća na pritisak njihovih uzoraka varira od 50 do 500 MRa. Malo su deformabilne, imaju veliku elastičnost. U pogledu fizičkih izmjena su otporne, a u pogledu hemijskih izmjena srednje otporne.

Slika br. 6 Inženjerskogeološke karakteristike terena

Seizmološke karakteristike

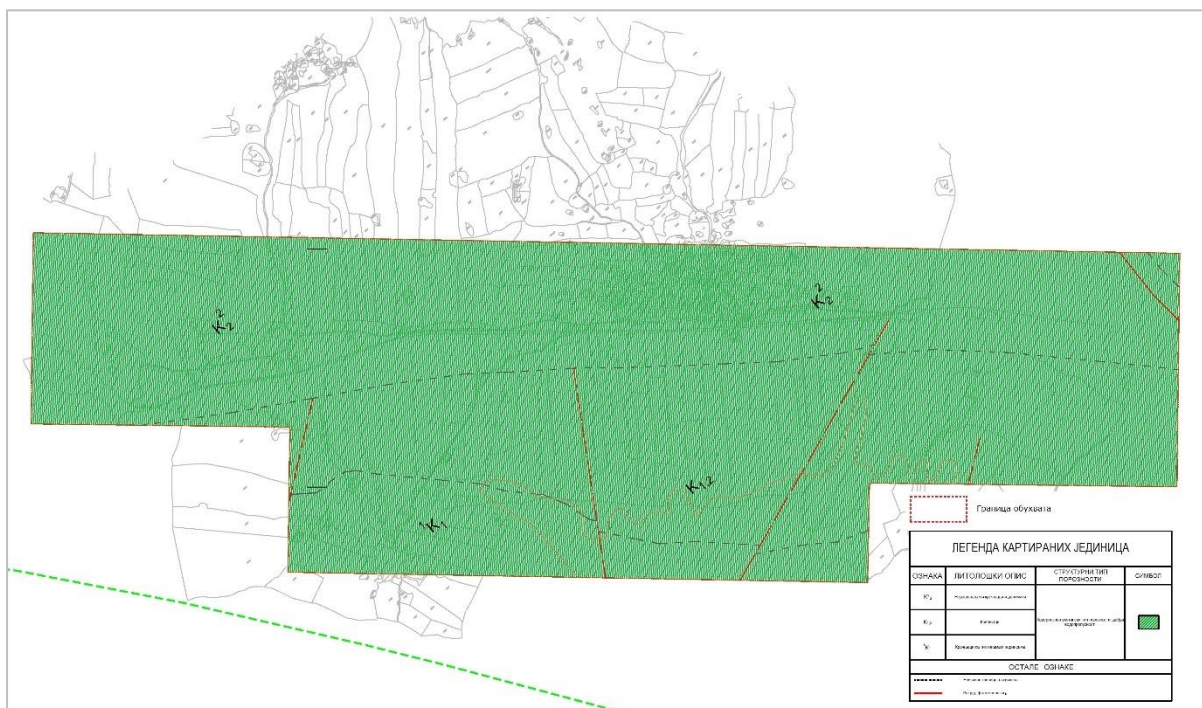
Seizmičnost lokacije određena je na osnovu Seizmološke karte SFRJ za povratni period od 500 godina. Istražni teren se nalazi u okviru područja sa maksimalnim intezitetom potresa od 9°.

Slika br. 7 Seizmološke karakteristike terena

1.2.3. Hidrogeološke karakteristike

Karstni tip izdani prostire se gotovo na cijeloj teritoriji istraživanja i razvijen je u okviru krednih krečnjaka. Prirodno stanje režima voda (kvantitativno i kvalitativno) u karstnim poljima i njegov uticaj na režim voda u zonama povezanim sa njim (kraškim izvorištima) je u uskoj vezi sa geološkom građom karstnih polja (najčešće flišne barijere) i kombinovanim dejstvom vodnog režima koji vlada unutar stijenske mase koja okružuje ta polja. Naime, pod dugotrajnim uticajem toga režima u toj krečnjačkoj stijenskoj masi su se formirale zone se privilegovanim pravcima podzemne cirkulacije (najčešće kanali velike propusne moći) putem kojih se prihranjuju jaka vrela i ponori u poljima. Na intenzitet i pravce razvoja ove karstifikacije je, pored velikih količina rastvarača (vode), u velikoj mjeri uticao i položaj erozionih bazisa koji su kao strukturni elementi najznačajniji usmjerivač i razvoja karstnog procesa, odnosno evolucije karstne izdani. Ovakvi hidrogeološki odnosi su uticali da se vode slivova istražnog područja prelivaju sa viših na niže horizonte do erozionih bazisa.

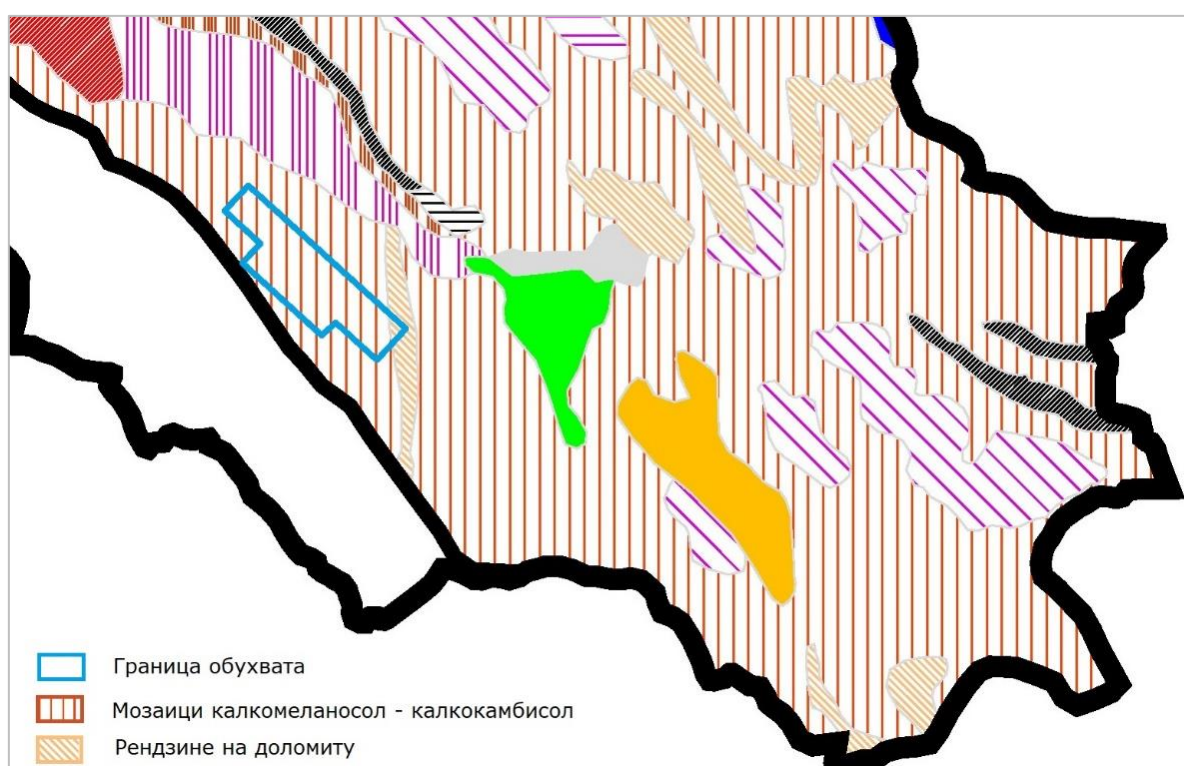
Slika br. 8 Hidrogeološke karakteristike terena

1.2.4. Pedološke karakteristike

Zemljište je dio ekosistema i nastaje kao proizvod sredine dugotrajnim procesima pedogeneze, a smatra se strateški značajnim resursom te se nastoji racionalnim sistemom korišćenja očuvati i sačuvati od sve jačih negativnih antropogenih uticaja.

Na širem području dominiraju plitka zemljišta, na krečnjačko-dolomitnim supstratima i sa ekstenzivnom vegetacijom (kraški tereni i kamenite goleti).

U predmetnom obuhvatu zastupljeni tipovi zemljišta su mozaici kalkomelanosola i kalkokambisola i manjim dijelom rendzine na dolomitu.

Slika br. 9 Isječak sa karte 7.1. Pedološka karta – Izmjene i dopune prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine

Mozaici kalkomelanosola i kalkokambisola

Kalkomelanosol (krečnjačko-dolomitna crnica) se obrazuje na tvrdim krečnjacima i dolomitu, organomineralnog sastava, bezkarbonatno, neutralne do blago kisele reakcije. Ekološka vrijednost je promenljiva i zavisi od dubine profila i reljefne ekspozicije. Crnice se najviše koriste kao šumska zemljišta, ako su pod travama to mogu biti dobri planinski pašnjaci. Na predmetnom području ovaj tip zemljišta javlja se u vidu mozaika zajedno sa kalkokambisolom.

Kalkokambisol - smeđe zemljište na krečnjaku i dolomitu

Ovaj tip zemljišta se obrazuje isključivo na čistim krečnjačkim i dolomitnim stijenama. Mineralni dio ovog zemljišta potiče iz nerastvornog ostataka kalcita, a kako je udio ovog ostataka u čistim krečnjacima veoma mali, procesi geneze i razvoja ovog zemljišta su veoma dugotrajni. Iz tog razloga se kalkokambisol smatra reliktnom tvorevinom. Dubina profila rijetko prelazi 60 cm i naliježe direktno na stijenu. Često je skeletno ili kamenito zemljište. Humusni sloj je plitak, tamnosmeđ, a sljedeći sloj je crvenkasto smeđe boje. Ekološko proizvodna vrednost je ograničena debljinom sloja, smanjenom vodoodrživom sposobnošću i nedostatkom lakopristupačnog fosfora. Na pretmetnom području ovaj tip zemljišta javlja se u vidu mozaika zajedno sa kalkomelanosolom.

Rendzine na dolomitu

Ovaj tip zemljišta zastupljen je na manjem dijelu predmetnog obuhvata. Rendzine se obrazuju na supstratima koji sadrže više od 10% CaCO_3 i koji mehaničkim raspadanjem daju karbonatni regolit. Rendzine na dolomitu se nalaze pretežno u regionima iznad 700 m i vezane su za strme nagibe. Rendzine se mogu naći pod različitim šumskim fitocenoza, mada travne zajednice bolje pogoduju obrazovanju ovog tipa zemljišta, s obzirom na njihov tip akumulacije humusa. Obrazuju se u različitim bioklimatskim uslovima, a njihovom trajnom održavanju pogoduje aridna klima.

1.2.5. Klimatske karakteristike

Na klimu predmetnog područja direktno utiče Jadransko more, pa su tako zime blage uz srednju temperaturu u januaru od 3°C do 6°C. Ljeta su vrlo topla uz srednje julske temperature 22°C do 25°C. Ekstremne temperature zimi zavise od nadmorske visine, od -8°C u nižim predjelima do -15°C. Ljeti, maksimalne temperaure dostižu i često prelaze 40°C.

U nastavku je prikazana klimatološka analiza za 2017. godinu u poređenju sa periodom 1981-2010 godina.

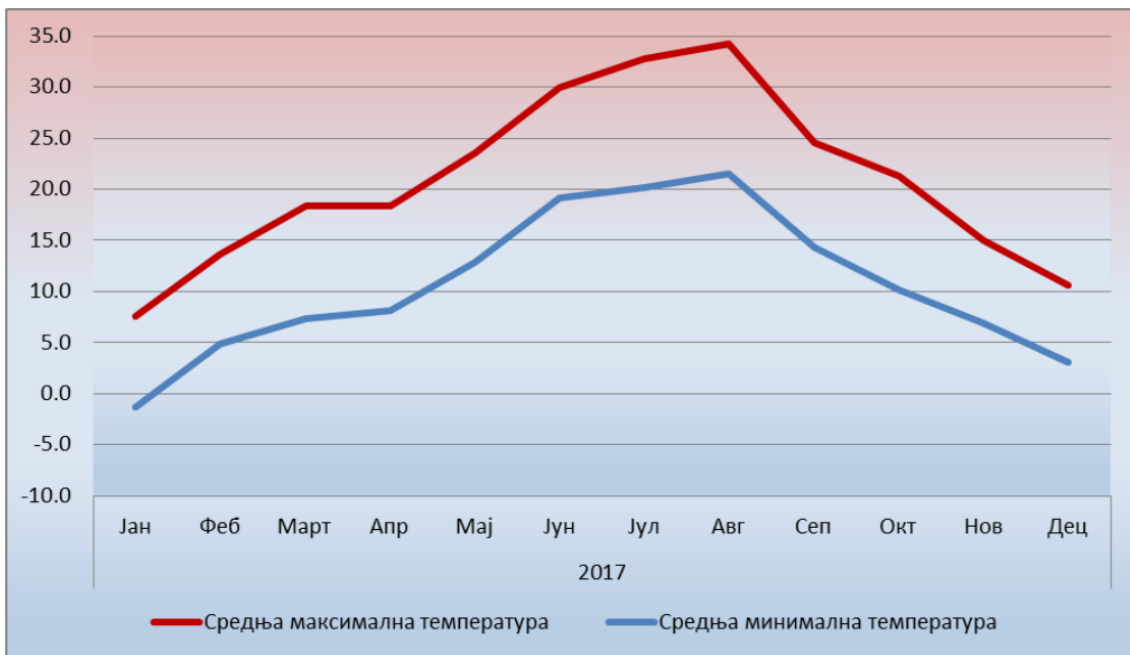
Tabela br. 2 Uporedni prikaz srednjih mjesečnih temperatura za period 1981-2010 i 2017. godinu

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Tsr
1981-2010	5,6	5,9	8,5	13,2	17,6	20,9	24,3	24,3	19,8	15,3	10,6	7,0	14,4
2017	2,2	8,4	11,7	12,6	17,7	24,2	26,3	26,9	18,2	14,6	10	6,1	14,9

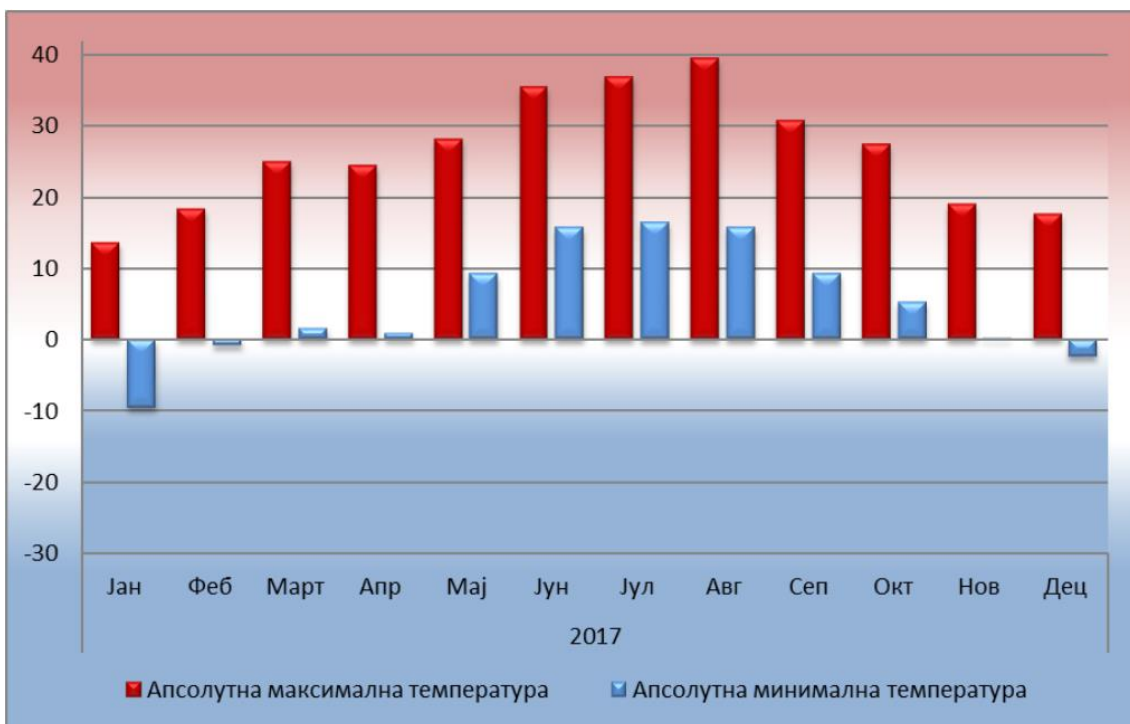

Графикон бр. 1 Средња температура 2017. година у односу на референтни период

Minimalna temperatura je iznosila -9.6°C i javila se 9. januara. Ljeto je bilo vrlo toplo uz čak 68 tropskih dana, a temperatura se samo jednog dana spuštala uspod 25°C. Ipak, maksimalna temperatura nije prelazila iznad 40°C. Najtopliji dan bio je 10. avgust sa temperaturom 39.4°C

Grafikon br. 2 Srednja maksimalna i srednja minimalna temperatura 2017. godina

Grafikon br. 3 Apsolutna maksimalna i apsolutna minimalna temperatura 2017. godina

Kolebanje temperature je umjereno za ovo područje, ali ipak za nekolikostepeni veće nego u primorskom obalskom pojasu, u kome je mediteranska klima znatno jače izražena.

Po broju sunčanih dana u godini Trebinje spada među najsunčanije gradove u regiji. Što se tiče vlažnosti vazduha, Trebinje ima u januaru vlažnost vazduha od oko 75 %, u julu 63%, a u avgustu oko 62%.

Broj ledenih dana 2017. godine (dani sa temperaturom ispod nule tokom cijelog dana) bio je 6, i to svi u januaru. Što se tiče mraznih dana broj je nešto veći u januaru (16), dok se u februaru i decembru takođe bilježe dani s mrazom.

Broj ljetnih dana i tropskih dana i noći najviši je u periodu jun – avgust.

Tabela br. 3 Prikaz specifičnih dana u 2017. godini

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Σ
Broj ledenih dana	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Broj mraznih dana	16	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	22
Broj ljetnih dana	0	0	1	0	12	29	31	31	14	5	0	0	123
Broj tropskih dana	0	0	0	0	0	15	26	25	2	0	0	0	68
Broj tropskih noći	0	0	0	0	0	8	17	21	0	0	0	0	46

Glavna odlika cijele ove regije su padavine. Ovdje dominira pomorski pluviometrijski režim pod uticajem Mediterana, pa se tako najveća količina padavina javlja kasno u jesen i početkom zime sa često obilnim padavinama, dok je ljeti minimum padavina uz čestu pojavu suša. Godišnja količina padavina iznosi oko 2000 l/m² pa sve do 3000 l/m² koliko se bilježi u Grabu, najkišovitijem mestu u RS. Snijeg se rijetko javlja u nižim dijelovima Hercegovine.

Tokom zime i proljeća u 2017. godini količina padavina je skoro svakog mjeseca bila manja od prosjeka i već do početka ljeta iste godine količina padavina je bila 30% manja od prosjeka. Tokom ljeta javila se jaka suša. Više od dva mjeseca nije bilo značajnih padavina. U junu je palo samo 3 mm kiše. Krajem jula bilo je par dana sa pljuskovima, a u avgustu se kiša u vidu jačeg pljuska javila samo tokom jednog dana. Suša se nastavila i početkom jeseni. U novembru i decembru bilo je više padavina, a obilnija kiša se javila tek u decembru. Sve ukupno manjak padavina tokom cijele godine je iznosio skoro 400 mm.

Tabela br. 4 Uporedni mjesečnih količina padavina za period 1981-2010 i 2017. godinu

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Avg	Sep	Okt	Nov	Dec	Tsr
1981-2010	182,8	157,2	154,0	90,9	92,2	78,4	43,2	66,1	147,1	167,0	251,6	250,6	1681,1
2017	104,3	156,0	105,9	77,8	50,2	3,0	24,4	49,1	151,2	47,5	168,0	347,5	1284,9

Grafikon br. 4 Količina padavina 2017. godina u odnosu na referentni period

1.2.6. Ekosistemske karakteristike

1.2.6.1. Šume i šumsko zemljište

Šume i šumsko zemljište su dobra od opšteg interesa, te uživaju posebnu zaštitu države i koriste se pod uslovima i na način koji su propisani Zakonom o šumama.

Pored privrednih funkcija šuma, koje se ogledaju u proizvodnji drveta i drugih šumskih proizvoda, kao i lovne divljači, od neprocjenjivog značaja su opštekorisne funkcije šuma u koje spadaju: očuvanje biodiverziteta, zaštita zemljišta, zaštita voda i klime, proizvodnja kiseonika, vezivanje ugljenika iz atmosfere, turizam, rekreacija, estetska uloga šuma, itd.

U skladu sa Zakonom o šumama, šumama i šumskim zemljištem u svojini Republike Srpske, u cjelini upravlja i gazduje Ministarstvo šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede, dok je dio ovih poslova u skladu sa pomenutim Zakonom, putem posebnog Ugovora prenesen na JPŠ „Šume Republike Srpske“.

Dio preuzetih poslova iz Ugovora, JP „Šume Republike Srpske“, obavlja putem vlastitih organizacionih jedinica.

Šumama i šumskim zemljištem na teritoriji Grada Trebinje gazduje „Centar za gazdovanje kršom“ Trebinje, na osnovu važećeg Programa gazdovanja područjem krša za period 2014-2023. godine (Istraživačko razvojni i projektni centar – Banja Luka, IRPC, Banja Luka).

Ekološko-vegetacijski uslovi područja

Grad Trebinje je smješten u krajnjem jugoistočnom dijelu Hercegovine, u zaleđu mediteranskog pojasa. Prema ekološko vegetacijskoj rejonizaciji BiH (Stefanović et al) pripada mediteransko - dinarskoj oblasti, submediteranskom području i rejonu sa zimzelenim elementima. Iskonska slika vegetacije odavno je izmijenjena, kao i svuda u mediteranskom području. Ovo područje pripada zoni rasprostiranja klimazonalne šume medunca i bjelograbića koja je mjestimično očuvana. Klimaregionalni pojas iznad ovog čini šuma medunca i crnog graba. Ovaj uprošteni prikaz primarne vegetacije je u stvarnosti obogaćen brojnim orodafskim zajednicama: higrofilnim (vrba, topola, konopljike), kserotermnim (*Quercetum ilici-pubescentis*) kod Velje Gore i Tvrdoša, (*Quercetum farnetto-cerris adriaticum*) u Trebinjskoj šumi, reliktnim (*Quercetum trojanae hercegovinicum*) u Vlastici.

Tipovi šumskih zemljišta

Na široj teritoriji Grada Trebinje je, u zavisnosti od porijekla geološkog supstrata, ostalih pedogenetskih faktora, kao i uticaja čovjeka i njegove djelatnosti, došlo do stvaranja više tipova zemljišta.

Prema pedološkoj karti koja je obrađena u sklopu ekološko - vegetacijske rejonizacije Bosne i Hercegovine (Stefanović, et.al. 1983) na području obuhvata planiranog Aerodroma Trebinje zastupljeni

Ukupna zapremina po hektaru, za čitavu privrednu jedinicu je 32,12 m³, za GK 4206, odnosno 33,94 m³ za GK 4207, a zapreminski prirast je 2,63 m³/ha (GK 4206), odnosno 2,64 m³/ha (GK 4207). Pored navedenih vrsta u ovim odjelima znatne površine su obrasle i šibljačkim zajednicama ili manjim stablima crvene kleke, zelenike, makljena, divljeg šipka, drače i smrdljike.

Šume u privatnom vlasništvu su takođe izdanačkog porijekla, dominiraju hrast medunac, crni jasen i bjelogabić, ali su u odnosu na šume u vlasništvu Republike ipak bolje sačuvane. Na pojedinim parcelama drvna zaliha je preko 85 m³/ha, ali se u prosjeku kreće u rasponu od 40 do 50 m³/ha. Ove šume se većinom nalaze u vidu manjih enklava na dubljim zemljištima, pa je zbog kvaliteta zemljišta i proizvodnost drvena mase na takvim lokalitetima nešto veća.

1.2.6.2. Flora

Premetno područje bogato je zeljastim biljkama. U nastavku su opisane vrste koje se nalaze na predmetnom području, a koje su obuhvaćene Uredbom o crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12).

Helleborus multifidus – Rascijepani kukurjek je zeljasta biljka iz porodice ljutića. Ova vrsta je rasprostranjena na području Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine. Raste u izobilju u kraškim šumama, šikarama i kamenjarskim pašnjacima. Endemit je dinarida. Iako se ne smatra ugroženom, strogo je zaštićena vrsta. *Helleborus multifidus* pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi zaštićene divlje flore Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 11 *Helleborus multifidus*

Stachys recta ssp. *subcrenata* var. *subcrenata* – dalmatinski cistac je zeljasta biljka iz porodice usnatice (Lamiaceae). Prirodno je rasproštenjena na području većeg dijela Evrope sve do Kavkaza. Raste na pašnjacima, suhim i krečnjačkim zemljištima toplih staništa. Biljka je veoma medonosna.

Stachys recta ssp. *subcrenata* var. *subcrenata* pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi zaštićene divlje flore Republike Srpske prema prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 12 *Stachys recta* ssp. *subcrenata* var. *subcrenata*

Edraianthus tenuifolius – kraško zvonce je zeljasta biljka iz porodice zvončica (Campanulaceae). Ova biljka predstavlja pravi prirodni ukras mediterana i submediterana. Optimum nalazi na kamenjarima na vapnencu, dolomitu kao i u pukotinama stijena. *Edraianthus tenuifolius* je endem primorskih Dinarida.

Edraianthus tenuifolius pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi zaštićene divlje flore Republike Srpske prema prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 13 *Edraianthus tenuifolius*

Centaurea glaberrima – goli različak je dvogodišnja biljka iz porodice glavočika (Compositae). Naseljava suve travnjake i kamenjarske pašnjake submediteranskog i mediteransko-montanog pojasa.

Centaurea glaberrima pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi zaštićene divlje flore Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 14 *Centaurea glaberrima*

Satureja subspicata ssp. *subspicata* – klasoliki vrisak je busenasti grmić iz porodice usnatice (Lamiaceae). Zastuljen je u višim položajima Dinarskog krša dje se najčešće javlja na izloženim grebenima i vrhovima. Pretežno naseljava vjetru izložena mjesta na jako plitkim, vrlo humoznim rendzinama na krečnjaku i dolomiti, od 200 pa sve do 1500 metara nadmorske visine.

Satureja subspicata ssp. *subspicata* pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi zaštićene divlje flore Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 15 *Satureja subspicata* ssp. *subspicata*

Chrysopogon gryllus (L.) Trin. – primorski kršin gusto busenasta biljka iz porodice trava (Poaceae). Ovu biljku nalazimo na suhim travnjacima, kamenjarskim pašnjacima, uopšteno – na suhim, toplim i osvijetljenim mjestima.

Chrysopogon gryllus pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi strogo zaštićene divlje flore Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 16 *Chrysopogon gryllus*

Cheilanthes persica (Bory) Mett. ex Kuhn – sitni vođerak je vrsta iz porodice paprati (Adiantaceae). Ova mediteranska biljka naseljava topla staništa u pukotinama vapnenjačkih stijena i suhozidina.

Cheilanthes persica (Bory) Mett. ex Kuhn pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi strogo zaštićene divlje flore Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 17 *Cheilanthes persica*

Minuartia bosniaca (Beck) K.Maly – Bosanska mišjakinjica pripada porodici karanfila (Caryophyllaceae). Endemska je biljka jugoistočnih Dinarida. Bosanska mišjakinjica raste na krečnjačkim i serpentinskim kameljarima i suhim kamenjarskim pašnjacima. Izrazito je heliofitna vrsta.

Minuartia bosniaca (Beck) K.Maly pored toga što se nalazi na crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/12), nalazi se i na listi strogo zaštićene divlje flore Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 18 *Minuartia bosniaca*

Trachynia distachyon (L.) Link – dvoklasa pasjača je busjenasta, višegodišnja biljka iz porodice trava (Poaceae). Ova vrsta je zastupljena u svježim, poplavnim šumama od nizija do subalpskog pojasa. Rasprostranjena je u Evropi, Aziji, sjevernoj Africi i nekim ostrvima u Japanu.

Trachynia distachyon (L.) Link se nalazi na listi zaštićene divlje flore Republike Srpske prema prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Slika br. 19 *Trachynia distachyon*

1.2.6.3. Fauna

Na osnovu prikupljenih i sistematizovanih podataka može se konstatovati da budući Aerodrom Trebinje pripada području niske Hercegovine. Ovo područje ima specifičnu faunu zbog mediteranske i submediteranske klime i vegetacije.

Specifičnost ovog područja predstavljaju kraška polja koja zauzimaju velike površine. Prisutan je veliki broj insekata iz porodica: Cerambycidae - strižibuba, Curculionidae - surlaš, Scarabaeidae - kotrljani, gundelji, zlatna mara, Caelifera - skakavci, Gryllidae - zrikavci, Cicadidae – cvrčci i Carabidae ili trčuljaka. Fauna jama i pećina je karakteristična sa kraškim i reliktnim obilježjima. Vrste iz porodice trčuljaka (Carabidae) *Adriaphaenops pretneri*, *Adriaphaenops antroherponomius* i *Speluncarius anophthalmus* su endemi ovog područja a naseljavaju pećinu Vjeternicu i ponor Žira u Popovom polju. Predstavnike ovih vrsta teško je naći jer žive na nepristupačnim staništima. Iako se smatraju specijalizovanim predatorima o njihovoj biologiji i ulozi u podzemnim staništima jako malo se zna. Prema crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske (Službeni glasnik RS, br. 124/12) označeni su kao zaštićena vrsta..

Autohtoni sisari koji se sreću na ovom području su: srna (*Capreolus capreolus*, L.), divlja svinja (*Sus scrofa*, L.), vuk (*Canis lupus*, L.), a od zaštićenih vrsta prema Uredbi o strogo zaštićenim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20): zec (*Lepus europaeus*, L.), jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*, M.), divlje patke (*Anas platyrhynchos*, L.) i druge vrste divljači kojima odgovaraju postojeći stanišni uslovi.

Slika br. 20 *Lepus europaeus*

Slika br. 21 *Capreolus capreolus*

U području kraških polja egzistiraju i sljedeće manje vrste: balkanska kratkouha voluharica (*Microtus thomasi*) i kraški miš (*Apodemus epimelas*) koje se nalaze na listi zaštićenih vrsta dok se veliki potkovičar (*Rhinolophus ferrumequinum*) nalazi na listi strogo zaštićenih vrsta prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20).

Prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20) od strogo zaštićenih vrste gmizavaca nalazimo: čančara (*Testudo hermani*), šilac (*Platyceps najadum*), crnokrpica (*Telescopus fallax*) i crvenkrpica (*Zamenis situla*). Prema istoj Uredbi u predstavnike zaštićenih vrsta ubrajamo: blavor (*Pseudopus apodus*), plavi gušter (*Dalmatolacerata oxycephala*), zmajur (*Malpolon insignitus*), četveroprugi smuk (*Elaphe quatuorlineata*) i šara poljarica (*Hierophis gemonensis*).

Slika br. 22 *Testudo hermani*

Pored ovih zaštićenih i strogozaštićenih vrsta na predmetnom području obitavaju i sljedeći gmizavci: poskok (*Vipera ammodytes*), smuk (*Zamenis longissimus*), krški gušter (*Podarcis melisellensis*), veliki zelembać (*Lacerta trilineata*) i druge.

Na listi strogo zaštićene divlje vrste ptica Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20) nalazi se ptica *Apus apus* ili crna čiopa. Ova vrsta se štiti Zakonom o lovstvu. Crna čiopa ili *Apus apus* pripada porodici Apodidae (srpokrilke). Čiope imaju malena stopala i kratke noge i rijetko slijeću na tlo. Među pticama, najprilagođenije su životu u vazduhu. Krila su im duga i zašiljena a rep im je kratak i rašljast što ih čini brzim i preciznim lovcima. Kljun im je kratak a usta široka za hvatanje insekata i pauka u vazduhu. Vodu takođe pije u letu tik iznad površine vode.

Crna čiopa sve svoje aktivnosti izvodi u vazduhu (hrani se, spava, pari se i prikuplja materijal za izgradnju gnijezda) osim odgajanja mladih. Na mjesto gniježdenja vraća se svake godine u isto vrijeme. Gnijezdo gradi u pukotinama stijena, rupama u drveću, ispod krovova kuća. Parovi ostaju godinama vijerni jedno drugom i uvijek se gnijezde na istom mjestu. Roditelji hrane i odgajaju mlade zajedno sve do početka seobe u Afriku.

Najveći životni vijek ove vrste je 21 godina što je zavidna starost za pticu njene veličine. Crna čiopa naseljava područje Evrope i Azije.

Na IUCN listi je označena kao LC (least concern) ili posljednja briga.

Slika br. 23 *Apus apus*

Što se tiče ihtiofaune na listi strogo zaštićene divlje vrste riba Republike Srpske prema Uredbi o strogo zaštićenim divljim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/20) nalazi se vrsta *Delminichthys ghetaldii* ili popovska gaovica.

Popovska gaovica (*Delminichthys ghetaldii*) je endemska vrsta koja nastanjuje izvore i potoke u Popovom, Dabarskom, Fatničkom i Ljubomirskom polju. Životni ciklus ovih endemičnih riba povezan je sa karstnim staništima. Voda u kršu primarno teče kroz podzemlje i tek povremeno, u kraškim poljima,

izvire na površinu, te uglavnom vrlo brzo opet ponire. Nadzemni tokovi ljeti potpuno presuše i ribe se povlače u podzemlje. Popovska se skoro potpuno povukla u podzemlje, najviše zbog uništavanja staništa i prisustva stranih predatorskih vrsta na površini. Time joj je onemogućena ili smanjena mogućnost razmnožavanja jer joj je za tu životnu fazu potrebna sunčeva svjetlost. Osim toga, ugrožava ih dodatno i ubrzano nestajanje njihovih staništa u kraškim poljima zbog onečišćenja, različitih zahvata i isušivanja kraških vodotoka te unos agresivnih stranih vrsta. Zbog svega navedenog Popovskoj gaovici, kao i drugim endemskim vrstama prijeti izumiranje.

Popovska gaovica se nalazi na IUCN crvenoj listi i označena je kao VU (Vulnerable) – ranjiva vrsta.

Slika br. 24 *Delminichthys ghetaldii*

1.2.7. Stanovništvo

1.2.7.1. Demografski razvoj³

Na teritoriji Republike Srpske, čija je površina 24 666 km², prema posljednjem Popisu iz 2013. godine živi 1 170 342 stanovnika. Prema „*Izmjenama i dopunama Prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine*“, na istoj teritoriji 1991. godine živjelo je 1 623 842 stanovnika, odnosno 28% više nego 2013. godine.

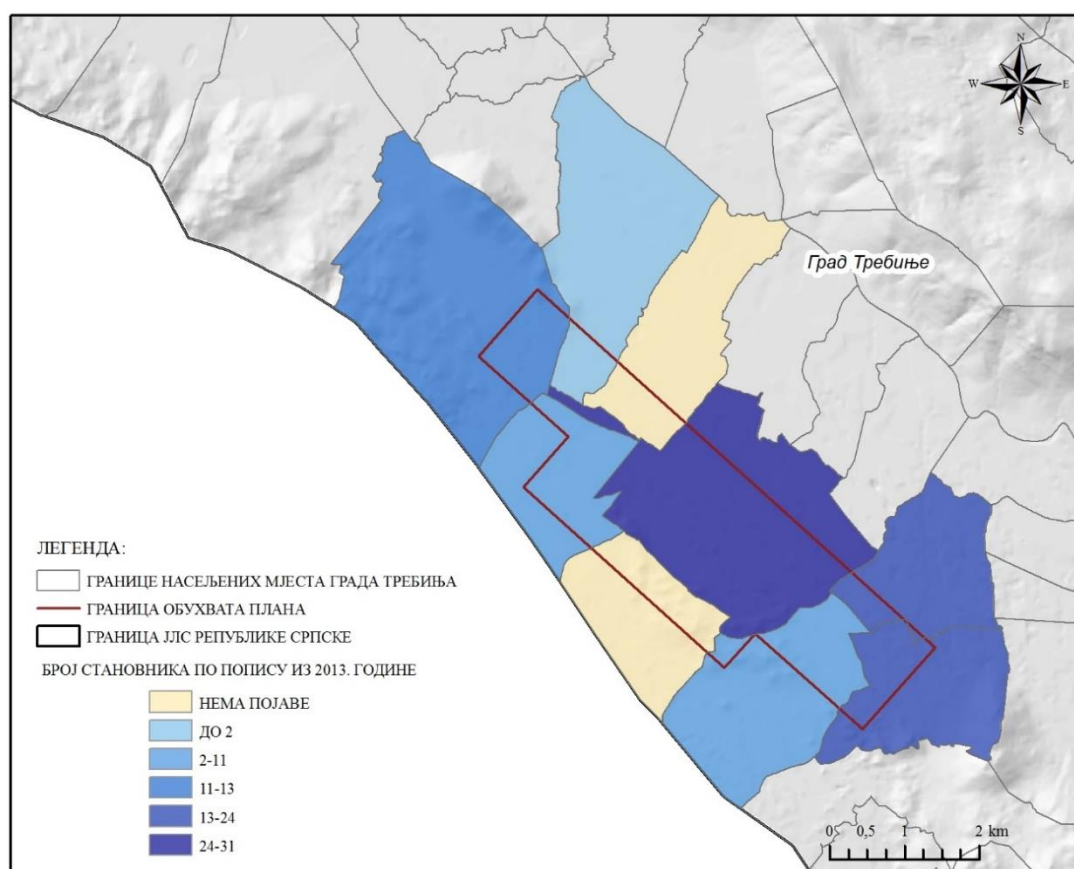
Grad Trebinje po posljednjem Popisu stanovništva iz 2013. godine imao je 28 239 stanovnika. U polulaciono najvećem naseljenom mjestu Trebinju, živjelo je 22 987 stanovnika, što čini 81% ukupnog stanovništva Grada Trebinja.

³ С обзиром на то да обухват Плана обухвата дијелове насељених мјеста, није могуће дати тачну процјену демографских показатеља за тај простор, јер се статистички подаци публикују на нивоу насељеног мјеста и јединице локалне самоуправе. С обзиром на то, анализа ће се базирати на цјелокупним насељеним мјестима, тј. јединици локалне самоуправе.

Zonig plan obuhvata dijelove naseljenih mjesta Hum, Jusići, Petrovići, Jušići, Taleža, Duži, Ljubovo, Gola Glavica, Klikovići i Cerovac Grada Trebinja. Populaciono najveće, u obuhvatu plana, je naseljeno mjesto Taleža, sa svega 31 stanovnik. Ukupna populacija naseljenih mjesta koja (dijelom) pripadaju obuhvatu Plana je 109⁴.

Tabela br. 5 Broj stanovnika po Popisnim godinama 1991. i 2013. za naseljena mjesta koja se nalaze u obuhvatu Plana

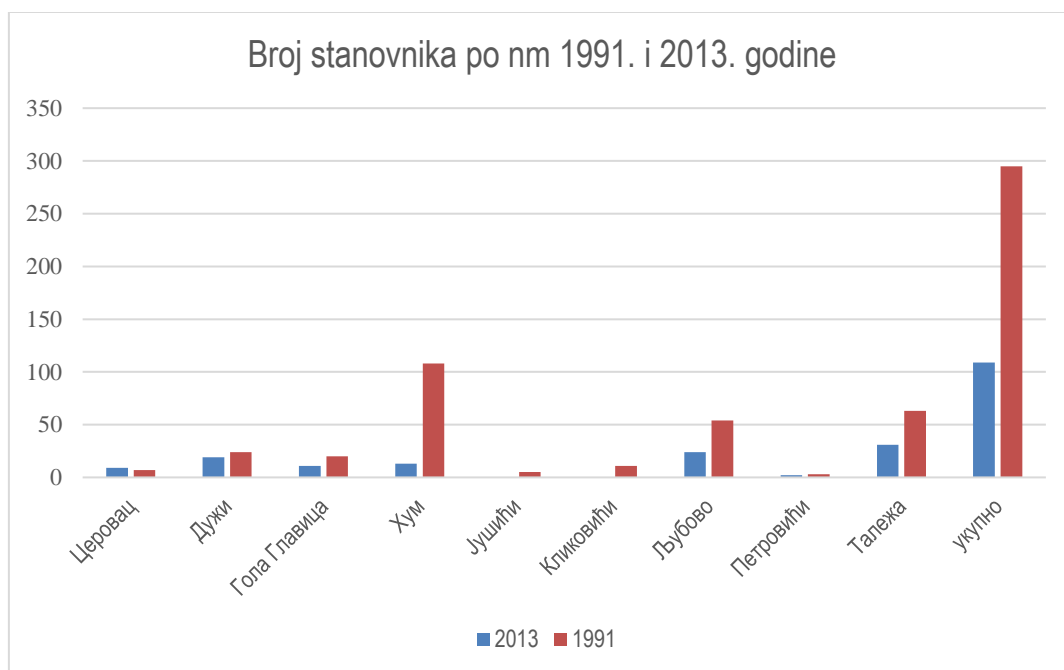
Naseljeno mjesto	1991.	2013.
Cerovac	7	9
Duži	24	19
Gola Glavica	20	11
Hum	108	13
Jušići	5	/
Klikovići	11	/
Ljubovo	54	24
Petrovići	3	2
Taleža	63	31
UKUPNO	295	109

Slika br. 25 Broj stanovnika po naseljenim mjestima koja dijelom pripadaju obuhvatu Zoning plana

⁴ Прилазне и одлетне површине покривају шири простор, који се није третирао у овој анализи.

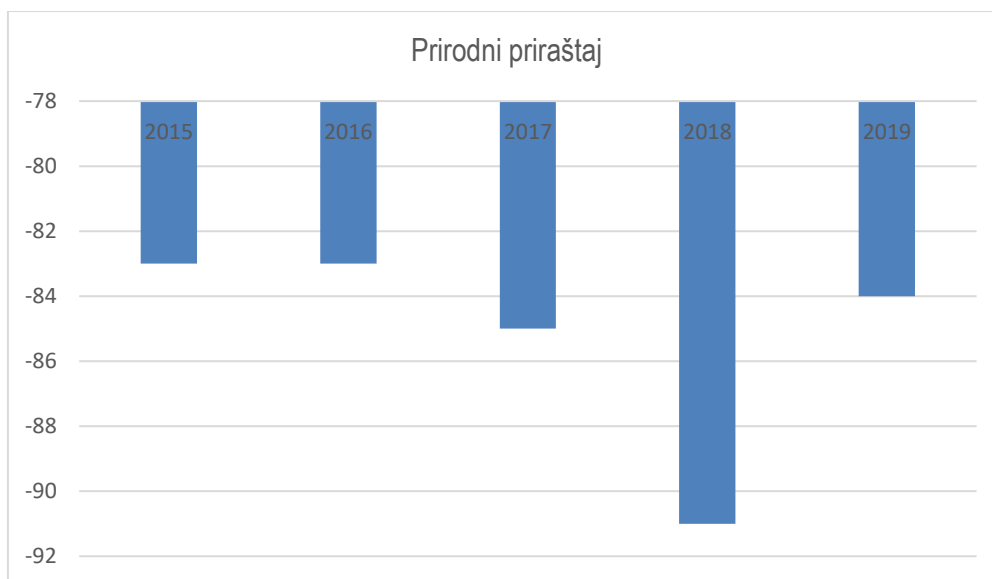
Poredeći broj stanovnika po naseljenim mjestima koji se nalaze u obuhvatu Plana, po popisnim godinama 1991. i 2013. godine, uočava se pad, s tim da je naseljeno mjesto Cerovac ostvarilo neznatan rast.

Grafikon br. 5 Broj stanovnika po Popisnim godinama 1991. i 2013. za naseljena mjesta koja se nalaze u obuhvatu Plana

Kretanje broja stanovnika odnosno dinamika stanovništva posljedica je prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva (migracija). Analizu prirodnog priraštaja nije moguće uraditi na nivou obuhvata Plana, jer su podaci o natalitetu i mortalitetu, a time i prirodnom priraštaju publikovani samo do nivoa jedinica lokalne samouprave.

S tim u vezi, prirodni priraštaj Grada Trebinja ima negativan predznak, analizirajući podatke u periodu 2015-2019.

Grafikon br. 6 Prirodni priraštaj Grada Trebinja za period 2015-2019.

1.2.7.2. Struktura stanovništva

Strukture stanovništva su značajan segment svake demografske analize. Stanovništvo se razlikuje po polu, starosti, vjeri, obrazovanju, ekonomskoj aktivnosti... Određene informacije o strukturi stanovništva nam daje Popis iz 2013. godine, međutim iste za prostor obuhvata Plana nije moguće predstaviti s obzirom da su podaci dati po naseljenim mjestima, a obuhvat Plana je obuhvatio dijelove naseljenih mjesta.

Zbog značaja strukture prema starosti, kao jedne od najvažnijih pokazatelja potencijalne živosti i biodinamike stanovništva, ističe se da starosna struktura Grada Trebinja i naseljenih mjesta obuhvata Plana (podaci za cijela naseljena mjesta) imaju odlike „starog stanovništva“ (udio stanovništva preko 65 godina i više prelazi 7%).

1.2.9. Prirodno nasljeđe i kulturno-istorijska baština

Prema podacima dostavljenim od strane Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa utvrđeno je da se na predmetnoj lokaciji nalaze sljedeća kulturna dobra sa Privremene liste nacionalnih spomenika BiH:

- Nekropola stećaka - selo Hum,
- Praistorijska gradina Velika i mala - selo Hum,
- Crkva Rođenja Bogorodice - selo Hum,

kao i dobro sa Liste peticija Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika BiH:

- Stara željeznička stanica - selo Hum,

te dobro koje se nalazi u evidenciji Zavoda:

- Stara kuća u domaćinstvu Jovanovića - selo Hum.

Slika br. 26 Crkva Rođenja Bogorodice - selo Hum

Slika br. 27 Stara željeznička stanica - selo Hum

Obilaskom lokacije utvrđeno je da se u obuhvatu Plana nalazi samo kulturno dobro sa Liste peticija Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika BiH, tj. stara željeznička stanica u selu Hum (fotografije br. 3 i 4) kao i istorijsko područje Crkva Sv. Neđeljke (Sv. Nedelje) i nekropola sa stećcima Taleža (fotografije br. 1 i 2; slika br. 3) koje je proglašeno nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (Odluka broj 05.1-2-306/05-6 od 20.01.2006.godine).

Nacionalni spomenik čine ostaci crkve i nekropola sa sedamdeset i dva stećka. Nalazi se na lokaciji označenoj kao k.č.br. 373/1, 373/2 i 1062, upisane u z.k. uložak broj 81, k.o. Pravica, opština Trebinje. Na nacionalni spomenik se utvrđuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 09/02).

U kontekstu prirodnog naslijeđa na predmetnom području ne postoje zaštićena prirodna dobra, niti prirodna dobra koja su u postupku zaštite ili koja su planirana za zaštitu.

1.3. Karakteristike životne sredine u oblastima za koje postoji mogućnost da budu izložene značajnom uticaju

Izgradnja saobraćajne infrastrukture u svakom slučaju znači određenu promjenu a u pojedinim slučajevima i prekidanje ustaljenih prirodnih ili kulturnih tokova. To može biti značajan zahvat u životnoj sredini sa potencijalnim dugoročnim uticajem na sredinu. Unaprijed se mogu izbjeći slabija rješenja ako se poznaje stepen ranjivosti životne sredine. Proces projektovanja mora obuhvatiti mjere kojima će se očuvati što više postojećih kvaliteta, umanjiti nepovoljni uticaji na životnu sredinu i svuda gde je to potrebno sprovesti odgovarajuće sanacije u cilju izbegavanja štetnih uticaja sa dalekosežnim posljedicama. .

Izgradnja i korištenje aerodroma može zbog prirode aktivnosti, koje će se preduzimati prilikom realizacija projekta, dovesti do određenih uticaja na sledeće segmente životne sredine:

- Kvalitet vazduha,
- Kvalitet površinskih i podzemnih voda,
- Degradacijai kvalitet zemljišta,
- Emisiju buke,
- Produkciju otpada.

Mogući uticaj na navedeni segmente životne sredine koji su u vezi sa korišćenjem aerodroma, zavisice od stepena eksploatacije aerodroma a postaće značajniji tek po dostizanju veće iskorišćenosti aerodroma i kapaciteta predviđenih Zoning planom tj. većeg obima vazdušnog prevoza.

1.3.1. Voda, zemljište, vazduh

1.3.2. Buka

Problematika komunalne buke u sklopu zaštite i unapređivanja životne sredine zauzima značajno mjesto. Komunalna buka je uvijek predstavljala veoma važan problem u životnoj sredini sa kojim se čovjek suočavao i težio da njom upravlja i da je kontroliše. Komunalna buka se definiše kao buka koju stvaraju svi izvori buke na otvorenom prostoru:

- saobraćaj (drumski, željeznički i avio),
- građevinske mašine (izvođenje javnih radova),
- industrija,
- mašine za kućnu upotrebu,
- sportske aktivnosti, koncerti, zabavni parkovi, alarmi...

Komunalnu buku je teško sistematizovati, pratiti i proučavati, jer potiče iz različitih izvora i veoma je promjenjiva. Za kontrolu komunalne buke veoma često nije bilo razumijevanja, prije svega zbog nedovoljnog poznavanja efekata koje buka može da izazove na čovjeka. S industrijalizacijom dolazi i do velike migracije stanovništva u gradove, zbog čega se javlja nedovoljan planski razvoj gradova. Saobraćaj se takođe intenzivno razvija, dolazi do veće primjene tehničkih aparata, što ima za posljedicu povećanje broja bučnih izvora, kako u radnoj tako i u životnoj sredini. Buka se uglavnom može podijeliti na industrijsku (nastaje u toku rada pneumatskog alata, presa, motora, kompresora i sl.) i gradsku ili komunalnu buku. Gradska buka potiče najvećim dijelom od saobraćaja.

Prema Pravilniku o dozvoljenim granicama intenziteta zvuka i šuma («Službeni list» SR BiH broj 46/89) u sljedećoj tabeli su prikazani dozvoljeni nivoi vanjske buke.

Tabela br. 6 Dozvoljeni nivoi vanjske buke

Područje (zona)	Namjena područja	Najviše dozvoljeni nivoi vanjske buke (dBA)			
		Ekvivalentni nivoi Leq		Vršni nivoi	
		dan	noć	L ₁₀	L ₁
I	bolničko, lječilišno	45	40	55	60
II	turističko, rekreacijsko, oporavilišno	50	40	60	65
III	čisto stambeno, vaspitno-obrazovne i zdravstvene institucije, javne zelene i rekreacione površine	55	45	65	70
IV	trgovačko, poslovno, stambeno i stambeno uz saobraćajne koridore	60	50	70	75
V	poslovno, upravno, trgovačko, zanatsko, servisno	65	60	75	80
VI	industrijsko, skladišno, servisno i saobraćajno područje bez stanova	70	70	80	85

NAPOMENA: 1.) u smislu ovog pravilnika dan je od 06:00 do 22:00, a noć od 22:00 do 6:00 sati.
2.) vršni nivoi L₁₀ i L₁ su oni nivoi buke, koji su prekoračeni u trajanju od 10% odnosno 1% ukupnog vremena mjerenja, odnosno perioda dan ili noć

Predmetno područje nije opterećeno bukom. Najznačajniji izvor emisije buke je odvijanje saobraćaja na magistralnom putu prvog reda MI-109, te saobraćaja na lokalnim putevima. Buka je zvuk neprijatan za uvo, koji nastaje pod uticajem prirodnih pojava ili delatnošću čoveka i predstavlja ugrožavajući faktor životne sredine. Poznato je da buka ima negativne efekte po život ljudi, ali poslednjih godina sve više se obraća pažnja i na štetne efekte koje ima po životinje. Životinje se oslanjaju na akustiku i vibracije pomoću

kojih svojim čulima utvrđuju prisustvo predatora i plijena, i komuniciraju sa članovima iste vrste. Ptice se pod uticajem buke drugačije ponašaju, dolazi do određenih fizioloških promjena, problema u komunikaciji i narušavanja auditornih obilježavanja njihove teritorije, što ih na kraju primorava da napuste svoje stanište. Sve ovo dovodi do smanjenja biološke raznosvrnosti ptica u urbanim sredinama.

1.3.3. Jonizujuće i nejonizujuće zračenje

Na predmetnom području nema dalekovoda veće naponske snage tipa 110 kW i više, takođe nema ni stubova sa baznim stanicama mobilnih operatera tako da na predmetnom području nema izvora nejonizujućeg elektromagnetnog zračenja. Takođe nema ni izvora jonizujućeg zračenja.

1.3.4. Upravljanje otpadom

Shvatanje da otpad može ugroziti zemljište, podzemne, površinske vode i atmosferu, uticalo je na društvo da potraži bezbjednije načine upravljanja otpadom.

Veliki procenat društvenog otpada proizvodi se i u domaćinstvima. Hrana, baštenski otpad, papir, konzerve, flaše, plastične kese, čine sastavni dio komunalnog otpada. Ako se ne sakupljaju i ne odlažu u skladu sa sanitarnim zahtjevima, lako može doći do pojave bolesti i štetočina a samim tim i direktno zagađenje površinskih i podzemnih voda, okolnog zemljišta i vazduha.

One tehnologije tretmana otpada koje se najčešće koriste su reciklaža i deponovanje.

Na osnovu analize prikupljanja i stanja količina komunalnog otpada, unutar koridora obuhvata Zoning plana, može se konstatovati da je prostor većinom obuhvaćen sistemom prikupljanja i odvoza otpada.

U definisanom obuhvatu Zoning Plana ne postoji deponija za odlaganje otpada, niti su identifikovane divlje deponije

Generalni zaključak koji se može donijeti jeste da se radi o prostoru na kojem je očuvano stanje životne sredine bez izraženih antropogenih uticaja koji bi doveli do narušavanja nekog od segmenata životne sredine (vazduh, voda, buka, tlo).

1.4. Razmatrana pitanja i problemi zaštite životne sredine u planu ili programu i prikaz razloga za izostavljanje određenih pitanja i problema iz postupka procjene

Provedena analiza postojećeg stanja na području plana dala je opštu sliku stanja životne sredine posmatrajući pojedine segmente, njihovu međusobnu povezanost i uslovljenost kao što su voda, tlo, vazduh. Na osnovu ocjene stanja može se reći da se radi o prostoru na kojem je očuvano stanje životne sredine bez izraženih antropogenih uticaja koji bi doveli do narušavanja nekog od segmenata životne sredine (vazduh, voda, buka, tlo). Ipak na predmetnom području postoje i neki problemi u smislu zaštite životne sredine.

Osnovni problemi očuvanja kvaliteta i zaštite površinskih i podzemnih voda na predmetnom području:

- nepostojanje komunalne infrastrukture, gdje stanovništvo koristi septičke jame za prihvatanje otpadnih komunalnih voda,
- korišćenje agrohemijskih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji,
- stočne farme, odnosno neadekvatno zbrinjavanje nus proizvoda (osoke i đubriva).

Osnovni problemi očuvanja kvaliteta i zaštite zemljišta:

- ispuštanje sadržaja septičkih jama direktno u zemljište,
- korišćenje agrohemijskih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji,
- stočne farme, odnosno neadekvatno zbrinjavanje nus proizvoda (osoke i đubriva),

Osnovni problemi očuvanja kvaliteta i zaštite vazduha na predmetnom području:

- postojeći magistralni put, odnosno odvijanje saobraćaja po njemu,
- korišćenje neadekvatnih goriva u individualnim ložištima (mazut, lož ulje).

Komunalna buka je veoma važan problem u životnoj sredini. Na nivo komunalne buke u posmatranom području utiče:

- intezitet saobraćaja na postojećim putevima,
- loša putna podloga saobraćajnica.

Osnovni problemi u upravljanju otpadom na predmetnom području:

- nedovoljna pokrivenost stanovništva uslugama sakupljanja i odvoza otpada.

1.5. Prikaz pripremljenih varijantnih rješenja koja se odnose na zaštitu životne sredine u planu i programu, uključujući varijantno rješenje nerealizovanja plana i programa i najpovoljnije varijantno rješenje sa stanovišta zaštite životne sredine

U Sklopu Zoning plana područje posebne namjene „Aerodrom Trebinje“ nisu razmatrana varijantna rješenja.

1.5.1. Prikaz varijantnog rješenja nerealizovanja Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“

Analiza mogućeg razvoja životne sredine bez realizacije Zoning plana područje posebne namjene „Aerodrom Trebinje“ značajno utiče na razumijevanje njegovog doprinosa zaštiti životne sredine. Rezultati analize, prikazani u tabeli u nastavku, bazirani su na postojećim trendovima razvoja stanja pojedinih komponenti životne sredine tokom dužeg vremenskog razdoblja, uzimajući u obzir i rezultate provođenja ostalih strategija, planova i programa koji su na snazi na analiziranom području te u stručnoj procjeni potencijalnih efekata neprovođenja Plana. U skopu ove analize nisu uzeti u obzir uticaji koji će se javiti prilikom izgradnje predmetnog aerodroma obzirom da su ovi uticaji vremenski i prostorno ograničeni, odnosno javljaju se na lokaciji izvođenja radova i traju dok se izvode građevinski radovi. Uticaji u toku izvođenja građevinskih radova, iako značajnog inteziteta, mogu se smanjiti primjenom dobre građevinske prakse.

Tabela br. 7 Prikaz razvoja životne sredine bez realizacije Zoning plana područje posebne namjene „Aerodrom Trebinje“.

KOMPONENTA ŽIVOTNE SREDINE	RAZVOJ ŽIVOTNE SREDINE BEZ REALIZACIJE PLANA
KVALITET VAZDUHA	ODVIJANJE SAOBRAĆAJA U VEĆEM OBIMU MOŽE IMATI ODREĐNI UTICAJ NA KVALITET VAZDUHA NEKOG PODRUČJA. IZGRADNJOM I INTENZIVNOM EKSPLOATACIJOM AERODROMA MOŽE DOĆI DO POGORŠANJA KVALITETA VAZDUHA NA SAMOJ LOKACIJI GDJE SE PLANIRA IZGRADNJA I U NEPOSREDNOJ OKOLINI. U SLUČAJU NEIZGRADNJE AERODROMA NE OČEKUJU SE PROMJENE KADA JE U PITANJU KVALITET VAZDUHA.
KVALITET POVRŠINSKIH I PODZEMNIH VODA	NEREALIZACIJOM PLANA NE POSTOJI MOGUĆNOST PRITISAKA NA PODZEMNE VODE U OBUHVATU KOJI JE PREDVIĐEN PLANOM.
EMISIJA BUKE	IZGRADNJOM INTENZIVNOM EKSPLOATACIJOM AERODROMA MOŽE DOĆI DO POVEĆANJA NIVOA BUKE NA SAMOJ LOKACIJI GDJE JE PLANIRANA IZGRADNJA I U NEPOSREDNOJ OKOLINI. NEREALIZACIJOM PLANA NEĆE DOĆI DO PROMJENE NIVOA BUKE.
DEGRADACIJA I ZAGAĐENJE ZEMLJIŠTA	NEREALIZACIJOM PLANA SAČUVAĆE SE ZEMLJIŠTE KOJE BI BILO NEPOVRATNO IZGUBLJENO IZGRADNJOM AERODROMA. TAKOĐE NE MOŽE DOĆI DO POTENCIJALNE DESTRUKCIJE I/ILI ZAGAĐENJA ZEMLJIŠTA USLJED NJEGOVOG PRIVREMENOG ZAUZIMANJA ZA POTREBE IZVOĐENJA GRAĐEVINSKIH RADOVA.
KLIMA I KLIMATSKE PROMJENE	NEREALIZACIJA PLANA NEMA UTICAJA NA KLIMU I POTENCIJALNE KLIMATSKE PROMJENE NITI NEGATIVNE NITI POZITIVNE.
STANIŠTA I BIODIVERZITET	NEREALIZACIJOM PLANA NE MOŽE DOĆI DO FRAGMENTACIJE STANIŠTA.
FLORA I FAUNA	NEREALIZACIJOM PLANA NE MOŽE DOĆI DO UKLANJANJA GORNJEG SLOJA PEDOPOKRIVAČA I UKLANJANJA VEGETACIJE TAKO DA NE MOŽE BITI NEGATIVNIH UTICAJA NA FLORU UNUTAR KORIDORA OBUHVAĆENOG PLANOM. NEREALIZACIJOM PLANA NE MOŽE DOĆI DO FRAGMENTACIJE STANIŠTA U ODNOSU NA POSTOJEĆE STANJE.
KULTURNO-ISTORIJSKO NASLJEĐE	NEREALIZACIJOM PLANA NE MOŽE DOĆI DO UTICAJA NA KULTURNO-ISTORIJSKO NASLJEĐE KOJE SE NALAZI U BLIZINI OBUHVATA DEFINISANOG ZONING PLANOM.

KOMPONENTA ŽIVOTNE SREDINE	RAZVOJ ŽIVOTNE SREDINE BEZ REALIZACIJE PLANA
PRIRODNO NASLJEĐE	NEREALIZACIJOM PLANA NE MOŽE DOĆI DO UTICAJA NA PRIRODNO NASLJEĐE KOJE SE NALAZI U BLIZINI OBUHVATA DEFINISANOG ZONING PLANOM.
STANOVNIŠTVO	<p>NEREALIZACIJOM PLANA NEĆE DOĆI DO IZGRADNJE AERODROMA ŠTO MOŽE PROUZROKOVATI SLEDEĆE POSLJEDICE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SMANJIĆE SE MOGUĆNOST KRETANJA I KOMUNIKACIJE STANOVNIŠTVA, • NEĆE DOĆI DO OTVARANJA NOVIH RADNIH MJESTA KAO POSLJEDICA EKONOMSKOG RAZVOJA KOJI JE OMOGUĆEN IMPLEMENTACIJOM INVESTICIJE, • ONEMOGUĆIĆE SE SMANJENJE RAZVOJNIH RAZLIKA MEĐU REGIJAMA, • SMANJIĆE SE MOGUĆNOSTI I POTENCIJALI ZA POSLOVNI RAZVOJ U PODRUČJU PLANA, U SEGMENTU USLUGA TRADICIONALNE ORGANSKE PROIZVODNJE I STOČARSTVA, KAO I KOD DRUGIH PRIVREDNIH, TURISTIČKIH I USLUŽNIH DJELATNOSTI.

1.6. Rezultati prethodnih konsultacija sa zainteresovanim organima i organizacijama bitne sa stanovišta ciljeva i procjene mogućih uticaja strateške procjene

U skladu sa članom 51. Zakona o životnoj sredini (Sl. Glasnik RS br. 71/12, 79/15, 70/20) prilikom izrade Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu obavezno je učešće javnosti. Učešće javnosti se ostvaruje kroz mišljenje zainteresovanih strana i organizacija i učešće javnosti.

U skladu sa članovima 54. i 55. Zakona o životnoj sredini (Sl. Glasnik RS br. 71/12, 79/15, 70/20), organ nadležan za pripremu plana i programa, u ovom slučaju Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, je dužno dostaviti zainteresovanim organima i organizacijama na mišljenje nacrt Izvještaja o strateškoj procjeni na dostavu svojih mišljenja.

Zainteresovani organi i organizacije su dužni u roku od 30 dana od dana prijema Izvještaja dostaviti svoje mišljenje. Organ nadležan za pripremu plana i programa je dužan osigurati učešće javnosti kroz javni uvid i održavanjem javne rasprave.

U skladu sa članom 56. Zakona, a imajući u vidu planiranu lokaciju aerodroma (blizina Entiteske granice, nalazi se u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora), kao i da je planirani projekat naveden u Dodatku 1 Konvencije o procjeni okolišnih uticaja u prekograničnom kontekstu (ESPOO), Ministarstvo je dužno da u postupku provođenja strateške procjene u obzir uzme i rezultate konsultacija i pribavljenja mišljenja zainteresovanih organa, organizacija i javnosti FBiH i Republike Hrvatske.

2. OPŠTI I POSEBNI CILJEVI STRATEŠKE PROCJENE I IZBOR INDIKATORA

Opšti i posebni ciljevi strateške procjene definišu se na osnovu zahtjeva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine u drugim planovima i programima, ciljeva zaštite životne sredine utvrđenih na nivou Republike i međunarodnom nivou, prikupljenih podataka o stanju životne sredine i značajnih pitanja, problema i prijedloga u pogledu zaštite životne sredine u planu ili programu. Na osnovu definisanih ciljeva vrši se izbor odgovarajućih indikatora koji će se koristiti u izradi strateške procjene.

2.1. Opšti i posebni ciljevi

Osnovni cilj strateške procjene je pripremiti stručnu podlogu na osnovu koje se pitanja životne sredine i zdravlja ljudi, uzimaju u obzir prilikom planiranja razvoja i na osnovu koje se obezbjeđuje održivi razvoj. Pored ovoga, javnim raspravama se omogućuje učešće javnosti, kao i unapređuje nivo očuvanja i poboljšanja stanja životne sredine.

Prostornim planom Republike Srpske, Strategijom zaštite prirode i Nacionalnim akcionim planom zaštite životne sredine (NEAP) definisani su opšti ciljevi u oblasti zaštite životne sredine – očuvanje prirodnih dobara u najvećoj mogućoj mjeri i zadržavanje svih vrijednosti - počev od kvaliteta vazduha i voda, biljnog pokrivača, faune, do globalne zaštite predjela i oblasti, očuvanje visokog stepena biološke i pejzažne raznovrsnosti i osiguranje mjera za zaštitu i optimalno korišćenje prirodnih resursa.

Opšti ciljevi zaštite životne sredine na području obuhvaćenom Zoning planom proističu iz opštih ciljeva zaštite životne sredine definisanih Zakonom o životnoj sredini („Službeni glasnik RS“, br. 71/12, 79/15, 70/20) kao što je:

- održivo upravljanje, očuvanje i zaštita prirodnih resursa, racionalno korišćenje resursa i takav način privrede kojim se osigurava obnova resursa,
- smanjenje korišćenja, sprečavanje opterećivanja, zagađivanja i narušavanja životne sredine, poboljšanje i obnova oštećene životne sredine,
- zaštita ljudskog zdravlja i poboljšanje uslova životne sredine za kvalitet života,
- pružanja mogućnosti za inicijative i učešće javnosti u djelatnostima koje imaju za cilj zaštitu životne sredine.

Prostorni plan Republike Srpske do 2025. godine

Zaštita životne sredine postići će se ostvarivanjem više opštih i pojedinačnih ciljeva, koji se odnose na:

- zaštitu neobnovljivih resursa,
- štednju energije i korištenje najčistijih mogućih tehnologija,
- smanjenje otpada i njegova reciklaža,

- fleksibilnost procesa odlučivanja da bi se omogućila veća podrška lokalnim zajednicama,
- razmatranje tla kao punopravnog resursa,
- zaštita voda od zagađenja (sveobuhvatno kanaliziranje i prečišćavanje otpadnih voda iz naselja i industrijskih pogona, zaštita podzemnih i geotermalnih voda, zaštita vodotoka),
- zaštitu zemljišta od zagađenja (zaštitom poljoprivrednog i građevinskog zemljišta u budućim naseljima i njegovoj graničnoj zoni, zaštitu zemljišta od zagađenja aerosedimentata, od deponovanja otpadaka, na mjestima koja nisu za to predviđena),
- zaštitu vazduha od zagađenja (osiguravanjem jedinstvenog sistema toplifikacije, kontrolisanje aerozagađenja od saobraćaja, kao i poštovanje mezo i mikro klimatskih uslova pri izboru lokacija za potencijalne zagađivače, aktivacijom već predviđenih postrojenja, odnosno sistema i uređaja za prečišćavanje u okviru industrijskih procesa, korištenjem alternativnih goriva),
- zaštitu od buke (adekvatnim planiranjem saobraćajnica, saobraćajnih tokova i kontrolisanja saobraćajne buke, kao i različitim mjerama zaštite. Planirane mjere zaštite se ogledaju u pravilnom lociranju izvora buke u odnosu na prijemnik, smanjenje stvaranja buke, pravilno projektovanje zaštitnih zona, sprečavanje njenog širenja u okolinu) i
- zaštitu vegetacije (zaštitu od sječe, različitih bolesti i elementarnih nepogoda, kao i ugrožavanja pejzažnih vrijednosti vegetacije).

Osnovne potrebe zaštite su u zaštiti prirodnih elemenata životne sredine i radom stvorenih čovjekovih vrijednosti koji mogu bitno da utiču na kvalitet života u njoj, pri čemu proističu iz potreba stvaranja komoditeta u jednoj urbanoj cjelini, ali i radi zaštite životne sredine i opštih prirodnih dobara koje su date čovjeku na raspolaganje.

U tom smislu neophodno je maksimalnom zaštitom i adekvatnim načinom korištenja postojećih prirodnih resursa, poštujući biodiverzitet kao suštinsku komponentu urbanizma, pravilnom dispozicijom zagađivača stvoriti takve uslove koji će obezbijediti zaštitu ekosistema, kontinuitet između urbane teritorije i teritorije koja je opslužuje, te bitno uticati na unapređivanje kvaliteta življenja i ambijentalnih vrijednosti.

Strategija zaštite prirode

Očuvanje visokog stepena biološke i pejzažne raznovrsnosti i osiguranje mjera za zaštitu i optimalno korišćenje prirodnih resursa, opšti su ciljevi Strategije zaštite prirode, u koju se moraju uključiti lokalna, regionalna i globalna rješenja.

Da bi se ostvarili navedeni ciljevi, potrebno je obezbijediti mehanizme za realizaciju nekoliko važnih prioritarnih aktivnosti:

- ✓ Priprema naučne osnove za potpisivanje i ratifikaciju međunarodnih sporazuma i dokumenata koji se odnose na održivo upravljanje, zaštitu, očuvanje i unapređenje prirodne i kulturne baštine,
- ✓ Razvijanje programa i standarda za održivo korištenje bioloških resursa,
- ✓ Razvijanje informacionog sistema za održivo upravljanje i monitoring,
- ✓ Izrada strategije i nacionalni akcioni plan (NAP) za zaštitu i održivo upravljanje biodiverzitetom, geodiverzitetom i diverzitetom pejzaža,
- ✓ Razvijanje strategije i nacionalne programe za zaštitu od genetski modifikovanih organizama (GMO) i invazivnih vrsta,

- ✓ Izrada strategije razvoja mineralno-sirovinskog kompleksa Republike Srpske.

Dugoročni cilj strategije je očuvanje, promocija i podsticaj održivog korišćenja prirodnih resursa uspostavljanjem integralnog sistema planiranja i upravljanja prirodom i prirodnim resursima u Republici Srpskoj i poboljšanje u mjeri u kojoj je to moguće, sve u cilju očuvanja životne sredine u cjelini. Problemi u životnoj sredini ne mogu se posmatrati i rješavati segmentno, već je potrebno obezbijediti interresornu saradnju kao bitan preduslov za dugoročnu i uspješnu politiku zaštite prirode i životne sredine.

Izvod iz Nacionalnog akcionog plana zaštite životne sredine (NEAP)

Dokument NEAP-a pripremljen je 2003. godine. Akcioni plan za zaštitu životne sredine uključio je oba entiteta BiH i Brčko Distrikt, definisao je osam prioriteta područja za upravljanje životnom sredinom, kao što je prikazano u sljedećoj tabeli.

Tabela br. 8 Prioritetne oblasti djelovanja na očuvanju životne sredine poboljšanje trenutnog stanja, u skladu sa Akcionim planom za životnu sredinu BiH (NEAP)

Prioritetne oblasti	Predložene mjere za poboljšanje stanja životne sredine
1. Vodni resursi/ otpadne vode	<ul style="list-style-type: none"> - izgradnja i rekonstrukcija sistema za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacionog sistema, - realizacija projekta dugoročnog snabdijevanja stanovništva u najugroženijim regionima BiH uključujući i sanaciju gubitaka vode u vodovodnim sistemima, - uspostavljanje sistema upravljanja riječnim slivovima, - dovođenje sistema odbrane od poplava na nivo potrebne sigurnosti, - realizacija projekata korištenja vode za navodnjavanje u proizvodnji električne energije.
2. Održivi razvoj ruralnih područja	<ul style="list-style-type: none"> - stvaranje preduslova za prostorno uravnotežen i održiv razvoj ruralnih područja, - uspostavljanje sistema upravljanja poljoprivrednim zemljištem, - implementacija programa proizvodnje hrane na biološkim principima, - izrada programa dugoročnog razvoja šumarstva.
3. Upravljanje životnom sredinom	<ul style="list-style-type: none"> - uvođenje informacionih sistema, - uvođenje cjelovitog monitoringa životne sredine, - izrada programa integralnog planiranja prostora, - izrada dokumentacione osnove za planiranje i upravljanje životnom sredinom, - izrada programa za obrazovanje i širenje informacija u oblasti životne sredine.
4. Zaštita biološke i pejzažne raznovrsnosti	<ul style="list-style-type: none"> - izrada strategije i nacionalnog akcionog programa za uravnoteženo upravljanje biološkom, geološkom i pejzažnom raznovrsnošću, - izrada strategije i nacionalnih programa zaštite kulturnog naslijeđa u prirodnom okruženju na osnovama ekološke koegzistencije, - izrada programa za stavljanje pod odgovarajući režim zaštite 15-20% teritorije BiH.
5. Upravljanje otpadom	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje strategija i planova upravljanja otpadom sa operativnim programima za njihovu implementaciju. - uklanjanje divljih odlagališta i sanacija degradiranih područja, - sanacija (određenog broja) postojećih deponija.

Prioritetne oblasti	Predložene mjere za poboljšanje stanja životne sredine
6. Privreda - održivi razvoj privrede	<ul style="list-style-type: none"> - izrada strategije i uspostavljanje sistema održivog razvoja privrede BiH, - izrada strategije razvoja energetike Republike Srpske i FBiH, sa izbalansiranim domaćim i stranim izvorima energije, - unapređenje potencijala za razvoj eko-turizma usklađenog sa prirodnim potencijalima (banjski, planinski, seoski i sl.) u domaćoj i međunarodnih komponenata.
7. Javno zdravstvo	<ul style="list-style-type: none"> - izrada registra i katastra zagađivača, odlagališta, hemikalija, pogona i postrojenja sa opasnim hemikalijama i GMO usklađivanje zakonske regulative sa preporukama Zdravstvene organizacija, jačanje inspekcijskog nadzora, formiranje komiteta za politiku hrane i ishrane, - osnivanje regulatornih organa za jačanje sistema nadzora i preventivnih mjera zaštite izlaganja stanovništva zračenju i izrada plana aktivnosti u slučaju akcidenata.
8. Deminiranje	<ul style="list-style-type: none"> - usklađivanje rada sa organizacijom BiH MAK.

Navedeni prioriteti imaju određenog uticaja na učešće BiH u sprovođenju međunarodnih multilateralnih sporazuma u oblasti zaštite životne sredine i voda. Tako je na primjer, u sektoru voda jedan od bitnih prioriteta ratifikacija Konvencije o saradnji na zaštiti i održivom korišćenju rijeke Dunav, iako BiH nije članica Konvencije o vodama UNECE.

Što se tiče zaštite biološke raznovrsnosti, strateške aktivnosti predviđene dokumentom NEAP-a uključujući pri tome i proces proširenja postojećih zaštićenih područja na 15-20% teritorije BiH (realan procenat je oko 10% u odnosu na teritoriju Republike Srpske), podrazumijeva sprovođenje različitih konvencija, naročito Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, kojom se propisuje usvajanje nacionalnih strategija i nacionalnih planova za zaštitu biološke raznovrsnosti, uspostavljanje sistema i mreže zaštićenih područja, kao i integrisanje, u što većoj mjeri očuvanja prirodnih vrijednosti sa drugim planovima, politikama i programima.

Na osnovu zahjeteva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine navedenim u analiziranim planovima i strategijama, značajnih pitanja, problema i prijedloga u pogledu zaštite životne sredine u planu ili programu, te na osnovu analize stanja životne sredine na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, definisani su opšti ciljevi strateške procjene:

Kao opšti ciljevi Strateške procjene izdvojeni su:

- **Održivi razvoj zdrave životne sredine na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, kroz zaštitu vazduha, zaštitu voda i zemljišta, kontrolu nivoa buke i zaštita zdravlja i imovine stanovništva;**
- **Zaštita biodiverziteta i staništa na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“;**
- **Očuvanje i prezentacija prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“;**
- **Racionalno i održivo korišćenje prirodnih dobara i resursa;**
- **Unapređenje upravljanja otpadom (po principu smanjenje količine-ponovna upotreba-reciklaža-deponovanje);**
- **Razvijanje monitoringa stanja životne sredine.**

2.2. Izbor indikatora

Za svaki od postavljenih posebnih ciljeva strateške procjene definisani su indikatori u odnosu na koje se ocjenjuju planska rješenja. Svrha njihovog korištenja je u usmjeravanju planskih rješenja ka ostvarenju ciljeva koje postavljaju, i neophodni su kao ulazni podaci za svako planiranje.

Tabela br. 9 Posebni ciljevi i indikatori vrednovanja značajnih uticaja prostornog plana na životnu sredinu

Strateški ciljevi	Posebni ciljevi	Indikatori
Održivi razvoj zdrave životne sredine na području koje obuhvata planirani aerodrom, kroz zaštitu vazduha, zaštitu voda i zemljišta, kontrolu nivoa buke i zaštita zdravlja i imovine stanovništva	Zaštita površinskih i podzemnih voda od zagađenja	Kvalitet vode na izvorištu „Ombla“.
	Zaštita zemljišta od zagađenja sa akcentom na zaštitu i očuvanje poljoprivrednog zemljišta	Površina poljoprivrednog zemljišta koja će biti trajno izgubljena usljed izgradnje aerodroma.
	Zaštita vazduha od zagađenja	Promjena kvaliteta vazduha u odnosu na postojeće stanje.
	Kontrola nivoa buke	Povećanje nivoa buke u odnosu na postojeće stanje.
	Zaštita zdravlja i imovine stanovništva	Broj stanovnika izložen mogućim negativnim uticajima izgradnje i korištenja aerodroma.
Zaštita biodiverziteta i staništa na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Zaštita staništa	Veličina staništa koje će biti pod uticajem planiranog aerodroma.
	Zaštita flore i faune	Broj jedinki koji se smanjio u odnosu na ukupnu populaciju koja boravi na predmetnom području.
Očuvanje i prezentacija prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Zaštita prirodnog nasljeđa	Broj zaštićenih prirodnih predjela koji će biti pod uticajem izgradnje i korištenja aerodroma.
	Zaštita kulturno-istorijskog nasljeđa	Broj spomenika kulture na području obuhvata plana koji je zaštićen od strane Republičko zavoda za zaštitu prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa Republike Srpske Privremene liste nacionalnih spomenika BiH.
Racionalno i održivo korišćenje prirodnih dobara i resursa	Zaštita šuma i šumskog zemljišta	Udio šumskog zemljišta (%) u ukupnom zemljištu u obuhvatu Plana.
Unapređenje sistema upravljanja otpadom	Smanjivanje količina otpada kroz ponovnu upotrebu i reciklažu otpada	Količina izdvojenog recikabilnog otpada u odnosu na ukupnu količinu prikupljenog otpada.
Razvijanje monitoringa stanja životne sredine na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Kontinuiran monitoring osnovnih komponenti životne sredine (vazduha, površinskih i podzemnih voda, i zemljišta)	Uspostavljen monitoring osnovnih komponenti životne sredine (vazduh, voda, zemljište) u obuhvatu Plana prilikom realizacije projekta.
	Monitoring buke koji su posljedica aktivnosti predviđenih planom	Uspostavljen monitoring kojim se sakupljaju i sistematizuju rezultati mjerenja buke.

3. PROCJENA MOGUĆIH UTICAJA SA OPISOM MJERA PREDVIĐENIH ZA SMANJENJE NEGATIVNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Realizacijom planskih aktivnosti mogu se javiti potencijalni štetni uticaji u različitim fazama realizacije planskih rješenja. Procjena uticaja planiranih namjena, prostornih cjelina, urbanističkih zona (sadržaja, funkcija, objekata i djelatnosti) na životnu sredinu vršena je sa aspekta mogućih uticaja u okvirima ekoloških cjelina i zona u odnosu na osjetljive činioce životne sredine.

Ekološka procjena Plana je važan aspekt u postupku donošenja Odluke za usvajanje mogućih namjena, načina korišćenja i zaštite prirodnih resursa i životne sredine, a prije svega:

- sa aspekta racionalnog, ekološki prihvatljivog korišćenja prirodnih resursa,
- ocjene postojećih stvorenih resursa i njihovog daljeg korišćenja,
- izbora mogućih zona i Projekata (objekata, funkcija, sadržaja i djelatnosti),
- izbora najbolje ponuđenih načina za planiranje mjera prevencije na planskom nivou, planiranje mjera za sprečavanje i minimiziranje potencijalno štetnih uticaja do nivoa Projekata,
- obaveznih mjera za otklanjanje mogućih posljedica od planiranih ali i realizovanih-postojećih namjena, cjelina, zona i projekata i
- uspostavljanja mjera zaštite i monitoringa životne sredine.

U ovom poglavlju je dat prikaz višekriterijumske kvalitativne procjene uticaja Plana na životnu sredinu, odnosno na ciljeve Strateške procjene.

Izbor planskih rješenja je definisan karakterom planiranih infrastrukturnih projekata za koje je izrađen Zoning plan područja posebne namjene, i odnosi se na plansko rješenje:

Izgradnja aerodroma Trebinje sa pripadajućim objektima

3.1. Prikaz procijenjenih uticaja varijantnih rješenja plana i programa povoljnih sa stanovišta zaštite životne sredine sa opisom mjera za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu

U procesu Strateške procjene analiziran je scenarij, sa dva varijantna rješenja, prostornog razvoja područja obuhvaćenog Zoning planom, odnosno:

SCENARIO 1 – REALIZACIJA/NEREALIZACIJA PLANA

- **VARIJANTNO RJEŠENJE 1 – UKOLIKO NE DOĐE DO SPROVOĐENJA ODNOSNO REALIZACIJE ZONING PLANA PODRUČJA POSEBNE NAMJENE „AERODROM TREBINJE“; I**
- **VARIJANTNO RJEŠENJE 2 – UKOLIKO DOĐE U POTPUNOSTI DO SPROVOĐENJA/REALIZACIJE PROJEKTA PREDLOŽENOG ZONING PLANOM PODRUČJA POSEBNE NAMJENE „AERODROM TREBINJE“.**

Procjena uticaja varijantnih rješenja na ciljeve Strateške procjene urađena je kako bi se omogućilo poređenje analiziranih varijantnih rješenja, i ukazalo na povoljnije rješenje sa stanovišta zaštite životne sredine. Procjena uticaja i poređenje varijantnih rješenja na životnu sredinu prikazani su u sljedećim tabelama.

Tabela br. 10 Procjena uticaja varijantnih rješenja, scenarija 1, na životnu sredinu

Ciljevi Strateške procjene		Varijantno rješenje 1 - nerealizacija plana	Varijantno rješenje 2 - realizacija plana
Održivi razvoj zdrave životne sredine na području koje obuhvata planirani aerodrom, kroz zaštitu vazduha, zaštitu voda i zemljišta, kontrolu nivoa buke i zaštita zdravlja i imovine stanovništva	Zaštita površinskih i podzemnih voda od zagađenja	0	M
	Zaštita zemljišta od zagađenja sa akcentom na zaštitu i očuvanje poljoprivrednog zemljišta	0	-
	Zaštita vazduha od zagađenja	0	-
	Kontrola nivoa buke	0	-
	Zaštita zdravlja i imovine stanovništva	0	M
Zaštita biodiverziteta i staništa na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Zaštita staništa	0	-
	Zaštita flore i faune	0	-
Očuvanje i prezentacija prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Zaštita prirodnog nasljeđa	0	0
	Zaštita kulturno-istorijskog nasljeđa	0	M

Racionalno i održivo korišćenje prirodnih dobara i resursa	Zaštita šuma i šumskog zemljišta	0	-
Unapređenje sistema upravljanja otpadom	Smanjivanje količina otpada kroz ponovnu upotrebu i reciklažu otpada	0	+
Razvijanje monitoringa stanja životne sredine na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Kontinuiran monitoring osnovnih komponenti životne sredine (vazduha, površinskih i podzemnih voda, i zemljišta)	0	+
	Monitoring buke koji su posljedica aktivnosti predviđenih planom		

+ tendencija pozitivnog trenda (unapređenje životne sredine)

- tendencija negativnog trenda (degradacija životne sredine)

0 bez značajnih promjena (postojeće stanje životne sredine)

M zavisi od primjene mjera zaštite

Kroz uporednu analizu varijantnih rješenja realizacije i ne realizacije Plana, zaključeno je da se realizacijom Plana očekuju uglavnom negativni uticaji na životnu sredinu. Kao pozitivni uticaji su ocjenjeni uticaji koji se odnosi na unaprijeđenje sistema upravljanja otpadom i uspostavljanje monitoring životne sredine na predmetnom području

3.2. Poređenje varijantnih rješenja i prikaz razloga za izbor najpovoljnijeg rješenja

Poređenje varijantnih rješenja, scenarija 1, urađeno je prema sektorima plana, na sljedeći način:

1) Poljoprivredno zemljište i poljoprivreda

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	<ul style="list-style-type: none"> neće doći do trajnog zauzimanja zemljišta zbog izradnje aerodroma. 	-
Sa planom	-	<ul style="list-style-type: none"> opterećenje zemljišta taloženjem izduvnih gasova u okolini aerodroma usljed velikog intenziteta komercijalnog vazdušnog prevoza, trajni gubitak zemljišta pod objektima.

2) Šume i šumsko zemljište

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	<ul style="list-style-type: none"> neće doći do trajnog zauzimanja zemljišta zbog izradnje aerodroma. 	-
Sa planom	-	<ul style="list-style-type: none"> sječa i uklanjanje šumske vegetacije, prenamjena šumskog u građevinsko zemljište.

3) Vode i vodoprivredna infrastruktura

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	-	-
Sa planom	<ul style="list-style-type: none">kontrolisano sakupljanje i prečišćavanje otpadnih voda.	<ul style="list-style-type: none">nastanak otpadnih voda usljed velikog intenziteta komercijalnog vazdušnog prevoza,moгуće zagađenje podzemnih voda u slučaju incidentnih situacija.

4) Stanovništvo

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	-	-
Sa planom	<ul style="list-style-type: none">povećana mogućnost kretanja i komunikacije stanovništva.mogućnost za otvaranje novih radnih mjesta kao posljedica ekonomskog razvoja koji je omogućen implementacijom investicije.omogućuje se smanjenje razvojnih razlika među regijama.povećaće se mogućnost i potencijali za poslovni razvoj u području u segmentu usluga turističkih i uslužnih djelatnosti.	<ul style="list-style-type: none">presjecanje ustaljenih puteva komunikacije,prodaja imovine,moгуća potreba za preseljenjem,pogoršan kvalitet života usljed povećanja nivoa buke uzrokovane velikim intenzitetom komercijalnog vazdušnog prevoza.

5) Saobraćajna infrastruktura

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	-	-
Sa planom	<ul style="list-style-type: none">povećanje saobraćajne dostupnosti područja.sigurnija i brža komunikacija.	-

6) Zaštita životne sredine

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	<ul style="list-style-type: none">neće doći do emisije buke uljed intenzivnijeg saobraćaja.neće doći do mogućih ispuštanja otpadnih gasova u vazduh usljed intenzivnijeg saobraćajaneće doći do promjene pejzažnih karakteristika lokacije.neće doći do trajnog gubitka zemljišta.neće doći do uklanjanja vegetacije i gubitka staništa.	-
Sa planom	-	<ul style="list-style-type: none">doći će do trajnog zauzimanja zemljišta zbog izradnje aerodroma,doći će do pogoršanja kvaliteta vazduha u pojasu aerodroma usljed njegove intenzivne eksploatacije,doći će do povećane emisije buke na lokaciji i u okolini aerodroma usljed intenzivnijeg saobraćaja,doći do izvođenja građevinskih radova i njihovog uticaja na životnu sredinu,doći će do produkcije određene količine građevinskog otpada, uključujući i opasni otpad,doći će do fragmentacije staništa,

		<ul style="list-style-type: none"> • doći će do preseljenja jedinki pojedinih vrsta u druga staništa. • usljed odvijanja aktivnosti na aerodromu i skladištenja goriva stvara se mogućnost nastanka incidentnih situacija.
--	--	--

7) Zaštita prirodnih dobara

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	-	-
Sa planom	-	-

8) Zaštita kulturno-istorijskog nasljeđa

	Pozitivni efekti	Negativni efekti
Bez plana	-	-
Sa planom	-	<ul style="list-style-type: none"> • mogući negativni uticaji na kulturno-istorijsko nasljeđe u okolini aerodroma.

Mogući pozitivni i negativni efekti varijanti plana pokazuju sljedeće:

1. U varijanti da se zoning plan ne donese ne usvoji i da se razvoj nastavi po dosadašnjem trendu mogu se očekivati negativni uticaji na depopulaciju stanovništva i smanjenje razvojnih potencijala regije. Pozitivni uticaji ne realizacije plana odnose se na očuvanje postojećeg stanja životne sredine koje je na dosta visokom nivou na predmetnom području:
 - neće doći do povećanja nova buke usljed izgradnje i korištenja aerodroma,
 - neće doći do narušavanja kvaliteta vazduha usljed izgradnje i korištenja aerodroma,
 - neće doći do promjene pejzažnih karakteristika lokacije,
 - neće doći do trajnog gubitka zemljišta,
 - neće doći do uklanjanja vegetacije i gubitka staništa.
2. U varijanti da se zoning plan implementira mogu se očekivati sledeći negativni uticaji:
 - trajno zauzimanje i gubitak zemljišta zbog izradnje aerodroma,
 - mogućnost zagađenja podzemnih voda usljed incidentnih situacija odnosno izlivanje većih količina goriva kao posljedice neadekvatnog sprovođenja propisanih mjera (mjera utvrđenih *Safety Management System*-om aerodroma i drugim mjerama koje proističu iz domaćih i međunarodnih propisa),
 - povećanje nivoa buke na lokaciji i okolini usljed velikog intenziteta komercijalnog vazdušnog prevoza,
 - pogoršanje kvaliteta vazduha na lokaciji aerodroma,
 - fragmentacija i gubitak staništa,
 - narušavanje pejzažnih karakteristika prostora zbog objekata u sklopu aerodroma,
 - smanjenje populacije jedinki u ukupnoj brojnosti pojedinih vrsta na posmatranom području.

Kao pozitivni uticaji su ocjenjeni uticaji koji se odnosi na unaprijeđenje sistema upravljanja otpadom i uspostavljanje monitoring životne sredine na predmetnom području

Na osnovu iznijetog može se zaključiti da će Varijanta 2 - realizacije projekta predloženog Zoning planom područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, dovesti do određenih negativnih uticaja na životnu

sredinu u odnosu na Varijantu 1 – da se ne realizuje predloženi projekat. Negativni efekti varijante realizacije plana zavisice od preduzetih mjera zaštite prilikom izgradnje, intenziteta korištenja aerodroma (broja operacija vazduhoplova) i sprovođenja mera ublažavanja uticaja vazdušnog saobraćaja po životnu sredinu prilikom eksploatacije aerodroma.

3.3. Prikaz procijenjenih uticaja plana i programa na životnu sredinu sa opisom mjera za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu

U poglavlju 3.2. izvršena je kvalitativna ekspertska procjena pozitivnih i negativnih uticaja pojedinih sektora plana na životnu sredinu u poređenju sa efektima varijante ako se plan ne primjeni i varijante ako se plan u potpunosti realizuje.

U nastavku strateške procjene uticaja u Tabeli br. 13. izvršena je evaluacija značaja, prostornih razmjera i vjerovatnoće uticaja planskog rješenja predloženog Zoning planom područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“ u odnosu na ciljeve strateške procjene uticaja na životnu sredinu.

Vrednovanje značajnih uticaja planskih aktivnosti na životnu sredinu izvršeno je putem kvalitativne analize i evaluacije mogućih uticaja. Značaj uticaja moguće je utvrditi prema kriterijumima koji se koriste kao pravila, norme ili mjerila koje treba uvažavati u postupku ocjenjivanjem utvrđivanja ciljeva i određivanju prioriteta u planiranju prostora.

Kao ključni kriterijumi za vrednovanje uticaja ističu se značaj i veličina uticaja. Značaj uticaja predstavlja obim fizičkog prostora koji može biti izložen djelovanju promjena u sredini. Veličina uticaja predstavlja prikaz štete ili koristi od procijenjenog djelovanja na životnu sredinu, koji se prema veličini promjena ocjenjuju kao negativne i pozitivne promjene. Vrednovanje karakteristika značajnih uticaja izvršeno je prema kriterijumima koji odgovaraju vrsti planskog dokumenta.

Značaj uticaja procjenjuje se u odnosu na veličinu (intenzitet) uticaja i prostorne razmjere na kojima se može ostvariti uticaj. Uticaji, odnosno efekti, planskih rješenja, prema veličini promjena se ocjenjuju brojevima od -3 do +3, gdje se znak minus odnosi na negativne, a znak plus na pozitivne promjene, kako je prikazano u Tabeli br. 11. Ovaj sistem vrednovanja primjenjuje se kako na pojedinačne indikatore uticaja, tako i na srodne kategorije preko zbirnih indikatora.

Tabela br. 11 Kriterijumi za ocjenjivanje veličine uticaja

Veličina uticaja	Oznaka	O p i s
Kritičan	- 3	Jak negativan uticaj
Veći	- 2	Veći negativan uticaj
Manji	- 1	Manji negativni uticaj
Nema uticaja ili nejasan uticaj	0	Nema uticaja, nema podataka ili nije primjenjivo
Pozitivan	+ 1	Manji pozitivni uticaj
Povoljan	+ 2	Veći pozitivan uticaj
Vrlo povoljan	+ 3	Jak pozitivan uticaj

U Tabeli br. 12. prikazani su kriterijumi za vrednovanje prostornih razmjera mogućih uticaja.

Tabela br. 12 Kriterijumi za ocenjivanje prostornih razmjera uticaja

Razmjere uticaja	Oznaka	O p i s
Globalni	G	Moguć globalni uticaj
Državni	N	Moguć uticaj na nacionalnom nivou
Regionalni	R	Moguć uticaj u okviru prostora - regije
Opštinski	O	Moguć uticaj u prostoru opštine
Lokalni	L	Moguć uticaj u nekoj zoni ili dijelu opštine

Vjerovatnoća da će se neki procjenjeni uticaj dogoditi u stvarnosti takođe predstavlja važan kriterijum za donošenje odluka u toku izrade plana. Vjerovatnoća uticaja određuje se prema skali prikazanoj u Tabeli br. 13.

Tabela br. 13 Skala za procjenu vjerovatnoće uticaja

Vjerovatnoća	Oznaka	O p i s
100%	VV	uticaj izvjesan
više od 50%	V	uticaj vjerovatan
manje od 50%	M	uticaj moguć
manje od 1%	N	uticaj nije vjerovatan

Pored toga, dodatni kriterijumi mogu se izvesti prema vremenskoj dimenziji uticaja. U tom smislu može se definisati:

Tabela br. 14 Skala za procjenu vremenske dimenzije uticaja

Vremenska dimenzija uticaja	Vremenska dimenzija, odnosno trajanje uticaja u odnosu na vremenski horizont plana	Trajanje uticaja	kratkoročan (k) srednjoročan (sr) dugoročan (d)
		Učestalost uticaja	povremen (p) stalan (St)

Na osnovu kriterijuma procjene veličine (Tabela br. 11), prostornih razmjera (tabela br. 12), te na osnovu vjerovatnoće i učestalosti uticaja planskih rješenja na ciljeve strateške procjene, vrši se evaluacija značaja identifikovanih uticaja za ostvarivanje ciljeva strateške procjene.

Usvaja se: Uticaji od strateškog značaja za prostorni plan su oni koji imaju jak ili veći (pozitivan ili negativan, npr. u rangu -2, -3, +2, +3) efekat na cijelom području plana ili na višem (regionalnom ili državnom) nivou planiranja, čiji je uticaj izvjestan i koji imaju stalan karakter. Na osnovu procjene uticaja planiranog rješenja na posebne ciljeve strateške procjene, utvrđuju se značajni strateški uticaji.

Tabela br. 15 Evaluacija uticaja

Vrsta uticaja/ značaj uticaja	Strateški značajan uticaj	Strateški veoma značajan uticaj
pozitivan	2+, O, VV, St,	3+, R, VV, St,
negativan	2-, O, VV, St,	3-, R, VV, St,
neutralan		

Rezultati evaluacije značaja uticaja planiranog rješenja, u odnosu na posebne ciljeve strateške procjene prikazani su u Tabeli br. 16.

Tabela br. 16 Prikaz intenziteta uticaja planiranog rješenja u odnosu na strateške ciljeve zaštite životne sredine

Izgradnja „Aerodroma Trebinje“ sa pratećim objektima		
Posebni ciljevi	Ocjena	Opis identifikovanih uticaja
Zaštita površinskih i podzemnih voda od zagađenja	-1, R, V, k, st	<p>Unutar obuhvata zoning plana, niti u njegovoj bližoj okolini, nema stalnih površinskih vodotoka. Na osnovu raspoloživih podataka i njihovom analizom, utvrđeno je da se lokacija aerodroma nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora – III zona. Vodom iz izvorišta „Ombla“ se snabdjeva gradsko naselje Dubrovnika s Rijekom dubrovačkom.</p> <p>Treba istaći da se radi o vrlo specifičnom području – području karsta. Obilaskom terena unutar obuhvata plana nisu registrovani ponori niti estavele, kojima se ostvaruje direktna komunikacija površinskih i podzemnih voda. Specifičnost predmetnog područja se ogleda u hidrogeološkim karakteristikama terena, te vodopropustljivosti stijena. Hidrološke specifičnosti lokacije su brza infiltracija padavina, mala akumulativna sposobnost u zoni sitne pukotinske poroznosti, te velika provodnost i stvaranje povremenih površinskih i podzemnih akumulacija u zonama krupnih pukotina. Za kretanje vode u kršu svojstvene su i velike i brze oscilacije nivoa podzemne vode te velike razlike između minimalnih i maksimalnih nivoa, prosječno od 20 do 80 m. Velike oscilacije minimalnih i maksimalnih nivoa podzemne vode u kršu posljedica su relativno malog kapaciteta prihvatanja vode.</p> <p>Prilikom pripremnih radova te radova na izgradnji planiranog zahvata mogući su negativni uticaji na podzemne vode. Uticaji su mogući u slučaju curenja onečišćujućih supstanci kao što su goriva i maziva iz radnih mašina i vozila na području gradilišta. Do ispuštanja ovih onečišćujućih tvari u podzemlje može doći uslijed korištenja neispravne mehanizacije ili nepravilnog korištenja iste. Zavisno o tipu podloge, ova onečišćivala mogu daljnjim procjeđivanjem kroz tlo dospjeti u podzemne vode te negativno uticati na njihovo hemijsko stanje. Pojava ovakog izvora onečišćenja predstavlja kratkoročan utjecaj. Međutim, budući da se radi o krškom području te da je tijelo podzemnih voda karakterizirano pukotinsko-kavernoznom poroznošću, brzina širenja onečišćujućih supstanci, kao i opseg područja unutar kojeg se onečišćujuće supstance mogu proširiti, potencijalno mogu biti izraženi. Ipak, budući da se pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.</p> <p>U fazi pripreme predviđeno je uklanjanje površinskog sloja tla, a time i narušavanje aktivnosti i balansa mikro i makro organizama tla. U daljoj fazi, fazi izgradnje, tlo će se potpuno zatvoriti odnosno prenamijeniti za potrebe infrastrukture, a time dolazi do gubitka biološke aktivnosti, odnosno genofondne funkcije tla. Gubitkom ekološko-regulacijske funkcije, tlo gubi mogućnost filtriranja atmosferske vode, čime se gubi i zaštita podzemne vode od onečišćenja.</p> <p>U toku korištenja aerodroma planirana je izgradnja separatnog sistema kanalizacije, sa odvojenim prikupljanjem svih otpadnih voda, te njihovim prečišćavanjem na odgovarajućim uređajima prije konačnog ispuštanja. Takođe</p>

Izgradnja „Aerodroma Trebinje“ sa pratećim objektima		
Posebni ciljevi	Ocjena	Opis identifikovanih uticaja
		je planirano da se skladištenje goriva i ostalih opasnih materija vrši u rezervoarima sa dvostrukom stijenokom, uređajem za automatsko detektovanje i dojavu propuštanja te zaštitnom građevinom (tankvanom dovoljne zapremine za prihvatanje ukupne količine goriva). Na osnovu navedenog može se zaključiti da u toku redovnog rada aerodroma neće biti negativnih uticaja na podzemne vode.
Zaštita zemljišta od zagađenja sa akcentom na zaštitu i očuvanje poljoprivrednog zemljišta	-1, R, V, d, st	<p>Najznačajniji uticaj prilikom realizacije projekta jeste trajni gubitak zemljišta usljed izgradnje poletno-sletne staze, te ostalih saobraćajno-manipulativnih površina i objekata koji će sačinjavati kompleks aerodroma. Treba istaći da je poljoprivredno zemljište na području Istočne Hercegovine jedan od najvažnijih prirodnih resursa i da ga treba sačuvati u najvećoj mogućoj mjeri. Analizirajući namjenu površina unutra obuhvata plana uočava se da se uglavnom radi o šumskom zemljištu. Od ukupne površine obuhvata plana od oko 1234 hektara na predio koji se koristi za poljoprivredu sa značajnim površinama pod prirodnom vegetacijom odlazi 63,7 hektara, što je 5 % ukupne površine. Uvidom na lokaciji može se utvrditi da unutar obuhvata plana nema većih poljoprivrednih parcela. U skladu sa navedenim uticaj na poljoprivredno zemljište nije značajan.</p> <p>U fazi pripreme predviđeno je uklanjanje površinskog sloja tla, a time i narušavanje aktivnosti i balansa mikro i makro organizama tla. U daljoj fazi, fazi izgradnje, tlo će se potpuno zatvoriti odnosno prenamijeniti za potrebe infrastrukture, a time dolazi do gubitka biološke aktivnosti, odnosno genofondne funkcije tla. Gubitkom ekološko-regulacijske funkcije, tlo gubi mogućnost filtriranja atmosfere vode, čime se gubi i zaštita podzemne vode od onečišćenja.</p> <p>U toku gradnje zbog korištenja građevinskih mašina i sredstava za transport građevinskih materijala te ugradnje istih može doći do kontaminacije zemljišta usljed prosipanja ulja, maziva i goriva, a što se odražava kroz: organske polutante, prisustvo raznih ugljovodonika (laka i teška frakcija). Pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.</p> <p>U toku korištenja aerodroma se mogu dogoditi onečišćenja tla u slučaju akcidentnih situacija u saobraćaju, te polutanata koji u zemljište dospijevaju iz vazduha (izduvni gasovi iz automobila, mehanizacije, avionskih motora i dr.).</p>
Zaštita vazduha od zagađenja	-1, L, VV, d, st	<p>U fazi izgradnje, glavni uzroci potencijalnog negativnog uticaja na kvalitet vazduha su: priroda građevinskih radova i prisustvo građevinskih mašina na gradilištu.</p> <p>Glavni uticaji na kvalitet vazduha u fazi izgradnje su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emisija građevinske prašine koja se odnosi na rukovanje zemljom, aktivnosti utovara, skladištenja materijala na licu mjesta, prevoz materijala na gradilištu, bušenje i kopanje (uključujući iskopavanje zemljišta) i prevoz materijala van gradilišta i preko neasfaltiranih puteva. • Emisija izduvnih gasova iz procesa sagorijevanja u generatorima i drugoj građevinskoj opremi/vozilima koji sadrže azotne okside (NO_x), sumpor dioksid (SO₂), ugljen monoksid (CO) i sitne čestice (PM₁₀ i PM_{2,5}). Ovi uticaju

Izgradnja „Aerodroma Trebinje“ sa pratećim objektima		
Posebni ciljevi	Ocjena	Opis identifikovanih uticaja
		<p>su kratkotrajni i privremenog karaktera, odnosno traju onoliko koliko traje izvođenje građevinskih radova. Pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.</p> <p>Značajniji uticaji se očekuju u toku korištenja aerodroma. Izvore zagađenja vazduha na aerodromu predstavljaju faze polijetanja i slijetanja aviona, interni drumski saobraćaj i ostali sadržaji koji koriste različite vrste goriva i druge supstance i materije. U toku redovnog funkcionisanja avionskog saobraćaja, odnosno rada motora aviona, nastaju zagađujuće supstance koje se emituju u vazduh, kao što su oksidi azota (NO_x), ugljen monoksid (CO), sumpor-dioksid (SO₂), ozon (O₃), čvrste praškaste materije, ugljovodonici i isparljiva organska jedinjenja. Sa obzirom da u široj okolini lokacije gdje je planirana izgradnja aerodroma nisu evidentirani značajniji zagađivači vazduha, te je zbog toga kvalitet vazduha ocijenjen kao relativno visok, korištenje aerodroma će imati negativan uticaj na kvalitet vazduha predmetnog područja.</p>
Kontrola nivoa buke	-2, L, VV, d, st	<p>U fazi izgradnje glavni uzroci potencijalnog negativnog uticaja buke su: priroda građevinskih radova i prisustvo građevinskih mašina na gradilištu. Na gradilištima ima mnogo različitih izvora buke koji stvaraju različite vrste buke kao što su pozadinska buka, buka u praznom hodu, buka od miniranja, buka od udara, buka rotiranja, isprekidana buka, vikanje, pištanje i škripanje koje je potrebno kontrolisati. Najznačajnija buka će se javiti od upotrebe „teške“ građevinske mehanizacije i u slučaju miniranja. Pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.</p> <p>Značajni uticaji na nivo buke na lokaciji i okolini se očekuju u periodu korištenja aerodroma. Komunalna buka od avionskog saobraćaja je u suštini buka prouzrokovana aerodinamičkim opstrujavanjem u turbulentnom graničnom sloju, oko strukture zrnja, podvozja i ivica aeroprofila ili elementima pogonske grupe tokom različitih faza leta: na stajanci korištenjem pomoćnog agregata, tokom taksiranja do praga uzletno-sletne staze, ubrzavanja, polijetanja, penjanja, krstarenja, spuštanja i tokom slijetanja. Osim navedenog, buka aerodroma uključuje i buku odvijanja saobraćaja na pristupnim putevima. Buka prouzrokovana avionima značajno nadmašuje ostale izvore buke u aerodromima. Sa obzirom da se izgradnja aerodroma planira na lokaciji na kojoj nema značajnih izvora buke, korištenje aerodroma će imati jak negativan uticaj na nivo buke na lokaciji u odnosu na postojeće stanje.</p>
Zaštita zdravlja i imovine stanovništva	-1, L, VV, d, st	<p>Uticaji na stanovništvo koje se nalazi u okolini lokacije gdje je planirana izgradnja aerodroma, mogu se očekivati i usljed ometanja okolnog stanovništva povećanom bukom i vibracijama od građevinskih mašina i kamiona, presjecanjem i ometanjem ustaljenih komunikacija, te povećanom emisijom prašine u okolini gradilišta. Ovi uticaji su privremenog karaktera, vremenski i prostorno su ograničeni samo na vrijeme izvođenja građevinskih radova i na lokaciju na kojoj se izvode građevinski radovi. Ovi uticaji su kratkotrajni i privremenog karaktera.</p>

Izgradnja „Aerodroma Trebinje“ sa pratećim objektima		
Posebni ciljevi	Ocjena	Opis identifikovanih uticaja
		Najizrazitiji problem vezan za zaštitu stanovništva na aerodromima i u njihovoj okolini je svakako buka koja potiče od buke aviona i buke sa zemlje. Buka koju generiše vazdušni saobraćaj u blizini aerodroma je nekoliko puta glasnija od ostalih ambijentalnih zvukova, dok na udaljenijim mjestima ima manji intenzitet iako se čuje znatno duže. Buka negativno utiče na zdravlje ljudi, izaziva promjene i funkcionalne smetnje posebno kod osjetljivih grupa stanovnika (djeca i starije osobe). Pozitivna okolnost je da se radi o slabo naseljenom području gdje je prisutan mali broj stanovnika na koje bi realizacija planiranog projekta mogla da utiče.
Zaštita staništa, flore i faune	-1 L, VV, d, st	<p>Stanište je okoliš koji pruža dom nekoj vrsti. Postoji mnogo različitih staništa, a često dobivaju ime po biljnim zajednicama koje tu obitavaju. Stanište je osnovni preduslov za prisutnost neke vrste. Vrste su često prilagođene na jedan ili više tipova staništa, dok u drugima ne mogu opstati.</p> <p>Uticaji na stanište, floru i faunu u toku izvođenja radova i korištenja aerodroma mogu se determinisati kroz sljedeće faze sa neizbježnim negativnim reperkusijama:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miniranja i bušenja, koja kao faktor uticaja dovode do potpunog narušavanja ekotipa sa posljedicom resastava vegetaciono-flornog elementa, - uklanjanje pedosloja što za posljedicu ima osim recesije biljnih vrsta, vrlo često i njihovo nestajanje, - sječa i uklanjanje stabala u pojasu ekspropijacije dovešće do promjene mikrouslava staništa što se negativno odražava na brojenost populacija koje tu žive, - procesi stvaranja velikih količina prašine, čađi i različitih produkata rada građevinskih mašina, odnosno štetnih gasova, tj, produkata njihovog sagorevanja i daljeg transformisanja mogu svakako imati nepoželjne posljedice po zdravstveni status i izgled florno-vegetacionog segmenta staništa, - buka i vibracije takođe mogu imati nepoželjne implikacije na postojeću, drvenasto-žbunastu vegetaciju sa posebnim akcentom na fragilnu, krhku strukturu prizemnih, vaskularnih biljaka. - povećanje nivoa buke na lokaciji uznemiriće životinje, pa će one morati potražiti mirnija i sigurnija mjesta što će dovesti do smanjenja broja jedinki u populacijama ptica i sisra koji tu žive. <p>Uvidom u područja planirana za stavljanje pod zaštitu – Natura 2000, može se zaključiti da unutar obuhvata plana i u njegovoj okolini nema područja koju su planirana za zaštitu.</p>
Zaštita prirodnog nasljeđa		Na području obuhvata plana i u njegovoj okolini nema zaštićenih prirodnih područja, niti područja koju su planirana za zaštitu.
Zaštita kulturno-istorijskog nasljeđa	-1 L, VV, d, st	<p>Unutar obuhvata plana identifikovano je kulturno-istorijsko nasljeđe. Mogući uticaji na kulturne, istorijske i aheološke lokalitete su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fizička oštećenja usljed vibracija kao posljedice izvođenja građevinskih radova i kretanja teške mehanizacije,

Izgradnja „Aerodroma Trebinje“ sa pratećim objektima		
Posebni ciljevi	Ocjena	Opis identifikovanih uticaja
		<ul style="list-style-type: none"> • Zasipanje prašinom koja će se dizati sa gradilišta, transportnih puteva prilikom prolaska kamiona i mehanizacije, • Zasipanje prašinom sa privremenih deponija kamenih agregata, • Negativan uticaj otpadnih gasova na strukturu materijala od kojih su izgrađeni predmetni objekti. • Negativan uticaj buke i vibracije kao posljedica odvijanja aviosaobraćaja na strukturu materijala od kojih su izgrađeni objekti pod zaštitom.
Zaštita šuma i šumskog zemljišta	-1, L, VV, d, st	<p>Najznačajniji uticaj prilikom realizacije projekta jeste trajni gubitak zemljišta usljed izgradnje slijetno-poletne staze, te ostalih saobraćajno-manipulativnih površina i objekta koji će sačinjavati kompleks aerodroma. Od ukupne površine obuhvata plana od oko 1234 pod sukcesijom šumske vegetacije nalazi se 1144 hektara, što je 93 % ukupne površine. Unutar obuhvata plana nema ekonomski vrijednih šuma, već se radi o prelaznim šumovito-žbunastim predjelima.</p> <p>U toku gradnje biće potrebno izvršiti sječu uklanjanje drveća i ostale žbunaste vegetacije, te imajući u vidu prethodno navedeno, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.</p>
Smanjivanje količina otpada kroz ponovnu upotrebu i reciklažu otpada	-1, L, VV, d, st	<p>Tokom pripremnih radova, građevinskih radova te transporta i rada mehanizacije doći će do nastanka velikih količina građevinskog otpada. Velika većina će biti inertni građevinski otpad, međutim biće i određene količine opasnog otpada. Takođe će nastajati i komunalni otpad. Adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.</p> <p>U toku rada aerodroma nastajace velike količine otpada: mješoviti komunalni otpad, ambalažni otpad (papir i karton, Al-limenke, PET-ambalaža), opasan otpad (staro ulje, uljni filteri, zauljena akbalaža i krpe, baterije i akumulatori, gorivni kondezati). Zonig planom je predviđena posebna zona za privremeno skladištenje svih vrsta otpada, kao i postavljanje posebnih kontejnera za razdvojeno sakupljanje ambalažnog otpada.</p>
Kontinuiran monitoring osnovnih komponenti životne sredine (vazduha, površinskih i podzemnih voda, i zemljišta)	+1, L, VV, d, st	<p>Na području na kojem se planira realizacija projekta, ne postoji sistem monitoring životne sredine. Predmetni projekat, u skladu sa zakonskom legislativom, spada u projekte za koje je obavezna procjena o uticaju na životnu sredinu. U sklopu provođenja procjene biće potrebno izvršiti tzv. „nulti monitoring“ postojećeg stanja životne sredine. Takođe će se kroz procjenu uticaja na životnu sredinu i ekološku dozvolu definisati predmet, mjesto, vrijeme i način monitoringa životne sredine, u toku izgradnje i u toku rada aerodroma, koji će budući operater aerodroma morati da poštuje i provodi.</p>
Monitoring buke koji su posljedica aktivnosti predviđenih planom	+2, L, VV, d, st	<p>Članom 50. Zakona o vazduhoplovstvu BiH, operateri aerodroma za javnu upotrebu dužni su da izgrade i održavaju instalacije na aerodromu i u njegovoj blizini za stalno mjerenje buke koju emitiraju vazduhoplovi koji polijeću i slijeću na taj aerodrom, u skladu s međunarodnim standardima. BHDCA, kao i svaka zainteresovana strana, biće redovno obavještavani o mjerenjima buke. BHDCA može odobriti izuzeća pod uslovom da ne postoji potreba da se takve instalacije grade i održavaju.</p>

Izgradnja „Aerodroma Trebinje“ sa pratećim objektima		
Posebni ciljevi	Ocjena	Opis identifikovanih uticaja
		Zonog planom je predviđeno uspostavljanje kontinuiranog mjerenja buke u najbližem naseljenom mjestu – Taleža.

Na osnovu provedene analize uticaja može se zaključiti:

- Najznačajniji negativni uticaji prilikom realizacije projekta izgradnje i rada Aerodroma Trebinje, javiće se usljed povećanja ukupnog nivoa buke na lokaciji, kao i povećanja zagađenja vazduha unutar obuhvata plana i u njegovoj okolini. Prethodno navedeni negativni uticaji mogu se javiti u određenoj mjeri tek po intenziviranju komercijalnog vazdušnog saobraćaja i postizanju punog kapaciteta aerodroma koji se predviđa Zoning planom. Trajni gubitak i prenamjena zemljišta je uticaj koji je neminovan i koji se ne može izbjeći. Povoljna okolnost je da se uglavnom radi o zemljištu niske bonitetne klase, odnosno o prelaznim šumovito-žbunastim predjelima.
- Specifičnost lokacije je da se lokacija aerodroma nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora – III zona. Vodom iz izvorišta „Ombla“ se snabdjeva gradsko naselje Dubrovnika s Rijekom dubrovačkom. Sa obzirom da se radi o vrlo specifičnom području – području karsta, čije su karakteristike brza infiltracija atmosferskih padavina i mala akumulativna sposobnost u zoni sitne pukotinske poroznosti, potrebno je posebnu pažnju posvetiti mjerama za zaštitu zemljišta i podzemnih voda koje mogu garantovati potreban nivo zaštite od mogućih negativnih uticaja.

3.3.1. Mjere za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu

Na osnovu identifikovanih značajnih uticaja, koji se javljaju kao posljedica planskog rješenja predviđenog Zoning planom područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, u nastavku su definisane mjere za pojedine segmente životne sredine, koje potrebno preduzimati tokom realizacije projektnih aktivnosti predviđenih planom:

Mjere za zaštitu kvaliteta vazduha:

U toku izgradnje:

- Pristupne puteve kao i druge gradilišne puteve treba redovno održavati i kvasiti.
- Lokalne saobraćajnice treba predvidjeti tako da ne poremete lokalni i tranzitni saobraćaj u odnosu na situaciju prije početka izgradnje.
- Redovno održavati građevinsku mehanizaciju, mašine i vozila u skladu s provedbenim propisima.
- Brzinu kretanja vozila na neasfaltiranim (pristupnim) putevima ograničiti i prilagoditi uslovima puta.
- Teretna vozila i kamione koji će odvoziti/dovoziti građevinski materijal, prije izlaska na saobraćajnice, očistiti od naslaga zemlje koja se može naći na točkovima vozila.

U toku korištenja:

- Sprovoditi sve operativne procedure prilikom korištenja aerodroma da se maksimalno moguće smanje mogući negativni uticaji na kvalitet vazduha.
- Za snabdijevanje objekata budućeg kompleksa aerodroma toplotnom i rashladnom energijom koristiti toplotne pumpe.
- Uspostaviti kontinuirani monitoring kvaliteta vazduha na lokaciji aerodroma.

Mjere za zaštitu kvaliteta površinskih i podzemnih voda:

Sa obzirom da se planirani obuhvat plana za izgradnju aerodroma, nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, na području obuhvata Plana potrebno je preduzeti određene mjere u pogledu zaštite voda i to bi bio onaj minimum koji bi se trebao ispuniti da bi se ispunili zahtjevi zaštite životne sredine propisani kako zakonskim regulativama tako i svjetskim standardima i propisima:

U toku izgradnje:

- Smještaj svih vozila i mehanizacije koja koriste tečno gorivo, mora biti na uređenom vodonepropusnom platou uz strogu kontrolu eventualnog zagađenja, odnosno procurivanja.
- Naftu i naftne derivate je potrebno čuvati u zatvorenim posudama, smještenim na sigurnom mjestu po mogućnosti u betonažnom bazenu, zaštićenom od atmosferskih uticaja.

- Ukoliko dođe do izlivanja opasnih materija, potrebno je odmah pristupiti sanaciji zagađene površine uz korištenje suvog adsorpcionog sredstva.
- Pri radu mehanizacije treba izbjegavati noćni rad, te stalnu kontrolu ispravnosti mehanizacije.
- Zabraniti servisiranje mehanizacije na lokacije, te isto obavljati u ovlaštenim servisima i tehničkim bazama.
- Radove na izgradnji provoditi tako da se ne poremeti hidraulički režim tečenja podzemnih voda, prihranjivanja izdani i sl.

U toku korištenja:

- Na lokaciji implementirati separatan sistem odvodnje otpadnih voda, tj. zasebnim kanalizacionim sistemom se prikupljaju i odvođe atmosferske od fekalnih, i onečišćenih atmosferskih voda.
- Sa obzirom da na lokaciji nema javne kanalizacione mreže, potrebno je projektovati i izgraditi postrojenje za prečišćavanje otpadnih komunalnih voda. Postrojenje mora biti sa drugim stepenom prečišćavanja i odgovarajućeg kapaciteta.
- Na svim radno-manipulativnim površinama, kao i saobraćajnicama izgraditi sistem odvodnje sa ugradnjom taložnika i separatora ulja i masti na kojima će se prečistiti vode sa ovih površina prije krajnjeg ispuštanja u recipijent.
- Planirano skladištenje goriva i drugih naftnih derivata vršiti u rezervoarima sa dvostrukom stjenkom, uređajem za automatsko detektovanje i dojavu propuštanja te zaštitnom građevinom (tankvanom dovoljne zapremine za prihvatanje ukupne količine goriva).
- Zabraniti/spriječiti ispuštanje neprečišćenih otpadnih voda.
- Sva rješenja koja se planiraju sprovesti kroz ovaj Planski dokument neophodno je izvesti u skladu sa Zakonom o vodama (Sl.glasnik R.S br. 50/06).
- Vodosnabdjevanje je neophodno sprovesti iz gradskog sistema za vodosnabdjevanje što je planom i predviđeno.
- Konstrukcije objekta za prečišćavanje otpadnih voda sa puta moraju garantovati vodonepropusnost, tj. ne smije se dozvoliti procjeđivanje otpadnih voda u podzemlje.
- Samo prečišćene vode ispuštati u krajnji recipijent u skladu sa Pravilnikom o uslovima ispuštanja otpadnih voda u površinske vode (Sl.gl. RS broj 44/01) i Pravilnikom o tretmanu i odvodnji otpadnih voda za područja gradova i naselja gdje nema javne kanalizacije (Sl.gl. RS broj 68/01).
- Nakon izgradnje kompleksa aerodroma, potrebno je izvršiti rekultivaciju i pejzažno uređenje cjelokupnog prostora, uz ozelenjavanje svih „slobodnih“ površina u cilju poboljšanja ekološko-regulacijske funkcije tla.

Mjere za zaštitu kvaliteta zemljišta:

- Regulisanjem otpadnih voda i adekvatnom izgradnjom planski predviđenog kanalizacionog sistema kao i postrojenja i uređaja za tretman otpadnih voda.
- Kontrolisanom i savjesnom upotrebom organskih materija, nafte i njenih derivata.
- Adekvatnim planiranjem saobraćajnica sa svim neophodnim mjerama zaštite.
- Pravilno upravljanje otpadom će znatno doprinjeti zaštiti zemljišta u obuhvatu ovog Plana.
- Sve površine gradilišta i ostale zone privremenog uticaja sanirati u skladu sa Planom sanacije.
- Za sva pozajmišta i deponije materijala uraditi posebne projekte rekultivacije kako bi se spriječilo degradiranje većih površina tla.
- U slučaju incidenta, potrebna je hitna intervencija u skladu sa operativnim planovima interventnih mjera u različitim incidentnim situacijama.
- Prilikom zemljanih radova odstranjeno plodno tlo adekvatno skladištiti te kasnije iskoristiti pri pejzažnom uređenju degradiranih površina u zoni planiranog zahvata.

Mjere za zaštitu od buke i vibracija

U toku izgradnje:

- Građevinske radove izvoditi u određenim vremenskim intervalima i prema odgovarajućim propisima i standardima u skladu sa Pravilnikom o dozvoljenim granicama intenziteta zvuka i šuma (Sl. list SR BiH, broj 46/89) .
- Minimizirati korištenje građevinskih mašina u noćnom periodu i ograničiti ih na radne sate i dane u sedmici.

U toku korištenja:

- Izvan konture buke od 50 dB nema ograničenja za razvoj stambenih zona, ali za izgradnju objekata javnih sadržaja (bolnice, škole i dr.), u blizini navedene konture, preporučljivo je prethodno provođenje analize buke (mjere kontrole buke) i prilagođavanje karakteristika objekta datim okolnostima,
- Uređivanje zemljišta uz infrastrukturne objekte u skladu sa tehničkim i sigurnosnim propisima ovih objekata treba se vršiti i kroz ozelenjavanje i sprovođenje odgovarajućih hortikulturnih tehnika,
- Sanacija područja ugroženih bukom (jačine buke iznad dopuštenih graničnih vrijednosti) u smislu izgradnje ili dogradnje zaštitnih zvučnih barijera uz prometne saobraćajnice, aerodromski kompleks i sl.) i sprovođenja mjera u cilju smanjenja nivoa buke na samom izvoru buke,
- U cilju zaštite i snižavanja buke, u okolnim naseljima preduzimati sve raspoložive operativne mjere zaštite buke od aviosaobraćaja u skladu sa posebnim propisima,
- Uspostaviti kontinuiran monitoring buke u najbližem naseljenom mjestu (Taleža),
- Na granici obuhvata plana poštovati granične vrijednosti nivoa buke od 60 dBa za period dana i 50 dBa za period noći, propisane Pravilnikom o dozvoljenim granicama intenziteta zvuka i šuma

(Službeni list SRBiH br. 46/89), zona IV - Trgovačko, poslovno, stambeno i stambeno uz saobraćajne koridore.

Mjere za zaštitu biljnog i životinjskog svijeta, ekosistema, staništa i biodiverziteta

- U cilju zaštite vegetacije i nepotrebnog još većeg uništavanja biljnog fonda na ovom području neophodno je ograničiti krčenje vegetacije i kretanje građevinskih mašina, mehanizacije i transportnih sredstava isključivo u prostoru odobrenom po Glavnom projektu.
- Prije početka izgradnje potrebno je planirati pristupne puteve za mehanizaciju, te odlagališna mjesta na lokalitetima gdje će prouzročiti najmanju štetu za biljni pokrov.
- Nakon završetka radova potrebno je sanirati pristupne puteve, privremena parkirališta mehanizacije i opreme, te ukloniti višak građevinskog i otpadnog materijala.
- Poslije završetka izgradnje potrebno je predvidjeti potpuno uređenje prostora.
- Postaviti zaštitnu ogradu duž cijelog kompleksa aerodroma.
- Kontinuirano unaprijedivati metode rastjerivanja ptica uvođenjem novih metoda i usavršavanjem postojećih, uz edukaciju osoblja za prepoznavanje ornitofaune, kako bi se uspostavio što učinkovitiji sistem praćenja ptica i njihovih aktivnosti na području Aerodroma Trebinje.

Mjere za zaštitu prirodnih i kulturnih dobara

- Prije početka izvođenja radova zatražiti mišljenje o uslovima zaštite postojećih kulturnih dobara od Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa Republike Srpske.
- Ukoliko se tokom građevinskih i drugih radova na izgradnji infrastrukture, naiđe na arheološko nalazište ili predmete, odnosno na prirodno dobro geološko-paleontološkog i mineraloško-petrografskog porijekla, radovi se moraju prekinuti i o svom nalazu informisati Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa Republike Srpske i preduzeti sve mjere da se nalazište ne ošteti ili uništi.
- Sve intervencije treba da budu usklađene sa karakterom i vrijednostima kulturnih dobara uz poštovanje istorijskih slojeva.
- Za dogradnju, rekonstrukciju i revitalizaciju individualnih objekata profane arhitekture koji svojiim arhitektonsko-oblikovnim karakteristikama, konstrukciji, fasadno dekorativnim elementima i sl. svjedoče o stilskom periodu u kom su nastale i izgrađene, treba zatražiti detaljne smjernice o načinju očuvanja i naknadnih radova da bi se očuvao njihov izgled i njihova autentičnost.
- Spriječiti uništenje prirodnih i kulturnih dobara i zabrana svake radnje kojom bi se mogao posredno ili neposredno promijeniti oblik ili narušiti svojstvo dobara.

Mjere za upravljanje otpadom

U toku izgradnje:

- Selektovano sakupljati građevinski otpad i komunalni otpad.

- Opasan otpad (staro ulje, uljni filteri, zauljena akbalaža i krpe, baterije i akumulatori, gorivni kondezati) sakupljati i skladištiti u namjenske kontejnere i rezervoare, zaštićene od atmosferskog uticaja i pristupa neovlašćenih lica, do zbrinjavanja sa ovlaštenim operaterom za ovu vrstu otpada. Svi rezervoari u kojima se skladišti tečni opasni otpad moraju biti sa dvostrukom stjenkom, uređajem za automatsko detektovanje i dojavu propuštanja te zaštitnom građevinom (tankvanom) dovoljne zapremine za prihvatanje ukupne količine tečnog opasnog otpada.
- Ukoliko dođe do nekontrolisanog isticanja opasnih materija (gorivo, ulje) obezbijediti dovoljne količine adsorbensa i adekvatne posude za prihvatanje goriva, a njihov dalji tretman prepustiti ovlaštenoj instituciji koja treba da obavi uklanjanje opasnih materija i sanaciju terena u skladu sa odredbama Zakona o upravljanju otpadom (Sl. gl. RS br. 111/13, 106/15, 16/18, 70/20).
- Prikupljeni otpad klasifikovati prema Katalogu otpada i zbrinjavati ga sa ovlaštenim operaterima.
- Spriječiti nekontrolisano odlaganje otpada i samoinicijativno spaljivanje otpada.

U toku korištenja:

- Unutar kompleksa aerodroma postaviti namjenske kante/kontejnere za selektivno sakupljanje ambalažnog otpada od mješovitog komunalnog otpada.
- Iskorištene naftne derivate (ulja i maziva) sakupljati i skladištiti u metalnu burad, zaštićenu od atmosferskog uticaja i pristupa neovlašćenih lica, do zbrinjavanja sa ovlaštenim operaterom za ovu vrstu otpada. Opasni otpad u tečnom stanju privremeno odlagati u rezervoare sa dvostrukom stjenkom, uređajem za automatsko detektovanje i dojavu propuštanja te zaštitnom građevinom (tankvanom) dovoljne zapremine za prihvatanje ukupne količine tečnog otpada).
- Prikupljeni otpad klasifikovati prema Katalogu otpada i zbrinjavati ga sa ovlaštenim operaterima.

Mjere zaštite zdravlja i imovine stanovništva

- Prije početka radova provesti ekspropijaciju zemljišta neophodnog za realizaciju projekta u skladu sa Zakonom o ekspropijaciji Republike Srpske (Službeni glasnik RS, br: 112/06, 37/07, 110/08, 79/15).
- Prije početka izvođenja radova napraviti realan plan razvoja alternativnih saobraćajnica za lokalno stanovništvo posebno na mjestima gdje je došlo do prekida postojećih saobraćajnica ili tradicionalnih puteva. Obzirom na potrebu za korišćenjem postojećih puteva obaveza je izvođača radova da održava te saobraćajnice.
- Vršiti redovnu kontrolu mehanizacije i opreme, kako bi emisije polutanata i buke bile svedene na minimum. U toku radova permanentno vršiti prikupljanje i tretman nastalog otpada. Na mjestima gdje je to moguće izvršiti ograđivanje gradilišta, čime bi se izvršilo izolovanje istog, uz postavljanje svih znakova upozorenja i zabrane.
- Koristiti optimalne putanja leta aviona kojima bi se u najvećoj mogućoj mjeri izbjegla naseljena područja.
- Budućim prostornim planiranjem načina korištenja zemljišta na širem području planiranog zahvata voditi računa o mogućim povećanim emisijama buke.

3.4. Način na koji su pri procjeni uticaja uzeti u obzir činioci životne sredine uključujući podatke o vazduhu, vodi, zemljištu, klimi, jonizujućem i nejonizujućem zračenju, buci i vibracijama, biljnom i životinjskom svijetu, staništima i biodiverzitetu, zaštićenim prirodnim dobrima, stanovništvu, zdravlju ljudi, gradovima i drugim naseljima, kulturno-istorijskoj baštini, infrastrukturnim, industrijskim i drugim objektima ili drugim stvorenim vrijednostima

Procjena tipičnih i karakterističnih činioca životne sredine, iz analiziranih cjelina i zona, uticaji iz neposrednog i šireg okruženja od značaja za Plan i procjena strateških uticaja, izvršena je na osnovu karakteristika i strukture sadržaja, funkcija, namjena prostora, matrice prirodnih karakteristika područja i uslova nastalih u proteklom periodu. Prirodne karakteristike područja, stvorene vrijednosti i uslovi nastali u proteklom periodu predstavljaju polaz za procjenu ekološkog kapaciteta i sprječavanje mogućih konflikata u prostoru.

- ekološki ugrožene zone i potezi su:
 - zone na kojima se vrši eksploatacija mineralnih sirovina,
 - zone uticaja otpadnih voda i otpada svih kategorija unutar cjelina i zona osjetno narušavaju ekološki potencijal područja,
 - zone divljih deponija, jalovišta, kao i zone mogućih nekontrolisanih uticaja iz zone eksploatacije mineralnih sirovina – kamenoloma, predstavljaju zone potencijalnog rizika,
 - eroziona područja i klizišta predstavljaju dodatan faktor rizika u prirodi,
 - zone mogućih nekontrolisanih uticaja iz zona stanovanja i poslovanja, sa poljoprivrednih površina.

Kvalitet vazduha i uticaji na kvalitet vazduha

Nivo kvaliteta vazduha na predmetnom području determinišu različiti faktori: stepen urbanizacije, industrijalizacija, saobraćajni koridori, geografski, klimatski, meteorološki i drugi faktori. Očuvano prirodno stanje i zdrava okolina najvredniji su resursi nekog prostora uz naglasak na činjenicu da je potreba za čistim vazduhom najvažnija čovjekova životna potreba.

Zagađenje vazduha podrazumijeva prisustvo hemikalija, čestica ili bioloških materijala koji nanose štetu ili uzrokuju nelagodnost kod čovjeka i drugih živih bića, odnosno koji ugrožavaju prirodnu sredinu u atmosferi. Do zagađenja vazduha dolazi kada se gasovi i mikroskopske čestice čađi i prašine oslobađaju u Zemljinu atmosferu, što izaziva promjenu prirodnog odnosa i koncentracije osnovnih komponenti vazduha.

U obuhvatu Zoning plana nema značajnih energetske i industrijske zagađivača vazduha, isti su prisutni u široj okolini planiranog obuhvata.

Izvore zagađenja vazduha na aerodromu predstavljaju faze polijetanja i slijetanja aviona, interni drumski saobraćaj i ostali sadržaji koji koriste različite vrste goriva i druge supstance i materije. U toku redovnog funkcionisanja avionskog saobraćaja, odnosno rada motora aviona, nastaju zagađujuće supstance koje se emituju u vazduh, kao što su oksidi azota (NO_x), ugljen monoksid (CO), sumpor-dioksid (SO₂), ozon (O₃), čvrste praškaste materije, ugljovodonici i isparljiva organska jedinjenja. Sa obzirom da u široj okolini lokacije gdje je planirana izgradnja aerodroma nisu evidentirani značajniji zagađivači vazduha, te je zbog

toga kvalitet vazduha ocijenjen kao relativno visok, korištenje aerodroma u punom kapacitetu može imati određen negativan uticaj na kvalitet vazduha predmetnog područja.

Kvalitet voda i uticaji na kvalitet voda

Unutar obuhvata zoning plana, niti u njegovoj bližoj okolini, nema stalnih površinskih vodotoka. Na osnovu raspoloživih podataka i njihovom analizom, utvrđeno je da se lokacija aerodroma nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora – III zona. Vodom iz izvorišta „Ombla“ se snabdjeva gradsko naselje Dubrovnika s Rijekom dubrovačkom.

Treba istaći da se radi o vrlo specifičnom području – području karsta. Obilaskom terena unutar obuhvata plana nisu registrovani ponori niti estavele, kojima se ostvaruje direktna komunikacija površinskih i podzemnih voda. Specifičnost predmetnog područja se ogleda u hidrogeološkim karakteristikama terena, te vodopropustljivosti stijena. Hidrološke specifičnosti lokacije su brza infiltracija atmosferskih padavina, mala akumulativna sposobnost u zoni sitne pukotinske poroznosti, te velika provodnost i stvaranje povremenih površinskih i podzemnih akumulacija u zonama krupnih pukotina. Za kretanje vode u kršu svojstvene su i velike i brze oscilacije nivoa podzemne vode te velike razlike između minimalnih i maksimalnih nivoa, prosječno od 20 do 80 m. Velike oscilacije minimalnih i maksimalnih nivoa podzemne vode u kršu posljedica su relativno malog kapaciteta prihvaćanja vode.

Vrste zagađivača i oblik prisustva

U vodama koje se slivaju sa voznih površina prisutan je niz štetnih materija u koncentracijama koje ponekad mogu biti iznad maksimalno dozvoljenih za ispuštanje u zemljište. Radi se prije svega o komponentama goriva kao što su ugljovodonici, organski i neorganski ugljenik, jedinjenja azota (nitrati, nitriti, amonijak).

Posebnu grupu elemenata predstavljaju tzv. „teški metali“ kao što su olovo (dodatak gorivu), kadmijum, bakar, cink, živa, gvožđe i nikel.

Značajan dio predstavljaju i čvrste materije različite strukture i karakteristika koje se javljaju u obliku taloživih, suspendovanih ili pak rastvorenih čestica. Takođe je moguće registrovati i materije koje su posljedica korišćenja specifičnih materijala za zaštitu od korozije. Posebnu grupu veoma kancerogenih materijala predstavljaju poliaromatski ugljovodonici (benzopiren) koji su produktat nekompletnog sagorijevanja goriva i korišćenog motornog ulja.

Za indicaciju prisutnih zagađivača koji se javljaju u rastvorenom i nerastvorenom obliku postoji niz makro pokazatelja kao što su: pH, elektroprovodljivost, suspendovane i sedimentne materije, HPK, BPK₅, masti i ulja i sl.

Uticaji koji su očekivani u toku izgradnje mogući su u slučaju curenja onečišćujućih supstanci kao što su goriva i maziva iz radnih mašina i vozila na području gradilišta. Do ispuštanja ovih onečišćujućih tvari u podzemlje može doći uslijed korištenja neispravne mehanizacije ili nepravilnog korištenja iste. Zavisno o tipu podloge, ova onečišćivala mogu daljnjim procjeđivanjem kroz tlo dospjeti u podzemne vode te negativno uticati na njihovo hemijsko stanje. Pojava ovakog izvora onečišćenja predstavlja kratkoročan utjecaj. Međutim, budući da se radi o krškom području te da je tijelo podzemnih voda karakterizirano

pukotinsko-kavernoznom poroznošću, brzina širenja onečišćujućih supstanci, kao i opseg područja unutar kojeg se onečišćujuće supstance mogu proširiti, potencijalno mogu biti izraženi. Ipak, budući da se pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.

Na planiranom aerodromu biće izgrađen separatan sistem kanalizacije, sa odvojenim prikupljanjem svih otpadnih voda, te njihovim prečišćavanjem na odgovarajućim uređajima prije konačnog ispuštanja. Takođe, planirano je da se skladištenje goriva i ostalih opasnih materija vrši u rezervoarima sa dvostrukom stijenkama, uređajem za automatsko detektovanje i dojavu propuštanja, te zaštitnom građevinom (tankvanom dovoljne zapremine za prihvatanje ukupne količine goriva). Na osnovu navedenog može se zaključiti da u toku redovnog rada aerodroma neće biti negativnih uticaja na podzemne vode.

Kvalitet zemljišta i uticaji na kvalitet zemljišta

Najznačajniji uticaj prilikom realizacije projekta jeste trajni gubitak zemljišta usljed izgradnje poletno-sletne staze, te ostalih saobraćajno-manipulativnih površina i objekata koji će sačinjavati kompleks aerodroma. Treba istaći da je poljoprivredno zemljište na području Istočne Hercegovine jedan od najvažnijih prirodnih resursa i da ga treba sačuvati u najvećoj mogućoj mjeri. Analizirajući namjenu površina unutra obuhvata plana uočava se da se uglavnom radi o šumskom zemljištu. Od ukupne površine obuhvata plana od oko 1234 hektara na predio koji se koristi za poljoprivredu sa značajnim površinama pod prirodnom vegetacijom odlazi 63,7 hektara, što je 5 % ukupne površine. Uvidom na lokaciji može se utvrditi na unutar obuhvata plana nema većih poljoprivrednih parcela. U skladu sa navedenim uticaj na poljoprivredno zemljište nije značajan.

U fazi pripreme predviđeno je uklanjanje površinskog sloja tla, a time i narušavanje aktivnosti i balansa mikro i makro organizama tla. U daljoj fazi, fazi izgradnje, tlo će se potpuno zatvoriti odnosno prenamijeniti za potrebe infrastrukture, a time dolazi do gubitka biološke aktivnosti, odnosno genofondne funkcije tla. Gubitkom ekološko-regulacijske funkcije, tlo gubi mogućnost filtriranja atmosferske vode, čime se gubi i zaštita podzemne vode od onečišćenja.

U toku gradnje zbog korištenja građevinskih mašina i sredstava za transport građevinskih materijala te ugradnje istih može doći do kontaminacije zemljišta usljed prosipanja ulja, maziva i goriva, a što se odražava kroz: organske polutante, prisustvo raznih ugljovodonika (laka i teška frakcija). Pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.

U toku korištenja aerodroma se mogu dogoditi onečišćenja zemljišta u slučaju akcidentnih situacija u saobraćaju, te polutanata koji u zemljište dospijevaju iz vazduha (izduvni gasovi iz automobila, mehanizacije, avionskih motora i dr.).

Zemljište kao neobnovljivi resurs trpi uglavnom trajne posljedice prenamjene iz poljoprivrednog u građevinsko. Realizacija Plana podrazumjeva promjene u statusu zemljišta sa aspekta promjene namjene i načina korišćenja. Ostali vrednovani uticaji su vezani za prisustvo zagađujućih materija u vazduhu (koji proizilaze najčešće kao posljedica razvoja saobraćajnih koridora) i vodi preko otpadnih materija koji se u njoj nalaze. Fizička destrukcija zemljišta prilikom građevinskih radova je neminovan

uticaj kratkotrajnog i lokalnog karaktera bez trajnih posljedica. Osnovne postavke Plana, su racionalno korišćenje zemljišta kao prirodnog neobnovljivog (teško obnovljivog) resursa:

- Planirati prostor na lokaciji aerodroma uz svobuhvatno sagledavanje i pronalaženje optimalnih rješenja međusobnih uticaja zatečenih struktura i planiranih sadržaja;
- Postići skladno uklapanje aerodroma u okolno okruženje;
- Za objekte koji se zadržavaju obezbijediti adekvatnu zaštitu od mogućih negativnih uticaja aerodroma (buke, zagađenja i dr).

Uticaji na nivo buke i vibracija

Problematika komunalne buke u sklopu zaštite i unapređivanja životne sredine zauzima značajno mjesto. Komunalna buka je uvijek predstavljala veoma važan problem u životnoj sredini sa kojim se čovjek suočavao i težio da njom upravlja i da je kontroliše. Komunalna buka se definiše kao buka koju stvaraju svi izvori buke na otvorenom prostoru:

- saobraćaj (drumski, željeznički i avio),
- građevinske mašine (izvođenje javnih radova),
- industrija,
- mašine za kućnu upotrebu,
- sportske aktivnosti, koncerti, zabavni parkovi, alarmi ...

Potencijalne negativne uticaje buke očekivane u toku izgradnje uzrokuju priroda građevinskih radova i prisustvo građevinskih mašina na gradilištu. Na gradilištima ima mnogo različitih izvora buke koji stvaraju različite vrste buke kao što su pozadinska buka, buka u praznom hodu, buka od miniranja, buka od udara, buka rotiranja, isprekidana buka, vikanje, pištanje i škripanje koje je potrebno kontrolisati. Najznačajnija buka će se javiti od upotrebe „teške“ građevinske mehanizacije i u slučaju miniranja. Pravilnim korištenjem i održavanjem mehanizacije, adekvatnim uređenjem gradilišta, te primjenom dobre građevinske prakse, ovi uticaji se mogu spriječiti, smanjiti ili ublažiti, procjenjuje se da će ovaj uticaj biti umjereno negativnog karaktera.

Značajni uticaji na nivo buke na lokaciji i okolini se očekuju u periodu korištenja aerodroma. Komunalna buka od avionskog saobraćaj je u suštini buka prouzrokovana aerodinamičkim opstrujavanjem u turbulentnom graničnom sloju, oko strukture zmaja, podvozja i ivica aeroprofila ili elementima pogonske grupe tokom različitih faza leta: na stajanci korištenjem pomoćnog agregata, tokom taksiranja do praga poletno-sletne staze, ubrzavanja, polijetanja, penjanja, krstarenja, spuštanja i tokom slijetanja. Osim navedenog, buka aerodroma uključuje i buku odvijanja saobraćaja na pristupnim putevima. Buka prouzrokovana avionima značajno nadmašuje ostale izvore buke u aerodromima. Sa obzirom da se izgradnja aerodroma planira na lokaciji na kojoj nema značajnih izvora buke, korištenje aerodroma u punom kapacitetu može imati jak negativan uticaj na nivo buke na lokaciji u odnosu na postojeće stanje.

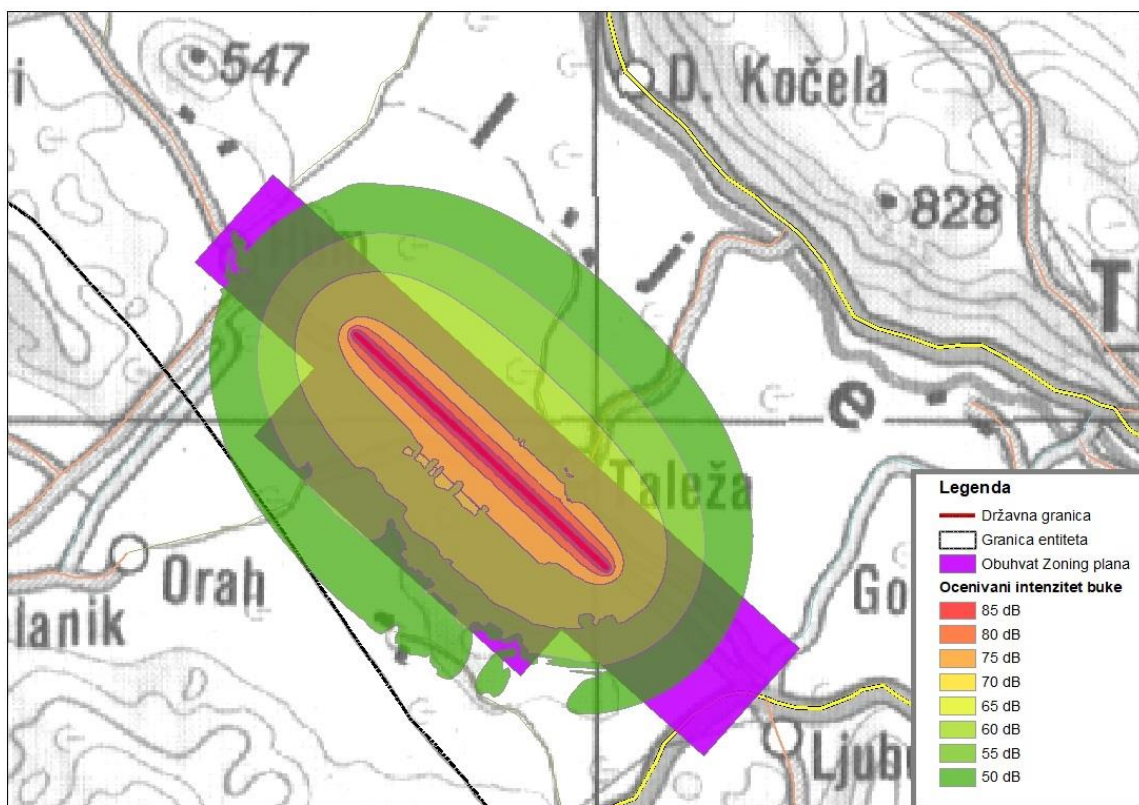
Buka koju generiše vazdušni saobraćaj može da uzrokuje ozbiljne probleme, naročito u okolini aerodroma. Ova buka je nekoliko puta glasnija od ostalih ambijentalnih zvukova, dok na udaljenijim mjestima ima manji intenzitet iako se čuje znatno duže. Nivoi buke obično nisu dovoljno visoki ili dovoljno dugotrajni da bi mogli direktno izazvati fizičke povrede, ali mogu proizvesti intenzivnu uznemirenost. Buka izazvana vazdušnim saobraćajem je važan faktor za planiranje, projektovanje i eksploataciju aerodroma. Veliko povećanje broja polijetanja i slijetanja nerjetko dovodi do negodovanja stanovništva, što može da

rezultira ograničavanjem daljeg razvoja aerodroma. Stoga je najvažniji aspekt borbe protiv štetnog uticaja avio-buke na stanovništvo adekvatno zoniranje okoline aerodroma. Ono podrazumijeva definisanje kontura buke u okolini aerodroma i kontrolu namjene prostora u skladu sa njima. Buka se na aerodromima generalno može podijeliti na buku motora nastalu prilikom slijetanja i polijetanja aviona (airborne noise), buku usljed kretanja aviona po manevarskim površinama, buku motora prilikom provjere rada i održavanja, buku od pogonskih jedinica i pomoćnih pogonskih jedinica na platformi, buku usljed saobraćaja servisnih vozila i buku vozila na pristupnim saobraćajnicama.

Ispitivanja uticaja aviobuke se zasnivaju na grubim procjenama što ima uticaja na tačnost izofona. Izofoni dnevne buke modelirani su i sračunati na osnovu prognoziranog saobraćaja.

Za formiranje kontura buke (izofona), korišćen je software SoundPLAN Essential 4.1, koji omogućava zadavanje flote avionu i njihovu frekvenciju operacija danju i noću, kao i precizno prikazivanje kretanja po track-ovima ili poletno-slijetnim putanjama, kao i putanjama u slučaju neuspjelog prilaza ili trenažnih letova. Struktura flote je predložena na osnovu prognoze saobraćaja, a struktura korišćenja track-ova je pretpostavljena na osnovu predloženih procedura u prilazu i slijetanju, kao i u trenažnim letovima.

Sračunate izofone za pretpostavljeno početno i kasnije stanje saobraćaja na aerodromu su date u rasponu od 50 do 85 dB LAEQ sa intervalom 5 dB. Ove izofone prikazuju hipotetičku situaciju budućeg saobraćaja skoncentrisanog na postojećoj poletno-slijetnoj stazi. U vezi sa pomenutim rasporedom modeliranih izofona, moguće je ilustrovati potencijalne posljedice po okolinu (kriterij za određivanje kategorije zaštite prostora).

Slika br. 28 Očekivani intenzitet buke za prognozirani vazdušni saobraćaj (SoundPLAN Essential 4.1)

Klimatske i mikroklimatske karakteristike

Prirodne karakteristike cjeline i šireg okruženja, morfološke, orografske, hidrografske, vegetacijske, ruža vjetrova, kao i stvorene vrijednosti, uslovi nastali u prethodnom periodu, predstavljaju osnov za analizu potencijalnog nastajanja i prostornog rasprostiranja zagađujućih materija.

Specifičan geografski položaj, karakterističan reljef i preovlađujuća atmosferska cirkulacija u najvećoj mjeri uslovljavaju opšte klimatske uslove područja unutar obuhvata plana, kao i njene šire okoline. Klima analiziranog područja je mediteranska (sredozemna) sa kratkim blagim zimama i dugim žarkim ljetima. Jeseni su toplije od proljeća, a snijeg je veoma rijetka pojava.

Realizacija izgradnje aerodroma uz intenzivnije vršenje komercijalnog vazdušnog prevoza dovešće do povećanja koncentracije emisije gasova sa efektom staklene bašte, kako pri samom korišćenju aerodroma tako i na postojećim magistralnim i regionalnim pravcima zbog povećanog prometa.

Uticaji na kulturna dobra

Mogući uticaji na kulturne, istorijske i arheološke lokalitete koji su registrovani u zoni uticaja planiranog projekta, prilikom izvođenja građevinskih radova su:

- Fizička oštećenja usljed vibracija kao posljedice izvođenja građevinskih radova i kretanja teške mehanizacije,
- Zasipanje prašinom koja će se dizati sa gradilišta, transpotnih puteva prilikom prolaska kamiona i mehanizacije,
- Zasipanje prašinom sa privremenih deponija kamenih agregata,
- Negativan uticaj otpadnih gasova na strukturu materijala od kojih su izgrađeni predmetni objekti,
- Negativan uticaj buke i vibracije kao posljedica odvijanja aviosaobraćaja na strukturu materijala od kojih su izgrađeni objekti pod zaštitom.

Kvantifikacija ovih uticaja zavisice prvenstveno od dinamike radova, odnosno brojnosti mehanizacije i kamiona koji će biti angažovani na izgradnji aerodroma.

Uticaji na stanovništvo i demografiju

Uticaj planiranih projekata na socijalno okruženje može se posmatrati samo ako se jasno determinišu određene socijalne grupe, kao korisnici prostora i objekata na njemu u odnosu na koje se ovaj fenomen može istraživati. U smislu prethodno navedenih stavova u konkretnim uslovima koji važe za planirani projekat (aerodrom) jasno se mogu izdvojiti dvije osnovne interesne populacije. Jednu grupu čine korisnici, a drugu grupu čine stanovnici u neposrednoj blizini, kao i vlasnici nepokretnosti koje su pod uticajem zbog planirane izgradnje.

Stanovnici u neposrednoj blizini, kao i vlasnici nepokretnosti koje su pod uticajem zbog planirane izgradnje biće posebno pogođeni tokom gradnje aerodroma što će za posledicu imati i potrebu za djelimično ili potpuno izuzimanje nepokretnosti od njihovih vlasnika, odnosno uspostavu prava služnosti nad tim nepokretnostima. Imovina koja se u određenim slučajevima u potpunosti izuzima može biti takvog obima da više ne ostavlja mogućnost za nastavak egzistencije na tom području, te dovesti do potrebe za preseljenjem vlasnika nepokretnosti iz njihovih dotadašnjih prebivališta u neka druga područja.

Izuzimanje zemljišta i nepokretnosti će se vršiti u skladu sa Zakonom o posebnom postupku eksproprijacije radi izgradnje aerodroma u Trebinju (Službeni glasnik RS, br: 99/20) i Zakonom o eksproprijaciji Republike Srpske (Službeni glasnik RS, br: 112/06, 37/07, 110/08, 79/15), uz obezbjeđivanje novčane naknade ili kompenzacije vlasnicima koja ne smije biti manja od tržišne vrijednosti.

Postupak navedenog preseljenja vlasnika imovine koja se izuzima inače je povezan sa mnoštvom različitih okolnosti društvenog, pravnog, socijalno-ekonomskog i kulturnog karaktera, a isti je uređen sa većim brojem različitih propisa i pravila donesenih od strane više različitih ustanova i institucija.

Osim toga, kada je riječ o pravu na imovinu, potrebno je istaći da se radi o jednom od osnovnih ljudskih prava koje je inače zaštićeno kako domaćim zakonodavstvom (ustavom i zakonima), tako i međunarodnim konvencijama i standardima za zaštitu ljudskih prava. Pored ovog, u cilju što kvalitetnije zaštite prava vlasništva i samog vlasnika i korisnika, utvrđena su i egzistiraju određena pravila posebnih ustanova i institucija.

Činjenica je takođe da u situacijama postojanja opšteg (javnog) interesa, kada su ispunjeni zakonom propisani uslovi, pravo vlasništva, odnosno imovina u propisanom postupku može biti ograničena ili u potpunosti izuzeta. Međutim, u tom slučaju se pojavljuje i obaveza države kao i strane u čiju korist se izuzimanje vrši da obezbijede odgovarajuću naknadu za tu imovinu, te pored toga da i na drugi odgovarajući način zaštite osobu čija imovina se izuzima, odnosno očuvaju njen dostignuti životni standard i generalno njene životne, društvene, ekonomske socijalne, kulturne i slične prilike.

Uticaji na biljni i životinjski svijet, ekosisteme, staništa i biodiverzitet

Stanište je okoliš koji pruža dom nekoj vrsti. Postoji mnogo različitih staništa, a često dobivaju ime po biljnim zajednicama koje tu obitavaju. Stanište je osnovni preduslov za prisutnost neke vrste. Vrste su često prilagođene na jedan ili više tipova staništa, dok u drugima ne mogu opstati. Zato je, tražimo li neku vrstu, korisno znati koja joj staništa odgovaraju. Jednako tako, ako znamo koja staništa postoje na nekom prostoru, znamo i koje vrste možemo očekivati. Veća raznolikost staništa ujedno znači i veći broj vrsta, dakle veću biološku raznolikost i zdravlje ekosistema. Želimo li zaštititi neku vrstu, prije svega moramo zaštititi njeno stanište, jer ni jedno živo biće ne može opstati ako nema odgovarajući prostor za život.

Prema ekološko-vegetacijskoj rejonizaciji (Stefanović et al., 1983.), predmetno područje pripada Mediteransko-dinarskoj oblasti, odnosno Submediteranskom području (rejon sa zimzelenim elementima).

Uticaji na stanište u toku izvođenja radova na planiranim projektima, mogu se determinisati kroz sljedeće faze-cikluse izvođenja sa neizbježnim negativnim reperkusijama:

- miniranja i bušenja, koja kao faktor uticaja dovode do potpunog narušavanja ekotipa sa posljedicom resastava vegetaciono-flornog elementa,
- uklanjanje pedosloja što za posljedicu ima osim recesije biljnih vrsta, vrlo često i njihovo nestajanje,
- sječa i uklanjanje stabala u pojasu eksproprijacije dovešće do promjene mikroulova staništa što se negativno odražava na brojenost populacija koje tu žive,

- procesi stvaranja velikih količina prašine, čađi i različitih produkata rada građevinskih mašina, odnosno štetnih gasova, tj. produkata njihovog sagorevanja i daljeg transformisanja mogu svakako imati nepoželjne posljedice po zdravstveni status i izgled floro-vegetacionog segmenta staništa,
- buka i vibracije takođe mogu imati nepoželjne implikacije na postojeću, drvenasto-žbunastu vegetaciju sa posebnim akcentom na fragilnu, krhku strukturu prizemnih, vaskularnih biljaka,
- povećanje nivoa buke na lokaciji uznemiriće životinje, pa će one morati potražiti mirnija i sigurnija mjesta što će dovesti do smanjenja broja jedinki u populacijama ptica i sisara na lokaciji.

Ekološka mreža - Natura 2000

Natura 2000 je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i staništa Evropske unije. Bazirana je na dvije direktive koje predstavljaju osnovu politike očuvanja prirode Evropske unije. To su Direktiva o staništima i Direktiva o pticama. Ovim direktivama, štiti se oko 1200 životinjskih i biljnih vrsta i 230 tipova staništa na preko 20% teritorije Evropske unije.

Mreža Natura 2000 sastoji se od Posebnih područja zaštite – SAC (područja izdvojenih na osnovu Direktive o staništima) i Područja posebne zaštite za ptice – SPA (područja izdvojenih na osnovu Direktive o pticama) i trenutno je čini oko 30 000 područja.

Cilj Nature 2000 je obezbijediti dugoročni opstanak i povoljne uslove najvrijednijih i najugroženijih staništa i vrsta. Ovi ciljevi se ostvaruju, između ostalog, i usklađivanjem sa interesima i dobrobiti stanovništva koje živi i obavlja aktivnosti u izdvojenim Natura 2000 područjima. Područja za mrežu se određuju prema naučnim kriterijumima koji su jednaki za sve zemlje.

Na teritoriji Grada Trebinje postoje četiri područja: Viduša, Orjen – Bijela gora, Popovo polje - Vjetrenica i Sozina.

Obuhvat planiranog aerodroma udaljen je od najbližih Natura 2000 područja više od 5 km te se ne očekuju uticaji na njih.

3.5. Način na koji su pri procjeni uzete u obzir karakteristike uticaja: vjerovatnoća, intenzitet, složenost/reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje), prostorna dimenzija (lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, prekogranična priroda uticaja), kumulativna i sinergijska priroda uticaja

Karakteristike uticaja: vjerovatnoća, intenzitet, vremenska dimenzija i prostorna dimenzija su objašnjene u tački 3.3. *Prikaz procijenjenih uticaja plana i programa na životnu sredinu sa opisom mjera za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu.*

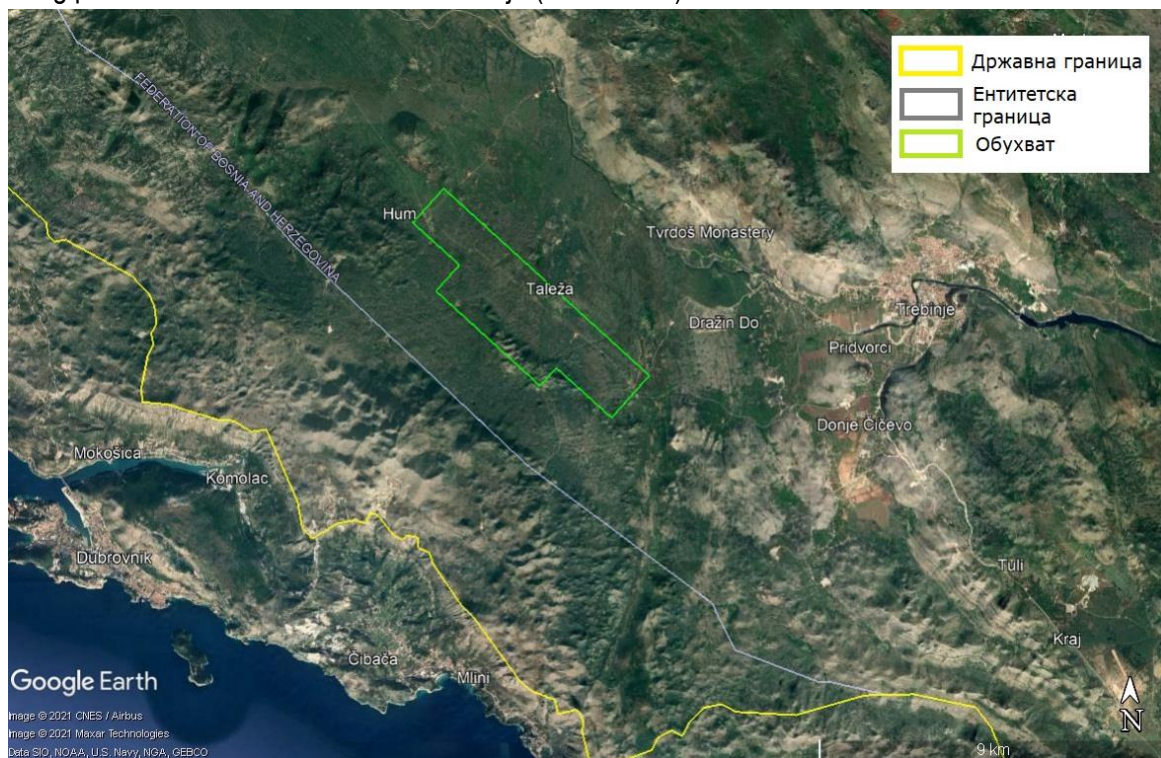
Kumulativni efekti nastaju kada pojedinačna planska rješenja nemaju značajan uticaj, a nekoliko individualnih efekata zajedno mogu da imaju značajan efekat. Kao primjer se može navesti zagađivanje vazduha, voda ili porast nivoa buke.

Sinergetski efekti nastaju u interakciji pojedinačnih uticaja koji proizvode ukupni efekat koji je veći od prostog zbira pojedinačnih uticaja. Sinergetski efekti se najčešće manifestuju kod ljudskih zajednica i prirodnih staništa.

Pri realizaciji projekta doći će do kumulativnih i sinergetskih uticaja na kvalitet vazduha, emisiju buke, zauzimanja zemljišta i produkcije otpada.

Obuhvat planiranog aerodroma nalazi se na teritoriji Grada Trebinja koji je na granici sa Republikom Hrvatskom i Republikom Crnom Gorom.

Najbliža udaljenost međudržavne granice (granica Republike Hrvatske) od granica obuhvata definisanog Zoning planom iznosi cca 5 km vazdušne linije (Slika br. 27).

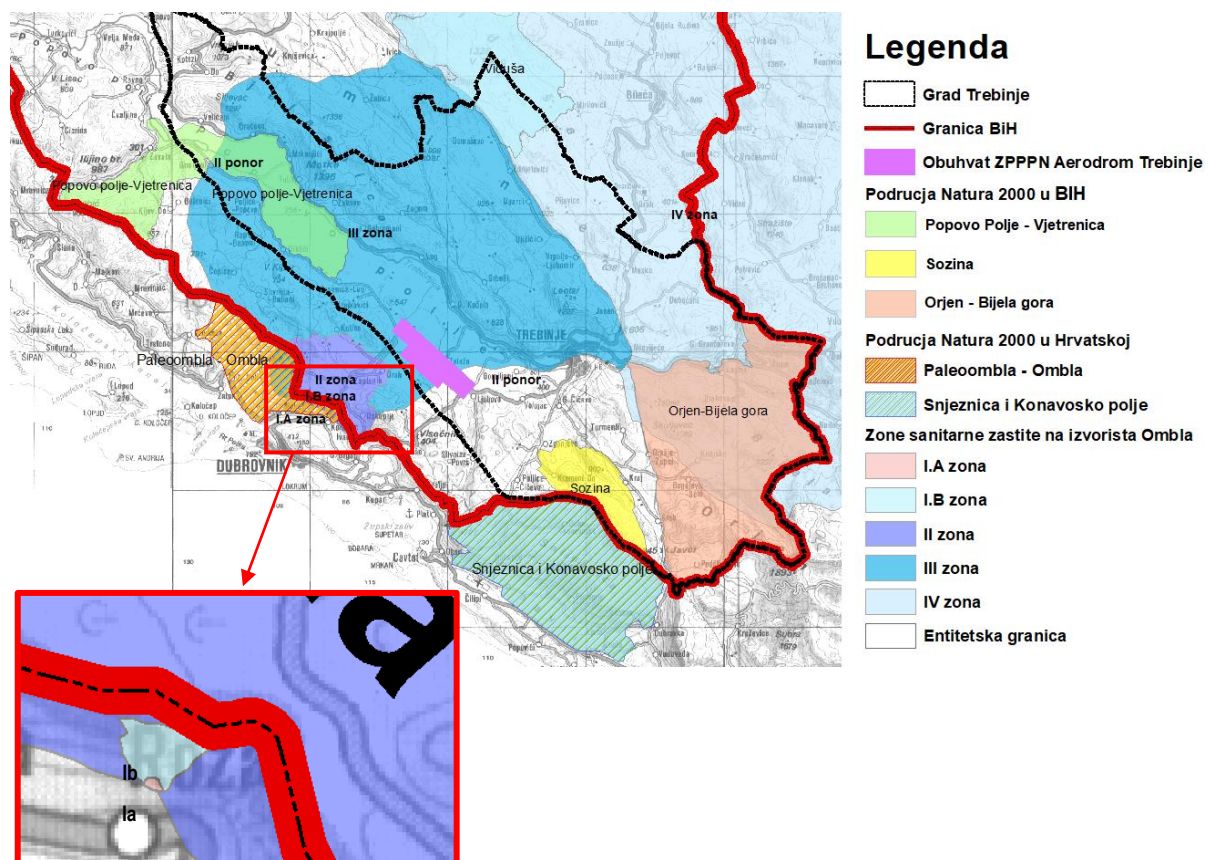
Slika br. 30 Položaj planiranog aerodroma u odnosu na entitetsku i državnu granicu

Kada su u pitanju međuentitetski uticaji, analizirani su dostupni prostorno planski dokumenti i područja Natura 2000 u BiH. Udaljenost granice entiteta Federacija Bosne i Hercegovine od granice obuhvata Zoning plana područja posebne zaštite za Aerodrom Trebinje je cca 1,6 km, a udaljenost granice entiteta od planirane poletno-sletne staze je cca 3km. Na teritoriji Federacije BiH u pograničnom pojasu nema većih naseljenih mjesta, kao ni identifikovanih zaštićenih područja prirodnih dobara, niti staništa planiranih za zaštitu po Natura 2000 (slika 30). Uzimajući u obzir navedeno ne očekuju se negativni uticaji na FBiH prilikom realizacije predmetnog projekta.

Kada su u pitanju prekogranični uticaji, mogući su uticaji na izvorište Ombla. Ne očekuju se negativni uticaji na područja ekološke mreže Natura 2000. koja se nalaze u pograničnom području: Paleombla-ombla i Snježnica i Konavosko polje.

Ombla ili Rijeka dubrovačka je hrvatski krški fenomen i rijeka ponornica, te spada u rijeke Jadranskog sliva. Izvorište Ombla datira od 1927. godine kad su nizvodno od samog izvora postavljene dvije pumpe kapaciteta 23 l/s i 26 l/s te pristisni vod prečnika 300 mm dužine 1450m kojim se voda s ovog izvorišta pretiskala u postojeći gravitacijski vodovodni kanal.

Na osnovu podataka koje smo imali na raspolaganju i njihovom analizom, utvrđeno je da se lokacija aerodroma nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora – III zona (slika 29.).

Slika br. 31 Pozicija aerodroma u odnosu na zone sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“ i područja Natura 2000

Elaboratom je definisana III zona koja se definira udaljenošću koju podzemna voda prijeđe u vremenu od 1 do 10 dana. Prema hidrogeološkim karakteristikama slivnog područja i mehanizma tečenja površinskih voda u Bilečkoj akumulaciji i rijeke Trebišnjice od pregradnog mjesta, ocjena je da bi neposredno slivno područje izvora Omble u cijelosti pripadao III zoni sanitarne zaštite.

Ona obuhvata površine od vanjske granice II. Zone sanitarne zaštite te površinu ograničenu razvodnicom od područja Tekljač, zatim u pravcu sjevera preko Grmljana i Dubljana gdje presjeca Popovo Polje do Radića i u pravcu istoka do Bukovog dola. U pravcu istoka je duž ljubomirske antiklinale prema pregradnom mjestu Gorica.

Vodeći se „Pravilnikom o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta Republike Hrvatske (NN 66/11 i 47/13)“, jasno su definisane „zabrane“ (NN 66/11, Članak 21.) koje se odnose na III zonu, te se zabranjuje:

- svako privremeno i trajno odlaganje otpada;
- građenje cjevovoda za transport tekućina koje mogu izazvati onečišćenje voda bez propisane zaštite voda,
- izgradnja benzinskih postaja bez spremnika sa dvostrukom stjenkom, uređajem za automatsko detektiranje i dojavu propuštanja te zaštitnom građevinom (tankovnom),
- podzemna i površinska eksploatacija mineralnih sirovina osim geotermalnih i mineralnih voda.

U Pravilniku o izmjenama Pravilnika o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta (NN 47/13), članakom 3. je definisana izmjena Članka 21. te se dodatno zabranjuje:

- Skladištenje i odlaganje otpada, gradnja odlagališta otpada osim sanacija postojećeg u cilju njegovog zatvaranja, građevina za zbrinjavanje otpada uključujući spalionice otpada te postrojenja za obradu, oporabu i zbrinjavanje opasnog otpada,
- građenje cjevovoda za transport tekućina koje mogu izazvati onečišćenje voda bez propisane zaštite voda,
- izgradnja benzinskih postaja bez spremnika sa dvostrukom stjenkom, uređajem za automatsko detektiranje i dojavu propuštanja te zaštitnom građevinom (tankovnom),
- podzemna i površinska eksploatacija mineralnih sirovina osim geotermalnih i mineralnih voda.

Prilikom projektovanja, trebaju se uzeti u obzir pomenuti Pravilnici, gdje su jasno i decidno pojašnjene zabrane, a sve sa ciljem zaštite izvorište „Ombla“.

Obzirom da se radi o izvoru koji se koristi za vodosnabdijevanje, posebna pažnja se posvećuje njegovoj zaštiti, u smislu da ne dođe do njegovog zagađenja, te se moraju preduzeti sve mjere kako do toga ne bi došlo.

Prilikom projektovanja rezervoara za skladištenje goriva i drugih opasnih materija, neophodno je obezbijediti odgovarajuću zaštitu istih, kako ne bi došlo do zagađenja vode ili bilo koje druge materije koja potencijalno može ugroziti izvorište.

Zaštita životne sredine je veoma važan faktor, gdje se moraju ispoštovati svi Pravilnici i Zakoni iz te oblasti, ne samo zbog pomenutog izvorišta, već i zbog očuvanja životne sredine generalno.

4. SMJERNICE ZA IZRADU STRATEŠKIH PROCJENA NA NIŽIM HIJERARHIJSKIM NIVOIMA I PROCJENE UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SREDINU

(Izveštaj o strateškoj procjeni sadrži razrađene smjernice za planove ili programe na nižim hijerarhijskim nivoima koje obuhvataju definisanje potrebe za izradom strateških procjena i procjena uticaja projekata na životnu sredinu, određuju aspekti zaštite životne sredine i druga pitanja od značaja za procjenu uticaja na životnu sredinu planova i programa nižeg hijerarhijskog nivoa)

Strateška procjena Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“ predstavlja osnov za vrednovanje prostora i prijedlog mjera za zaštitu životne sredine, a u službi primjene planskih ciljeva revitalizacije, prosperiteta i daljeg održivog korišćenja prostora.

Ekološke smjernice date su na osnovu ciljeva Plana, planiranih namjena i raspoloživih podataka o prostoru i životnoj sredini:

Dalju realizaciju planiranih aktivnosti i programa – sprovesti na osnovu odredbi Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, kroz urbanističku dokumentaciju.

Smjernice Strateške procjene za planove na nižim hijerarhijskim nivoima su:

Tabela br. 17 Smjernice za procjene uticaja planova nižeg hijerarhijskog nivoa

Naziv plana	Vrsta procjene	Ključna pitanja
1.1. Izgradnja aerodroma Trebinje	Obavezna Procjena o uticaju na životnu sredinu	<ul style="list-style-type: none">• zagađenje vazduha,• buka,• zagađenje i zauzimanje zemljišta,• zaštita površinskih i podzemnih voda,• produkcija i zbrinjavanje otpada,• zdravlje i imovina stanovništva,• zaštita kulturno-istorijskih karakteristika,• zaštita pejzažnih (vizuelnik) karakteristika prostora.• zaštita flore i faune

- Za realizaciju planiranog Projekta obavezno je poštovanje urbanističkih, sanitarnih i svih neophodnih uslova nadležnih organa, organizacija i preduzeća u cilju ostvarivanja ekološke zaštite prostora,
- Obavezna je Procjena uticaja na životnu sredinu za projekat izgradnje aerodroma,

- Obavezne su mjere upravljanja prostorom i resursima i sprečavanje štetnih uticaja pri uređivanju prostora, realizaciji, redovnom radu i u slučaju akcidenta pojedinačnih Projekata u zahvatu Plana,
- Uspostavljanje monitoringa životne sredine za Zakonom predviđene parametre i prema Procjeni uticaja na životnu sredinu,
- Obaveza je ažuriranja bitnih parametara za postojeće Projekte, zone i lokacije, sa aspekta ispunjenosti ekoloških uslova i zahtjeva, u skladu sa procjenom uticaja zatečenog stanja.

5. PROGRAM PRAĆENJA STANJA ŽIVOTNE SREDINE U TOKU SPROVOĐENJA PLANA I PROGRAMA

5.1. Opis ciljeva plana i programa

Ciljevi programa praćenja stanja životne sredine su:

- obezbjeđenje monitoringa,
- definisanje sadržaja i načina vršenja monitoringa,
- određivanje ovlašćenih organizacija za obavljanje monitoringa,
- definisanje monitoringa zagađivača,
- uspostavljanje informacionog sistema i definisanje načina dostavljanja podataka u cilju vođenja integralnog katastra zagađivača,
- uvođenje obaveze izvještavanja o stanju životne sredine prema propisanom sadržaju izvještaja o stanju životne sredine.

Program praćenja stanja životne sredine može biti sastavni dio postojećeg Programa monitoringa životne sredine, a koji obezbjeđuje Organ nadležan za zaštitu životne sredine.

Za predmetno područje osnovni cilj je:

- uspostavljanje i provođenje kontinuiranog monitoringa osnovnih segmenata životne sredine na području plana,
- obezbjeđivanje pravovremenog reagovanja i upozorenja na moguće negativne posljedice i akcidentne situacije,
- uvid u stanje prirodnih vrijednosti - činioca životne sredine i vrste mogućih zagađenja,
- formiranje katastra zagađivača i jedinstvene baze podataka sa GIS logističkom podrškom.

Kada je u pitanju program praćenja stanja životne sredine predlažu se sljedeći parametri životne sredine:

- praćenje stanja kvaliteta vazduha – stepen aerozagađenosti na definisanim mjernim mjestima,
- praćenje i kontrola kvaliteta voda – podzemnih voda,
- kontrola kvaliteta otpadnih voda prije ispuštanja u krajnji recipijent,
- monitoring nivoa komunalne buke u naseljima u zoni uticaja aerodroma.

Praćenje stanja životne sredine, odnosno vrsta parametara koji se prate te učestalost praćenja, će biti definisano ekološkom dozvolom nakon provedenog postupka procjene o uticaju na životnu sredinu projekta izgradnje i korištenja aerodroma Trebinje. Ekološku dozvolu izdaje Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske.

5.2. Indikatori za praćenje stanja životne sredine

Kvalitet životne sredine možemo definisati kao skup prirodnih i stvorenih vrijednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život, a kao stanje životne sredine koje se iskazuje fizičkim, hemijskim, biološkim, estetskim i drugim indikatorima. U praksi se indikatori pojavljuju sa različitim tumačenjima i primjenama. Kod nas se indikatorima nazivaju podaci koji se odnose na kvalitet vazduha, vode i zemljišta. Međutim, savremeni pristup Evropske agencije za životnu sredinu (*European Environmental Agency, EEA*) zasniva se na kompleksnijem DPSIR (*driving-force-pressure-state-impact-response*) konceptu, koji uzima u obzir sve fenomene u uzročno-posljedičnom lancu, uključujući i reagovanje na nezadovoljavajuća stanja. Ovaj koncept podrazumijeva aktivni odnos prema promjenama u životnoj sredini uključujući i društveno-ekonomske aspekte, koji su često pokretačka snaga (*driving force*) promjena. Na ovaj način čisto „ekološki indikatori“ se uključuju u sistem indikatora „održivog razvoja“.

Navedeni koncept je u osnovi korišćen u fazi formulisanja ciljeva strateške procjene uticaja i indikatora, kao sredstva za praćenje progressa u ostvarivanju ciljeva plana i strateške procjene. Prema tome, indikatori prikazani u Tabeli br. 18 koristiće se i za praćenje ostvarivanja ciljeva strateške procjene, odnosno stanja životne sredine u toku sprovođenja plana.

U Tabeli br. 18 prikazani su indikatori i nadležni organi za praćenje stanja životne sredine i elemenata održivog razvoja na području plana.

Tabela br. 18 Indikatori i nadležni organi za praćenje stanja životne sredine

Red. br.	Oblasti praćenja stanja	Indikatori	Nadležni organi
1	Upravljanje kvalitetom vazduha		
1.1	Smanjiti nivo emisije štetnih materija u vazduh	Koncentracija CO ₂ , SO ₂ i NO ₂ i LČ ₁₀ u vazduhu u području u na lokaciji aerodroma i u okolnim stambenim naseljima	Upravljač aerodromom, Odjeljenje nadležno za poslove iz oblasti zaštite životne sredine u Gradu Trebinje, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Republička ekološka inspekcija
2	Zaštita od buke	Broj stambenih i javnih objekata ugrožen bukom	Upravljač aerodromom, Odjeljenje nadležno za poslove iz oblasti zaštite životne sredine u Gradu Trebinje, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Republička ekološka inspekcija
3	Upravljanje vodama		
3.1	Kvalitet vode na izvorištu Ombla	Fizičko-hemijske karakteristike vode	Grad Dubrovnik Hrvatske vode JU VODE SRPSKE
3.2.	Kvalitet otpadnih voda koje se ispuštaju u krajnji recipijent	Petodnevna biološka potrošnja kiseonika BPK ₅ , HPK, azot, fosfor, masti i ulja, teški metali	Upravljač aerodromom, Odjeljenje nadležno za poslove iz oblasti zaštite životne sredine u Gradu Trebinje, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Republička ekološka inspekcija JU VODE SRPSKE
3.3.	Kvalitet vode za piće	Broj neispravnih uzoraka	Odjeljenje za stambeno-komunalne

			poslove u Gradu Trebinje, Institut za javno zdravstvo Republike Srpske
4	Zaštita i korišćenje zemljišta		
4.1	Kvalitet zemljišta u okolini aerodroma	Koncentracija teških metala u zemljištu	Upravljač aerodromom, Odjeljenje nadležno za poslove iz oblasti zaštite životne sredine u Gradu Trebinje, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Republička ekološka inspekcija
5	Upravljanje otpadom	- % otpada koji se tretira, - % otpada koji se odlaže na deponiju	Upravljač aerodromom, Odjeljenje nadležno za poslove iz oblasti zaštite životne sredine u Gradu Trebinje, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Republička ekološka inspekcija
6	Zaštita priordno područje i kulturno-istorijska baština	Analiza mogućih uticaja. Broj zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara u okolini planiranog aerodroma	Upravljač aerodromom, Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa RS

5.3. Prava i obaveze nadležnih organa

U skladu sa članom 51. Zakona o životnoj sredini (Sl. Glasnik RS br. 71/12, 79/15, 70/20) prilikom izrade Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu obavezno je učešće javnosti. Učešće javnosti se ostvaruje kroz mišljenje zainteresovanih strana i organizacija i učešće javnosti.

U skladu sa članovima 54. i 55. Zakona o životnoj sredini (Sl. Glasnik RS br. 71/12, 79/15, 70/20), organ nadležan za pripremu plana i programa, u ovom slučaju Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, je dužno dostaviti zainteresovanim organima i organizacijama na mišljenje nacrt Izvještaja o strateškoj procjeni na dostavu svojih mišljenja.

Zainteresovani organi i organizacije su dužni u roku od 30 dana od dana prijema Izvještaja dostaviti svoje mišljenje. Organ nadležan za pripremu plana i programa je dužan osigurati učešće javnosti kroz javni uvid i održavanjem javne rasprave.

Organ nadležan za pripremu plana i programa u roku od 30 dana od održavanja javne rasprave izrađuje Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija.

5.4. Postupanje u slučaju pojave neočekivanih negativnih uticaja

U Izvještaju o strateškoj procjeni navedene su mjere i aktivnosti koje je potrebno sprovesti u cilju sprječavanja, ublažavanja i smanjivanja negativnih uticaja na životnu sredinu za planska rješenja koja će proizvoditi negativne uticaje.

Do neočekivanih negativnih uticaja može doći samo u neočekivanim-incidentnim situacijama, kada može da dođe do prosipanja opasnih supstanci u životnu sredinu usljed iscurivanja goriva i drugih opasnih materija iz rezervoara u kojim se skladište i prilikom nezgode na aerodromu. Da bi se pravilno i pravovremeno reagovalo na potrebno je da nadležni upravljač aerodromom pripremi i usvoji Plan reagovanja u incidentnim situacijama.

Plan reagovanja u incidentnim situacijama mora da sadrži:

- Timove za reagovanje u slučaju incidenta sa jasno definisanim dužnostima i odgovornostima;
- Obuku članova tima za reagovanje u slučaju incidenta, o prevenciji isticanja i mjerama čišćenja i rukovanje sa otrovnim supstancama;
- Uspostavljanje procesa izvještavanja o incidentu koji uključuje obezbjeđivanje informacija nadležnim organima;
- Čuvanje i održavanje opreme (materijala za apsorpiranje, jastučića za upijanje, pumpi, kanti i rezervoara za sakupljanje, poluge i konopci) za reagovanje u slučaju isticanja i izvora za zonu projekta zasnovanih na tipovima isticanja koja bi se potencijalno mogla desiti;
- Procjena područja i operacije sa visokim potencijalom za isticanje dokumentovanjem karakteristika i količina opasnih supstanci koje se koriste i skladište na predmetnom području, frekventnost isporuka, metode rukovanja, blizinu tokova površinskih voda;
- Identifikovati procedure za sigurno otklanjanje i odstranjivanje zagađenih materijala sakupljenih iz prosute mrlje;
- Protokol za informisanje javnosti kada se pojavi ozbiljno isticanje i koje se procedure moraju poduzeti da bi se izbjegli rizici po zdravlje i sigurnost; i
- Implementacija procedure da bi se osiguralo da izvođači radova sa kojima je sklopljen podugovor prihvate Plan za nepredviđeno isticanje i djelovanje u hitnim slučajevima te da transport opasnih materijala morati biti registrovan u uredu projekta.

5.5. Drugi elementi u zavisnosti od vrste i obima plana i programa

U nastavku su navedena pravila i zaštitne zone aerodroma koje se utvrđuju Zakonom o vazduhoplovstvu (Službeni glasnik BiH, br. 39/09). U Bosni i Hercegovini projektovanje i izgradnja u zoni aerodroma definisana je Pravilnikom o aerodromima („Službeni glasnik BiH“ broj: 09/11, 101/15 i 47/12).

Ovim Pravilnikom utvrđuju se minimalni tehnički i drugi standardi koji se primjenjuju tokom projektovanja, izgradnje, rekonstrukcije i označavanja aerodroma, gradnje i postavljanja prepreka na području aerodroma, te posebni uslovi građenja u području prilaznih i odletnih površina.

Minimalni tehnički i drugi standardi iz ovog Pravilnika temelje se na standardima i preporučenim praksama iz Aneksa 14 Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu od 7. decembra 1944. (Čikaška konvencija), te priručnika iz područja aerodroma Organizacije međunarodnog civilnog vazduhoplovstva (International Civil Aviation Organization – ICAO).

Pravilnikom su propisana ograničenja za izgradnju objekata u zoni aerodroma, definisano je u kojim slučajevima je obavezna saglasnost Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine, kao i izrada aeronautičkih studija u posebnim slučajevima definisanih Pravilnikom.

6. PRIKAZ KORIŠĆENE METODOLOGIJE I TEŠKOĆE U IZRADI STRATEŠKE PROCJENE

Glavni zadatak strateške procjene uticaja na životnu sredinu je da olakša blagovremeno i sistematično razmatranje mogućih uticaja na životnu sredinu na nivou strateškog donošenja odluka o planovima i programima uvažavajući principe održivog razvoja.

Integrisanjem postupka strateške procjene uticaja u proces pripreme, izrade i donošenja Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“ omogućava se efikasnija instrumentalizacija strateške procjene uticaja na životnu sredinu u planiranju prostora.

Strateškom procjenom su procjenjena planska rješenja sa aspekta zaštite životne sredine i definisana rješenja i mjere za smanjenje negativnih i uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu.

Ovde je primjenjena metodologija procjene koja je se primjenjuje u okruženju posljednjih nekoliko godina i koja je u saglasnosti sa novijim pristupima i uputstvima za izradu strateških procjena uticaja u Evropskoj Uniji.

Izrada strateške procjene prilagođena je vrsti planskog dokumenta, i obuhvata procjenjivanja strateških uticaja koji su od suštinske važnosti za posmatrani obuhvat koji je definisan Zoning planom, sa aspekta zaštite životne sredine i potrebe za održivim razvojem.

Opšti i posebni ciljevi strateške procjene definisani su na osnovu zahtjeva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine u drugim planovima i programima, ciljeva zaštite životne sredine utvrđenih na nivou Republike i međunarodnom nivou, prikupljenih podataka o stanju životne sredine i značajnih pitanja, problema i prijedloga u pogledu zaštite životne sredine u planu ili programu. Na osnovu definisanih ciljeva izvršio se izbor odgovarajućih indikatora koji su korišteni u izradi strateške procjene, a pretpostavka je bila puno iskorišćenje aerodroma u pogledu intenziteta vazdušnog saobraćaja i infrastrukture predviđene Zoning planom

Sa obzirom da je Strateška procjena uticaja prva u nizu planskih aktivnosti koja uključuje bitne aspekte životne sredine u pripremi i usvajanju određenog planskog dokumenta za koji postoji vjerovatnoća da će uticati na životnu sredinu, proces izrade Strateške procjene o uticaju na životnu sredinu, treba da doprinese prepoznavanju bitnih uticaja planskih aktivnosti na životnu sredinu, kvantifikaciji tih uticaja, propisivanju odgovarajućih mjera na izbjegavanju, smanjenju ili ublažavanju identifikovanih uticaja, a što će na kraju rezultirati postizanjem visokog nivoa zaštite životne sredine.

U sklopu Strateške procjene uticaja na životnu sredinu Zoning plana područja posebne namjene za aerodrom izvršene su sljedeće aktivnosti:

- identifikacija postojećeg stanja životne sredine na posmatranom području,
- karakteristike životne sredine u oblastima za koje postoji mogućnost da budu izložene značajnom uticaju,
- razmatranje pitanja i problema zaštite životne sredine unutar planskog područja,
- određivanje opštih i posebnih ciljeva zaštite životne sredine na planskom području,
- izbor indikatora u odnosu na koje se ocjenjuje uticaj planskog rješenja na životnu sredinu,
- procjena mogućih uticaja na životnu sredinu za plansko rješenje,
- prikaz mjera za sprečavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu,
- višekriterijumska analiza varijantnih rješenja sa stanovišta uticaja na životnu sredinu,
- definisanje smjernica za izradu strateških procjena na nižim hijerarhijskim nivoima i procjene uticaja projekta na životnu sredinu,
- definisanje zaključaka do kojih se došlo prilikom provođenja strateške procjene uticaja na životnu sredinu.

Vrednovanje značajnih uticaja planskih aktivnosti na životnu sredinu izvršeno je putem kvalitativne analize i evaluacije mogućih uticaja. Značaj uticaja utvrđen je prema kriterijumima koji se koriste kao pravila, norme ili mjerila koje treba uvažavati u postupku ocjenjivanja, utvrđivanja ciljeva i određivanju prioriteta u planiranju prostora. Kao ključni kriterijumi za vrednovanje uticaja ističu se značaj i veličina uticaja. Značaj uticaja predstavlja obim fizičkog prostora koji može biti izložen djelovanju promjena u sredini. Veličina uticaja predstavlja prikaz štete ili koristi od procjenjenog djelovanja na životnu sredinu, koji se prema veličini promjena ocjenjuju kao negativne i pozitivne promjene. Vrednovanje karakteristika značajnih uticaja izvršeno je prema kriterijumima koji odgovaraju vrsti planskog dokumenta.

Strateška procjena o uticaju na životnu sredinu, je urađena u skladu sa Pravilnikom o sadržaju izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 28/13).

7. PRIKAZ NAČINA ODLUČIVANJA, OPIS RAZLOGA ODLUČUJUĆIH ZA IZBOR DATOG PLANA I PROGRAMA SA ASPEKTA RAZMATRANIH VARIJANTNIH RJEŠENJA I PRIKAZ NAČINA NA KOJI SU PITANJA ŽIVOTNE SREDINE UKLJUČENA U PLAN ILI PROGRAM

Član 54. Zakona o zaštiti životne sredine definiše učešće zainteresovanih organa i organizacija, koji mogu da daju svoje mišljenje u roku od 30 dana. Prije upućivanja zahtjeva za dobijanje saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni, organ nadležan za pripremu plana - Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, obezbjeđuje učešće javnosti u razmatranju izvještaja o strateškoj procjeni (član 55). Organ nadležan za pripremu plana obavještava javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izveštaja i dostavljanje mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave u skladu sa zakonom kojim se uređuje postupak donošenja plana.

Učešće nadležnih organa i organizacija obezbjeđuje se pismenim putem tokom izrade i razmatranja strateške procjene. Učešće zainteresovane javnosti i nevladinih organizacija obezbjeđuje se putem sredstava javnog informisanja i u okviru javnog uvida i javne rasprave.

Organ nadležan za pripremu plana izrađuje izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnosti koji sadrži sva mišljenja o SPU, kao i mišljenja izjavljenih u toku javnog uvida i javne rasprave. Izvještaj o SPU dostavlja se zajedno sa izvještajem o stručnim mišljenjima i javnoj raspravi organu nadležnom za zaštitu životne sredine na ocjenjivanje.

Poslije prikupljanja i obrade svih mišljenja organ nadležan za pripremu plana dostavlja prijedlog plana zajedno sa izvještajem o SPU nadležnom organu na odlučivanje.

U toku izrade Strateške procjene razmatrana su dva varijantna rješenja, nerealizovanja i realizovanja Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“.

1. U varijanti da se zoning plan ne donese ne usvoji i da se razvoj nastavi po dosadašnjem trendu mogu se očekivati negativni uticaji na depopulaciju stanovništva i smanjenje razvojnih potencijala regije.
2. U varijanti da se zoning plan implementira mogu se očekivati sledeći negativni uticaji:
 - trajno zauzimanje i gubitak zemljišta zbog izradnje aerodroma,
 - mogućnost zagađenja podzemnih voda usljed incidentnih situacija odnosno izlivanje većih količina goriva kao posljedice neadekvatnog sprovođenja propisanih mjera (mjera utvrđenih

Safety Management System-om aerodroma i drugim mjerama koje proističu iz domaćih i međunarodnih propisa),

- povećanje nivoa buke na lokaciji i okolini,
- pogoršanje kvaliteta vazduha na lokaciji aerodroma,
- fragmentacija i gubitak staništa,
- narušavanje pejzažnih karakteristika prostora zbog objekata u sklopu aerodroma,
- smanjenje populacije jedinki u ukupnoj brojnosti pojedinih vrsta na posmatranom području.

Na osnovu iznijetog može se zaključiti da će Varijanta 2 - realizacije projekta predloženog Zoning planom područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, dovesti do određenih negativnih uticaja na životnu sredinu u odnosu na Varijantu 1 – da se ne realizuje predloženi projekat. Negativni efekti varijante realizacije plana zavisice od preduzetih mjera zaštite prilikom izgradnje i korištenja aerodroma, intenziteta korištenja aerodroma (broja operacija vazduhoplova) i sprovođenja mera ublažavanja uticaja vazdušnog saobraćaja po životnu sredinu prilikom eksploatacije aerodroma.

Pitanja životne sredine su uključena u Zoning plan na osnovu ciljeva razvoja i uređenja prostora u pogledu zaštite životne sredine koji su definisani Planom:

- maksimalno moguće čuvanje poljoprivrednog zemljišta, prevencija konverzije najplodnijeg zemljišta u druge (nepoljoprivredne) svrhe;
- racionalno korišćenje prirodnih resursa i energije (smanjenje potrošnje vode, smanjenje gubitaka vode u distributivnoj mreži, razvijanje sistema korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske efikasnosti);
- adekvatnim mjerama ublažiti povećanje nivoa buke;
- zaštita kvaliteta površinskih i podzemnih voda do nivoa propisanih klasa kvaliteta;
- očuvanje i zaštita područja zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara;
- smanjiti emisije štetnih materija u vazduh i smanjiti emisiju buke iz saobraćaja i spriječiti incidentna nekontrolisana ispuštanja zagađujućih materija u vazduh, vode i zemljište;
- povećati obim investicija za zaštitu životne sredine i razvoj sistema monitoringa životne sredine (vazduha i buke);
- prikupljanje otpada na mjestu nastanka, posebno sakupljanje ambalažnog otpada, adekvatno skladištenje otpada, uključujući i opasan otpad, do njegovog preuzimanja od strane ovlašćenih operatera za svaku vrstu otpada.
- sprečavanje incidentnih situacija i reagovanje u incidentnim situacijama.
- poboljšati informisanje i obuku stanovništva za zaštitu životne sredine i obezbjediti učešće javnosti u donošenju odluka koje mogu imati uticaja na kvalitet životne sredine.

8. ZAKLJUČCI DO KOJIH SE DOŠLO TOKOM IZRADE IZVJEŠTAJA O STRATEŠKOJ PROCJENI

Strateška procjena uticaja Planova na životnu sredinu radi se u cilju obezbjeđivanja zaštite životne sredine i unapređivanja održivog razvoja integrisanjem osnovnih načela zaštite životne sredine u postupak pripreme i usvajanja planova i programa.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje, je urađena kao sveobuhvatna procjena planskih aktivnosti na životnu sredinu, sagledavajući moguće globalne negativne efekte sa prijedlogom preventivnih mjera zaštite i unapređenja životne sredine.

Na osnovu člana 70. stav 1. tačka 3. Ustava Republike Srpske, člana 18. t b) i i), člana 38. stav 1, člana 40. stav 1. i člana 51. stav 2. Zakona o uređenju prostora i građenju („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 40/13, 106/15, 3/16 i 84/19) i člana 177. stav 2. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 66/20), Narodna skupština Republike Srpske, na Dvanaestoj redovnoj sjednici, održanoj 24. septembra 2020. godine, donijela je Odluku o izradi Zoning plana područja posebne namjene “Aerodrom Trebinje”.

Pitanja zaštite životne sredine su u Zoning planu razmatrana kroz valorizaciju postojećeg stanja, procjenu ekološkog potencijala zona i lokacija, utvrđivanje ekološkog rizika u uslovima maksimalnog iskorišćenja aerodromskih kapaciteta predviđenih Zoning planom, iz čega proizilaze ciljevi zaštite životne sredine koje obuhvataju smjernice za bezbjedno korišćenje prostora, prirodnih resursa i mjere zaštite životne sredine.

Provedena analiza postojećeg stanja na području obuhvaćenim Planom dala je opštu sliku stanja životne sredine posmatrajući pojedine segmente, njihovu međusobnu povezanost i uslovljenost kao što su voda, tlo, vazduh, te negativni uticaji koji se manifestuju u većem ili manjem obimu kao što su otpadne vode, emisije čestica gasova u vazduh, devastacija zemljišta, pojava buke i čvrsti otpad.

Opšta karakteristika predmetne lokacije je da se radi o slabo naseljenom području, sa par manjih naselja u sklopu kojih se nalaze individualni stambeni objekti sa pomoćnim objektima. Na području nema značajnijih industrijskih zagađivača niti stočarskih, svinjogojskih ili farmi za uzgoj živine. Takođe nema ni značajnije poljoprivredne proizvodnje. Stanovništvo se bavi poljoprivredom, stočarstvom ili voćarstvom, uglavnom za svoje potrebe.

Od značajnijih zagađivača prisutan je magistralni put prvog reda MI-109: gr. RS/FBiH (Radovan Ždrijelo) – Duži – Aleksina međa – Trebinje 1 i Trebinje 2 – Bileća).

Sve ovo nam govori da se radi o području očuvane životne sredine sa malim antropogenim uticajima.

Na kvalitet vazduha najveći uticaj ima pomenuti magistralni put, kao i postojeće lokalne saobraćajnice. Međutim odvijanje saobraćaja po ovim saobraćajnicama je takvog intenziteta da nemaju značajan uticaj na kvalitet vazduha u smislu da dovode do pogoršanja njegovog kvaliteta iznad dozvoljenih vrijednosti. Pored saobraćaja na kvalitet vazduha određeni uticaj imaju i individualna ložišta iz stambenih objekata. Obzirom da se radi o prostoru slabo naseljenom ovaj uticaj je praktično zanemariv. Sve navedeno ukazuje da je na području obuhvata plana, i u njegovoj okolini kvalitet vazduha u I kategoriji, odnosno da je vazduh na predmetnoj lokaciji čist ili neznatno zagađen.

Unutar obuhvata zoning plana nema stalnih površinskih vodotoka. Na osnovu raspoloživih podataka i njihovom analizom, utvrđeno je da se lokacija aerodroma nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora – III zona. Vodom iz izvorišta „Ombla“ se snabdjeva gradsko naselje Dubrovnika s Rijekom dubrovačkom. Treba istaći da se radi o vrlo specifičnom području – području karsta. Obilaskom terena unutar obuhvata plana nisu registrovani ponori niti estavele, kojima se ostvaruje direktna komunikacija površinskih i podzemnih voda.

Predmetno područje nije opterećeno bukom. Najznačajniji izvor emisije buke je odvijanje saobraćaja na magistralnom putu prvog reda MI-109, te saobraćaja na lokalnim putevima.

Na predmetnom području nema dalekovoda veće naponske snage tipa 110 kW i više, takođe nema ni stubova sa baznim stanicama mobilnih opretera tako da na predmetnom području nema izvora nejonizujućeg elektromagnetnog zračenja. Takođe nema ni izvora jonizujućeg zračenja.

Opšti ciljevi strateške procjene definišu se na osnovu zahtjeva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine u drugim planovima i programima, ciljeva zaštite životne sredine utvrđenih na republičkom i međunarodnom nivou, prikupljenih podataka o stanju životne sredine i značajnih pitanja, problema i prijedloga u pogledu zaštite životne sredine u planu ili programu. Osnovni cilj strateške procjene je pripremiti stručnu podlogu na osnovu koje se pitanja životne sredine i zdravlja ljudi, uzimaju u obzir prilikom planiranja razvoja i na osnovu koje se obezbjeđuje održivi razvoj. Pored ovoga, javnim raspravama se omogućuje učešće javnosti, kao i unapređuje nivo očuvanja i poboljšanja stanja životne sredine.

U tom kontekstu, kao opšti cilj Strateške procjene definisano je:

- Održivi razvoj zdrave životne sredine na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, kroz zaštitu vazduha, zaštitu voda i zemljišta, kontrolu nivoa buke i zaštita zdravlja i imovine stanovništva;
- Zaštita biodiverziteta i staništa na području koje obuhvata Zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“;
- Očuvanje i prezentacija prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa na području koje obuhvata Zoning plana područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“;
- Racionalno i održivo korišćenje prirodnih dobara i resursa;
- Unapređenje upravljanja otpadom (po principu smanjenje količine-ponovna upotreba–reciklaža–deponovanje);
- Razvijanje monitoringa stanja životne sredine.

Posebni ciljevi zaštite životne sredine u zahvatu plana utvrđuju se na osnovu analize stanja životne sredine i značajnih pitanja, problema, ograničenja i potencijala područja plana, kao i prioriteta za rješavanje ekoloških problema, a u skladu su sa opštim ciljevima i načelima zaštite životne sredine. Na osnovu posebnih ciljeva vrši se izbor odgovarajućih indikatora u odnosu na koje se ocjenjuje ispunjavanje ciljeva životne sredine procjenjivanog plana. Indikatori stanja životne sredine predstavljaju bitan segment u okviru izrade ekoloških studija i planskih dokumenata. Indikatori su prilagođeni za praćenje promjena i ocjenjivanje planskih rješenja sa stanovišta promjene parametara. Posebni ciljevi bi trebali u SPU obezbijediti jasne i mjerodavne odgovore na pitanje: da li plan doprinosi ciljevima zaštite životne sredine ili je u konfliktu sa njima.

Tabela br. 19 Pregled opštih i posebnih ciljeva strateške procjene

Strateški ciljevi	Posebni ciljevi
Održivi razvoj zdrave životne sredine na području koje obuhvata planirani aerodrom, kroz zaštitu vazduha, zaštitu voda i zemljišta, kontrolu nivoa buke i zaštita zdravlja i imovine stanovništva	Zaštita površinskih i podzemnih voda od zagađenja
	Zaštita zemljišta od zagađenja sa akcentom na zaštitu i očuvanje poljoprivrednog zemljišta
	Zaštita vazduha od zagađenja
	Kontrola nivoa buke
	Zaštita zdravlja i imovine stanovništva
Zaštita biodiverziteta i staništa na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Zaštita staništa
	Zaštita flore i faune
Očuvanje i prezentacija prirodnog i kulturno-istorijskog naslijeđa na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Zaštita prirodnog naslijeđa
	Zaštita kulturno-istorijskog naslijeđa
Racionalno i održivo korišćenje prirodnih dobara i resursa	Zaštita šuma i šumskog zemljišta
Unapređenje sistema upravljanja otpadom	Smanjivanje količina otpada kroz ponovnu upotrebu i reciklažu otpada
Razvijanje monitoringa stanja životne sredine na području koje obuhvata zoning plan područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“	Kontinuiran monitoring osnovnih komponenti životne sredine (vazduha, površinskih i podzemnih voda, i zemljišta)
	Monitoring buke koji su posljedica aktivnosti predviđenih planom

Procjena uticaja na životnu sredinu vršena je sa aspekta mogućih uticaja u okvirima ekoloških cjelina i zona u odnosu na osjetljive činioce životne sredine.

Ekološka procjena Plana je važan aspekt u postupku donošenja Odluke za usvajanje mogućih namjena, načina korišćenja i zaštite prirodnih resursa i životne sredine, a prije svega:

- sa aspekta racionalnog, ekološki prihvatljivog korišćenja prirodnih resursa,
- ocjene postojećih stvorenih resursa i njihovog daljeg korišćenja,
- izbora mogućih zona i Projekata (objekata, funkcija, sadržaja i djelatnosti),

- izbora najbolje ponuđenih načina za planiranje mjera prevencije na planskom nivou, planiranje mjera za sprečavanje i minimiziranje potencijalno štetnih uticaja do nivoa Projekata,
- obaveznih mjera za otklanjanje mogućih posljedica od planiranih ali i realizovanih-postojećih namjena, cjelina, zona i projekata i
- uspostavljanja mjera zaštite i monitoringa životne sredine.

U procesu Strateške procjene analiziran je scenarij, sa dva varijantna rješenja, prostornog razvoja područja obuhvaćenog Zoning planom, odnosno:

Scenario 1 – realizacija/nerealizacija plana

1. Varijantno rješenje 1 – ukoliko **ne dođe** do sprovođenja odnosno realizacije Zoning plana područja posebne namjene za aerodrom Trebinje; i
2. Varijantno rješenje 2 – ukoliko **dođe** u potpunosti do sprovođenja/realizacije projekata predloženih Zoning plana područja posebne namjene za aerodrom Trebinje.

Procjena uticaja varijantnih rješenja na ciljeve Strateške procjene urađena je kako bi se omogućilo poređenje analiziranih varijantnih rješenja, i ukazalo na povoljnije rješenje sa stanovišta zaštite životne sredine.

Mogući pozitivni i negativni efektima varijanti plana pokazuju sljedeće:

1. U varijanti da se zoning plan ne donese ne usvoji i da se razvoj nastavi po dosadašnjem trendu mogu se očekivati negativni uticaji na depopulaciju stanovništva i smanjenje razvojnih potencijala regije.
2. U varijanti da se zoning plan implementira mogu se očekivati sledeći negativni uticaji:
 - trajno zauzimanje i gubitak zemljišta zbog izradnje aerodroma,
 - mogućnost zagađenja podzemnih voda usljed incidentnih situacija odnosno izlivanje većih količina goriva kao posledice neadekvatnog sprovođenja propisanih mjera (mjera utvrđenih *Safety Management System*-om aerodroma i drugim mjerama koje proističu iz domaćih i međunarodnih propisa),
 - povećanje nivoa buke na lokaciji i okolini usljed velikog intenziteta komercijalnog vazdušnog prevoza,
 - pogoršanje kvaliteta vazduha na lokaciji aerodroma,
 - fragmentacija i gubitak staništa,
 - narušavanje pejzažnih karakteristika prostora zbog objekata u sklopu aerodroma,
 - smanjenje populacije jedinki u ukupnoj brojnosti pojedinih vrsta na posmatranom području.

Na osnovu iznijetog može se zaključiti da će Varijanta 2 - realizacije projekta predloženog Zoning planom područja posebne namjene „Aerodrom Trebinje“, dovesti do određenih negativnih uticaja na životnu sredinu u odnosu na Varijantu 1 – da se ne realizuje predloženi projekat. Negativni efekti varijante realizacije plana zavisice od preduzetih mjera zaštite prilikom izgradnje i korištenja aerodroma, intenziteta korištenja aerodroma (broja operacija vazduhoplova) i sprovođenja mjera ublažavanja uticaja vazdušnog saobraćaja po životnu sredinu prilikom eksploatacije aerodroma.

Izbor planskih rješenja je definisan karakterom planiranih infrastrukturnih projekata za koje je izrađen Zoning plan područja posebne namjene, i odnosi se na plansko rješenje:

1. Izgradnja aerodroma Trebinje sa pripadajućim objektima

Vrednovanje značajnih uticaja planskih aktivnosti na životnu sredinu izvršeno je putem kvalitativne analize i evaluacije mogućih uticaja. Kao ključni kriterijumi za vrednovanje uticaja ističu se **značaj** i **veličina** uticaja. Značaj uticaja procjenjuje se u odnosu na veličinu (intenzitet) uticaja i prostorne razmjere na kojima se može ostvariti uticaj. Uticaji, odnosno efekti, planskih rješenja, prema veličini promjena se ocjenjuju brojevima od -3 do +3, gdje se znak minus odnosi na negativne, a znak plus na pozitivne promjene.

Vjerovatnoća da će se neki procjenjeni uticaj dogoditi u stvarnosti takođe predstavlja važan kriterijum za donošenje odluka u toku izrade plana. Vjerovatnoća uticaja određena je kao uticaj izvjesan (VV), uticaj vjerovatan (V), uticaj moguć (M) i uticaj nije vjerovatan (N).

Na osnovu iznesenog usvojeno je da su uticaji od strateškog značaja za Plan su oni koji imaju jak ili veći (pozitivan ili negativan, npr. U rangu -2, -3, +2, +3) efekat na cijelom području plana ili na višem (regionalnom ili državnom) nivou planiranja, čija je uticaj izvjestan (VV) i koji imaju stalan karakter.

Na osnovu procjene uticaja planskog rješenja na ciljeve strateške procjene, utvrđeni su značajni strateški uticaji.

- Najznačajniji negativni uticaji prilikom realizacije projekte, izgradnje i rada Aerodroma Trebinje, javiće se usljed povećanja ukupnog nivoa buke na lokaciji, kao i povećanja zagađenja vazduha unutra obuhvata plana i u njegovoj okolini. Prethodno navedeni negativni uticaji mogu se javiti u određenoj mjeri tek po intenziviranju komercijalnog vazdušnog saobraćaja i postizanju punog kapaciteta aerodroma koji se predviđa Zoning planom. Trajni gubitak i prenamjena zemljišta je uticaj koji je neminovan i koji se ne može izbjeći. Povoljna okolnost je da se uglavnom radi o zemljištu niske bonitetne klase, odnosno o prelaznim šumovito-žbunastim predjelima.
- Specifičnost lokacije je da se lokacija aerodroma nalazi u trećoj zoni sanitarne zaštite izvorišta „Ombla“, odnosno zona ograničenja i nadzora – III zona. Vodom iz izvorišta „Ombla“ se snabdjeva gradsko naselje Dubrovnika s Rijekom dubrovačkom. Sa obzirom da se radi o vrlo specifičnom području – području karsta, čije su karakteristike brza infiltracija atmosferskih padavina i mala akumulativna sposobnost u zoni sitne pukotinske poroznosti, potrebno je posebnu pažnju posvetiti mjerama za zaštitu zemljišta i podzemnih voda koje mogu garantovati potreban nivo zaštite od mogućih negativnih uticaja.

Ono što je posebno važno istaći je da potencijalne negativne efekte moguće zadržati na nivou koji neće značajno opteretiti kapacitet prostora. To se prije svega postiže poštovanjem mjera za sprječavanje, smanjenje ili ublažavanje negativnih uticaja, smanjenja rizika za životnu sredinu i zaštite životne sredine, ali i određenim planskim mjerama zaštite čime se stvaraju preduslovi da procijenjeni negativni strateški uticaji plana ostanu u granicama prihvatljivosti. U tom kontekstu, potrebno je sprovesti planske i tehničko-tehnološke mjere zaštite koje su dijelom definisane u okviru Izvještaja o strateškoj procjeni.

9. DRUGI PODACI OD ZNAČAJA ZA STRATEŠKU PROCJENU

Osim prikupljene dokumentacione osnove, korištene su detaljne informacije iz stručnih organizacija iz oblasti infrastrukture, geodezije, privrede, šumarstva, statistike, kao i podaci iz opštinskih odjeljenja.

Pored navedenih, od značaja za stratešku procjenu je identifikovana Odluka o zaštiti izvorišta Ombla.

10. KORIŠĆENA DOKUMENTACIJA

Prilikom izrade Izvještaja o strateškoj procjeni korištena je sljedeća dokumentacija:

- Izmjene i dopune prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine,
- Strategija upravljanja otpadom Republike Srpske 2017. - 2026. godina,
- Strategija razvoja energetike RS do 2030. godine,
- Strategija zaštite prirode Republike Srpske,
- Osnova zaštite, korišćenja i uređenja poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske kao komponente procesa planiranja korišćenja zemljišta,
- Nacionalni akcioni plan zaštite životne sredine (NEAP),

Zakonska legislativa:

Prostorno uređenje i građenje

- Zakon o uređenju prostora i građenju (Sl. gl. RS br.40/13, 106/15, 03/16, 84/19);
- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o uređenju prostora i građenju (Sl. gl. RS br.106/16,);
- Pravilnik o načinu izrade, sadržaju i formiranju dokumenata prostornog uređenja (Sl. gl. RS br.69/13);
- Pravilnik o izradi i donošenju dokumenata prostornog uređenja po skraćenom postupku („Sl. glasnik Republike Srpske“, broj 69/13);
- Pravilnik o opštim pravilima urbanističke regulacije i parcelacije (Sl.gl. RS br. 115/13 i 52/20);
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Sl.gl. RS br.93/06, 86/07, 14/10, 5/12);
- Zakon o građevinskom zemljištu (Sl. gl. RS br.112/06);
- Zakon o eskproprijaciji (Sl. gl. RS br.112/06, 37/07, 110/08);

Vazdušni saobraćaj

- Zakon o vazduhoplovstvu BiH ("Službeni glasnik BiH" broj: 39/09 i 25/18);
- Pravilnik o aerodromima ("Službeni glasnik BiH" broj: 09/11);
- Pravilnik o pružanju zemaljskih usluga na aerodromima u BiH ("Službeni glasnik BiH" broj: 13/13);
- Pravilnik o spasilačko-vatrogasnoj službi na aerodromu (Integralni tekst- „Službeni glasnik BiH“ broj: 47/07, 85/10, 101/10 i 95/11);
- Pravilnik o medicinskoj službi na aerodromu (Integralni tekst- „Službeni glasnik BiH“ broj: 47/07 i 20/11);
- Pravilnik o helidromima ("Službeni glasnik BiH" broj: 85/13);

- Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima ("Službeni glasnik BiH", broj 17/21).

Prostorno-planska dokumentacija

- Izmjena i dopuna prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine;
- Prostorni plan Hercegovačko-neretvanske županije/kantona („Narodne novine HNŽ/K, broj 5/21“);
- Urbanistički plan Trebinja (2002.-2015.godine);
- Zoning plan „Novo Trebinje“ (Službeni glasnik Trebinja“, broj 15-17).

Životna sredina

- Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. gl.RS br. 71/12, 79/15, 70/20);
- Zakon o upravljanju otpadom (Sl. gl.RS, br. 111/13, 106/15, 16/18, 70/20);
- Zakon o zaštiti vazduha (Sl. gl. RS br. 124/11, 46/17);
- Zakon o zaštiti prirode (Sl. gl. RS br. 20/14);
- Pravilnik o dozvoljenim granicama inteziteta zvuka i šuma (Sl. list SRBiH 46/89);
- Pravilnik o kriterijumima za odlučivanje o potrebi sprovođenja strateške procjene uticaja na životnu sredinu (Sl. gl.RS, br. 28/13);
- Pravilnik o sadržaju izvještaja o strateškoj procjeni o uticaju na životnu sredinu (Sl. gl.RS, br. 28/13);
- Pravilnik o projektima za koje se sprovodi procjena uticaja na životnu sredinu i kriterijumima za odlučivanje o potrebi sprovođenja i obimu procjene uticaja na životnu sredinu (Sl. gl. RS, br. 124/12);
- Pravilnik o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu (Sl. gl. RS, br. 124/12);
- Uredba o crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske (Sl. gl. RS, br. 124/12);
- Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama (Sl. gl. RS, br. 65/20).

Saobraćaj

- Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini (Sl.gl.BiH br. 63/11);
- Zakon o javnim putevima (Sl.gl. RS br. 89/13);
- Pravilnik o osnovnim uslovima koje javni putevi, njihovi elementi o objekti na njima moraju ispunjavati sa aspekta bezbjednosti saobraćaja (Sl.gl. BiH br. 13/07);
- Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH (Sl.glasnik BiH, br.6/06)
- Smjernice za projektovanje, građenje, održavanje i nadzor na putevima, knjiga I Projektovanje, dio 1: Projektovanje puteva, Poglavlje 4: Funkcionalni elementi i površine puta (Sl. Glasnik Republike Srpske, BR. 111/06);
- Odluka o bezbjednosti saobraćaja na području opštine Trebinje (Službeni glasnik Opštine Trebinje, br.4/11).

Hidrotehnika

- Zakon o vodama (Sl.gl. RS br.50/06 i 92/09);
- Pravilnik o uslovima ispuštanja otpadnih voda u površinske vode (Sl.gl. RS br. 44/01).

Geologija

Prethodno analizirane geološke i inženjerskogeološke karakteristike su dovoljne za nivo ovog planskog dokumenta, ali je za potrebe projektovanja neophodno da se izvedu detaljna inženjerskogeološka istraživanja, a koja su propisana zakonskim i podzakonskim aktima.

- Zakon o geološkim istraživanjima (Sl.gl. Republike Srpske 110/13,91/17,107/19);
- Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje i izvođenje radova na temeljenju građevinskih objekata (Sl.I. SFRJ 15/90);
- Pravilnik o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima (Sl.I.SFRJ 31/81, 49/82,29/83, 21/88, 52/90);
- Zakon o privremenim tehničkim propisima za građenje u seizmičkim područjima (Sl.gl.SFRJ 39/64).

Šumsko i poljoprivredno zemljište

- Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Sl.gl. RS br.93/06, 86/07, 14/10, 5/12);
- Zakon o šumama RS (Sl.gl. RS br.75/08, 60/13);
- Zakon o lovstvu (Sl.gl. RS br.60/09);
- Zakon o izmenama i dopunama zakona o šumama (Sl.gl. RS br.60/13).

Prirodno nasljeđe

- Zakon o zaštiti prirode (Sl. glasnik RS br. 50/02);
- Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS br. 71/12, 79/15).

Zaštita od požara

- Zakon o zaštiti od požara (Sl. glasnik RS br. 94/19);
- Pravilnik o tehničkim normativima za pristupne puteve, okretnice i uređene platoe za vatrogasna vozila u blizini objekata kod kojih je povećan rizik od požara (Sl. glasnik RS br. 39/13);
- Pravilnik o tehničkim normativima za spoljašnju i unutrašnju hidrantsku mrežu za gašenje požara (Sl. glasnik RS br. 39/13);
- Pravilnik o tehničkim normativima zaštite od požara u objektima namijenjenim za javnu upotrebu u kojima se okuplja, boravi ili radi veći broj lica (Sl. glasnik RS br. 11/18);
- Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu ugostiteljskih objekata od požara (Sl. glasnik RS br.11/18);
- Zakon o prometu eksplozivnih materija i zapaljivih tečnosti i gasova (Sl. glasnik RS br. 78/11 i 58/16);
- Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu elektroenergetskih postrojenja i uređaja od požara (Sl. glasnik RS br. 42/13).

11. PRILOZI

1. Odluka o izradi Zoning plana područja posebne namjene "Aerodrom Trebinje", donesena od strane Narodne skupštine Republike Srpske i objavljena u Službenom glasniku Republike Srpske, broj: 100/20. godine

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Језик
српског народа

ЈУ Службени гласник Републике Српске,
Бања Лука, Вељка Млађеновића бб
Телефон/факс: (051) 456-331, 456-341
E-mail: sgrs.redakcija@slglasnik.org
sgrs.oglasi@slglasnik.org
sgrs.finansije@slglasnik.org
sgrs.online@slglasnik.org

www.slglasnik.org

Четвртак, 8. октобар 2020. године
БАЊА ЛУКА

Број 100 Год. XXIX

Жиро рачуни: Нова банка а.д. Бања Лука
555-007-00001332-44
НЛБ банка а.д. Бања Лука
562-099-00004292-34
Sberbank а.д. Бања Лука
567-162-10000010-81
UniCredit Bank а.д. Бања Лука
551-001-00029639-61
Комерцијална банка а.д. Бања Лука
571-010-00001043-39
Addiko Bank а.д. Бања Лука
552-030-00026976-18

1919

На основу члана 70. став 1. тачка 3. Устава Републике Српске, члана 18. т б) и и), члана 38. став 1, члана 40. став 1. и члана 51. став 2. Закона о уређењу простора и грађењу ("Службени гласник Републике Српске", бр. 40/13, 106/15, 3/16 и 84/19) и члана 177. став 2. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), Народна скупштина Републике Српске, на Дванаестој редовној сједници, одржаној 24. септембра 2020. године, донијела је с љ е д е њ у

О Д Л У К У

О ИЗРАДИ ЗОНИНГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЈЕНЕ "АЕРОДРОМ ТРЕБИЊЕ"

I

Овом одлуком прописује се израда Зонинг плана подручја посебне намјене "Аеродром Требиње" по скраћеном поступку.

II

Зонинг план подручја посебне намјене "Аеродром Требиње" (у даљем тексту: План) доноси се за плански период од десет година.

III

Планом се обухвата подручје на територији града Требиња, површине око 1.234 ha, које захвата шире подручје насеља Хум, Талежа и Церовац, утврђено графичким прилогом.

IV

За израду Плана дефинишу се сљедеће смјернице:

1) План изградити у складу са одредбама Закона о уређењу простора и грађењу (у даљем тексту: Закон), Правилника о начину израде, садржају и формирању докумената просторног уређења ("Службени гласник Републике Српске", број 69/13; у даљем тексту: Правилник), Правилника о изради и доношењу докумената просторног уређења по скраћеном поступку ("Службени гласник Републике Српске", број 69/13), Закона о заштити природе ("Службени гласник Републике Српске", број 20/14), Закона о заштити животне средине ("Службени гласник Републике Српске", бр. 71/12, 79/15 и 70/20), те другим прописима из посебних области релевантних за планирање и уређење простора (саобраћај, снабдијевање водом и енергијом, телекомуникације, заштита од природних непогода и техничких инцидената, заштита ваздуха, воде, тла, заштита природе, културних добара, пољопривредног и шумског земљишта и других елемената животне средине);

2) приликом израде Плана посебна пажња посвећује се јавном интересу и општим и посебним циљевима просторног развоја;

3) носилац израде обезбјеђује усаглашеност Плана у току његове израде са Измјенама и допунама Просторног плана Републике Српске до 2025. године, који је донесен на основу Одлуке о усвајању Приједлога измјена и допуна Просторног плана Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 15/15), са документом просторног уређења ширег подручја и са важећим планским документима сусједних подручја;

4) у функцији спровођења Плана, носилац израде треба посебно да идентификује:

- институционални и кадровски оквир за праћење спровођења Плана,

- територијалне и функционалне приоритете,

- обавезе лица која газдују обухваћеним подручјем и јединице локалне самоуправе,

- систем развојних политика - управљање земљиштима, другим ресурсима и изградњом,

- могућности синхронизације развоја и изградње (Република - јединице локалне самоуправе - инвеститори - друга лица);

5) прије приступања изради приједлога документа, носилац израде Плана доставља Нацрт плана Министарству за просторно уређење, грађевинарство и екологију (у даљем тексту: Министарство) ради спровођења поступка стратешке процјене утицаја на животну средину, у складу са Законом о заштити животне средине.

V

Садржај Плана прописан је Законом и Правилником.

VI

1) Носилац припреме Плана (у даљем тексту: носилац припреме) је Министарство.

2) Носилац израде Плана је правно лице овлашћено за израду докумената просторног уређења, чији ће избор извршити подносилац иницијативе, односно инвеститор за доношење Плана, у складу са Законом о јавним набавкама ("Службени гласник Републике Српске", број 39/14).

VII

1) Нацрт плана носилац израде доставља носиоцу припреме у року утврђеном уговором о изради документа.

2) Нацрт плана даје се на јавни увид у трајању од 15 дана у сједишту јединице локалне самоуправе - Град Требиње и Народној скупштини Републике Српске.

3) Обавјештавање јавности о мјесту, трајању и начину излагања Нацрта на јавни увид објављује се огласом у најмање два средства јавног информисања осам дана прије почетка јавног увида.

4) Оглас из подтачке 3) ове тачке садржи мјесто, датум, почетак и трајање јавног увида у План, мјесто и датум једног или више јавних излагања, мјесто и вријеме пружања појашњења предложених планских рјешења заинтересованим лицима, те рок до када се могу послати приједлози, примједбе и мишљења на Нацрт плана.

5) Нацрт плана, који садржи текстуални и графички дио, даје се на јавни увид у сједиште јединице локалне самоуправе и ту се прикупљају приједлози, примједбе и сугестије заинтересованих лица.

VIII

1) По окончању јавног увида, носилац израде припрема Приједлог плана на основу свог става према примједбама, приједлозима и мишљењима пристиглим у току јавног увида и доставља га носиоцу припреме у року од 15 дана од дана достављања примједба, приједлога и мишљења.

2) Носилац припреме утврђује достављени приједлог плана, припрема одлуку о усвајању и у року од 15 дана од дана када је достављен Приједлог плана, просљеђује документ Народној скупштини Републике Српске.

IX

План доноси Народна скупштина Републике Српске, а Одлука о доношењу Плана објављује се у "Службеном гласнику Републике Српске".

X

Сви републички органи, организације и институције и правна лица од којих је у току израде Плана потребно прибавити мишљење на приједлоге планских рјешења, достављају своја мишљења у року од седам дана од дана пријема захтјева.

XI

Уговоре о изради Плана закључују носилац припреме, правно лице овлашћено за израду докумената просторног уређења и подносилац иницијативе за доношење Плана.

XII

Средства за израду Плана обезбјеђује подносилац иницијативе за доношење Плана, односно инвеститор израде Плана.

XIII

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-847/20
24. септембра 2020. године
Бањалука

Предсједник
Народне скупштине,
Недељко Чубриловић, с.р.

1920

На основу члана 70. став 1. тачка 3. Устава Републике Српске, члана 38. став 1. и члана 51. став 2. Закона о уређењу простора и грађењу ("Службени гласник Републике Српске", бр. 40/13, 106/15, 3/16 и 84/19) и члана 177. став 2. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), Народна скупштина Републике Српске, на Дванаестој редовној сједници, одржаној 24. септембра 2020. године, донијела је с л њ е д е ћ и

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ДИЈЕЛА ПЛАНА ПАРЦЕЛАЦИЈЕ ЗА АУТОПУТ И ГАСОВОД ДИОНИЦЕ ВУКОСАВЉЕ-БРЧКО И БРЧКО-РАЧА ПО СКРАЋЕНОМ ПОСТУПКУ ЗА ДИОНИЦУ ВУКОСАВЉЕ-БРЧКО

I

Овом одлуком усваја се дио Плана парцелације за ауто-пут и гасовод дионице Вукоставље-Брчко и Брчко-Рача по скраћеном поступку за дионицу Вукоставље-Брчко.

II

План из тачке I ове одлуке излаже се на стални јавни увид код органа управе који су надлежни за послове уређења простора општина Вукоставље, Модрича, Шамац, Пелагићево и Доњи Жабар.

III

Текстуални и графички дио Плана је у аналогном и дигиталном облику.

IV

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-849/20
24. септембра 2020. године
Бањалука

Предсједник
Народне скупштине,
Недељко Чубриловић, с.р.

1921

На основу члана 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске, члана 177. став 2, члана 182. ст. 1. и 2. и члана 239. став 1. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), Народна скупштина Републике Српске, на Дванаестој редовној сједници, одржаној 24. септембра 2020. године, донијела је с л њ е д е ћ и

ЗАКЉУЧАК

О УСВАЈАЊУ ИЗВЈЕШТАЈА МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ О РАДУ ЗА 2019. ГОДИНУ

1. Народна скупштина Републике Српске усваја Извјештај Министарства унутрашњих послова Републике Српске о раду за 2019. годину.

2. Овај закључак ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-854/20
24. септембра 2020. године
Бањалука

Предсједник
Народне скупштине,
Недељко Чубриловић, с.р.

1922

На основу члана 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске и члана 177. став 2, члана 182. ст. 1. и 2. и члана 239. став 1. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), Народна скупштина Републике Српске, на Дванаестој редовној сједници, одржаној 24. септембра 2020. године, донијела је с л њ е д е ћ и

ЗАКЉУЧАК

О УСВАЈАЊУ ИЗВЈЕШТАЈА АГЕНЦИЈЕ ЗА ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ О СТАЊУ СЕКТОРА ОСИГУРАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПској ЗА ПЕРИОД ОД 1.1.2019. ДО 31.12.2019. ГОДИНЕ

1. Народна скупштина Републике Српске усваја Извјештај Агенције за осигурање Републике Српске о стању Сектора осигурања у Републици Српској за период од 1.1.2019. до 31.12.2019. године.

2. Овај закључак ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-855/20
24. септембра 2020. године
Бањалука

Предсједник
Народне скупштине,
Недељко Чубриловић, с.р.

1923

На основу члана 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске и члана 177. став 2, члана 182. ст. 1. и 2. и члана 239. став 1. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), На-